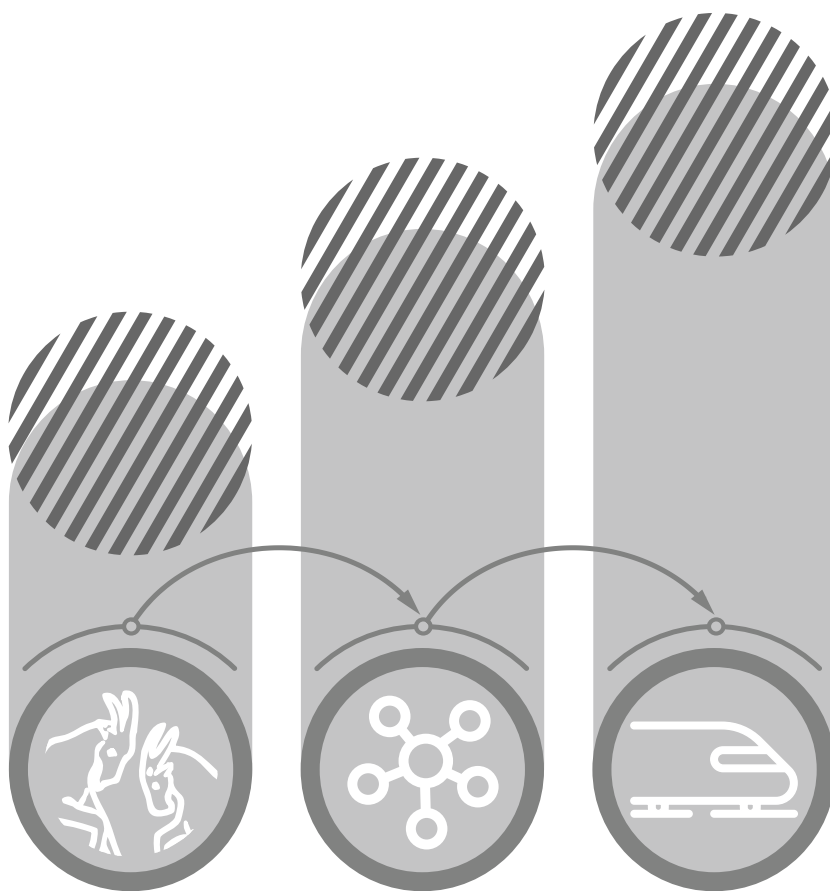

Metropolia Poznań 2010–2019

Poznań Metropolitan Area 2010–2019

Metropolia Poznań 2010–2019

Poznań Metropolitan Area 2010–2019

Opracowanie merytoryczne, graficzne i redakcyjne
Content-related works, graphics and editorial works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistics Office in Poznań, Wielkopolski Regional Research Centre

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Bieniek, Emilia Bogacka, Ewa Filipczuk, Marta Kowalczyk, Katarzyna Piętak, Leszek Siwka, Krzysztof Tobała, Ewelina Żelobowska

pod kierunkiem

supervised by

Ewy Kowalki

Tłumaczenie (przedmowa, synteza)

Translation (preface, executive summary)

Grzegorz Grygiel

ISBN 978-83-61264-64-4

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<https://poznan.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Publikacja „Metropolia Poznań 2010–2019” została przygotowana przez Urząd Statystyczny w Poznaniu w celu zaprezentowania stopnia rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, który tworzą jednostki odrębne administracyjnie, ale powiązane geograficznie i funkcjonalnie z miastem Poznań, stanowiącym jego centrum.

Opracowanie zawiera analizę zjawisk i procesów społeczno-gospodarczych zachodzących m.in. w obszarze demografii, rynku pracy, aktywności gospodarczej, infrastruktury socjalnej, edukacji i kultury, warunków mieszkaniowych, aktywności społecznej i obywatelskiej, dochodów i wydatków budżetu jednostek samorządu terytorialnego, ochrony środowiska. W publikacji ujęto także informacje dotyczące mobilności mieszkańców aglomeracji poznańskiej związanej z dojazdami do szkół i miejsc pracy.

Prezentowane informacje zasadniczo obejmują lata 2010–2019, choć niektóre wyniki, głównie ze względu na zmiany metodologiczne, dostępne są w krótszym szeregu czasowym.

Dane z zakresu głównych obszarów badań statystycznych pozyskane dla poszczególnych gmin zostały zagregowane na poziomie Metropolii w jej aktualnym kształcie (lista gmin tworzących obecną Metropolię Poznań, w stosunku do jej początków, była krótsza).

Obok wyników dla Metropolii uzyskanych dla jednostek administracyjnych na podstawie badań statystyki publicznej, publikacja prezentuje także informacje z zakresu działalności Metropolii Poznań, jako stowarzyszenia jednostek terytorialnych współpracujących przy realizacji zadań i projektów o zasięgu ponadgminnym, dotyczących m.in. komunikacji publicznej, w tym Poznańskiej Kolei Metropolitalnej.

Analizę uzupełniają zestawienia tabelaryczne ukazujące dane zebrane dla Metropolii w relacji do wielkości wojewódzkich. Kształtowanie się wybranych zjawisk i wskaźników zilustrowano graficznie, prezentując je na wykresach, a w przekroju terytorialnym – również na mapach.

Polecając Państwu uwadze publikację „Metropolia Poznań 2010–2019”, mam nadzieję, że okaże się ona cennym źródłem informacji dla Czytelników zainteresowanych ogólnie tematyką obszarów funkcjonalnych oraz rozwojem tego konkretnego obszaru metropolitalnego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, listopad 2020 r.

Preface

The publication „The Poznań Metropolitan Area 2010–2019”, has been prepared by the Statistical Office in Poznań to give an overview of the development of the Urban Functional Area consisting of separate administrative units that are geographically and functionally linked to the city of Poznań, which lies at its centre.

The volume provides an analysis of socio-economic phenomena and processes associated with demography, the labour market, economic activity, social infrastructure, education and culture, housing, social and civic activity, revenues and expenditures of local government units and environmental conservation. There is also information concerning the mobility of inhabitants of the metropolitan area in the context of school and work-related commuting.

In principle, the data cover the period 2010–2019, though some statistics, mainly owing to changes in the methodology, are only available for shorter time series.

Data representing the main areas of statistical measurement and obtained from individual gminas are aggregated for the whole metropolitan area in its current composition (the list of gminas forming the present Poznań Metropolis was shorter in relation to its beginnings).

In addition to information about the administrative units obtained from statistical surveys, the publication contains facts and figures about activities of the Poznań Metropolitan Area conducted as an association of territorial units cooperating in the implementation of tasks and projects at supra-commune level, among other things in the field of public transport, including the Poznań Metropolitan Railway.

The analysis is supplemented by statistical tables presenting data for the metropolis in comparison to corresponding figures for the whole voivodship. Changes in selected phenomena and indicators are illustrated with charts, and in the case of spatial variation, with maps.

I hope that the publication “The Poznań Metropolitan Area 2010–2019” will prove to be a valuable source of information for readers interested in the general topic of functional urban areas and the development of this specific metropolitan area.

Director
of the Statistical Office
in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, November 2020

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienie znaków umownych	11
Symbols	11
Skróty	11
Abbreviations	11
Synteza	13
Executive summary	16
Rozdział 1. Podział i powierzchnia Metropolii Poznań.....	19
Chapter 1. Division and area of Poznań Metropolis	
Rozdział 2. Kapitał ludzki	21
Chapter 2. Human capital	
2.1. Demografia	21
2.1. Demography	
2.2. Edukacja	32
2.2. Education	
2.3. Zasoby pracy	38
2.3. Labor resources	
2.4. Mobilność ludności	42
2.4. Population mobility	
Rozdział 3. Jakość życia	48
Chapter 3. Quality of life	
3.1. Infrastruktura komunalna	48
3.1. Municipal infrastructure	
3.2. Sieć komunikacyjna	54
3.2. Communication network	
3.3. Warunki mieszkaniowe	56
3.3. Dwelling conditions	
3.4. Ochrona zdrowia	58
3.4. Health care	
3.5. Pomoc społeczna i wsparcie rodziny	62
3.5. Social welfare and family support	
3.6. Kultura	65
3.6. Culture	
3.7. Turystyka	71
3.7. Tourism	
3.8. Sport	74
3.8. Sport	
3.9. Bezpieczeństwo publiczne	77
3.9. Public safety	
3.10. Społeczeństwo informacyjne	80
3.10. Information society	
3.11. Aktywność społeczna	80
3.11. Social activity	
3.12. Aktywność obywatelska	81
3.12. Active citizenship	

	Str. Page
Rozdział 4. Gospodarka	85
Chapter 4. Economy	
4.1. Przedsiębiorczość	85
4.1. Entrepreneurship	
4.2. Przemysł i budownictwo	90
4.2. Industry and construction	
4.3. Finanse publiczne	95
4.3. Public finance	
Rozdział 5. Środowisko	101
Chapter 5. Environment	
5.1. Zużycie wody, Ścieki przemysłowe i komunalne	101
5.1. Water consumption. Industrial and municipal wastewater	
5.2. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	103
5.2. Pollution and protection of air	
5.3. Odpady przemysłowe i komunalne	105
5.3. Industrial and municipal waste	
5.4. Ochrona przyrody. Lasy	106
5.4. Nature protection. Forests	
5.5. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej	107
5.5. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management	
Uwagi ogólne	109
General notes	111

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1.1. Gminy Metropolii Poznań	20
Table 1.1. List of gminas of Poznań Metropolis	
Tablica 2.1. Ludność	22
Table 2.1. Population	
Tablica 2.2. Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2019 r.	25
Table 2.2. Population by economic age groups in 2019	
Tablica 2.3. Ruch naturalny i saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.	28
Table 2.3. Vital statistics and net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	
Tablica 2.4. Wychowanie przedszkolne	32
Table 2.4. Pre-primary education	
Tablica 2.5. Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży	34
Table 2.5. Primary schools and lower secondary schools for children and youth	
Tablica 2.6. Szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży	35
Table 2.6. Upper secondary schools for youth	
Tablica 2.7. Szkoły policealne	36
Table 2.7. Post-secondary schools	
Tablica 2.8. Uczelnie	37
Table 2.8. Higher education institutions	
Tablica 2.9. Pracujący	38
Table 2.9. Employed persons	
Tablica 2.10. Bezrobotni zarejestrowani	41
Table 2.10. Registered unemployed persons	
Tablica 2.11. Zmiany czasu przejazdu samochodem pomiędzy wybranymi gminami w latach 2015–2019	47
Table 2.11. Changes of car travel time between selected gminas in 2015–2019	
Tablica 3.1. Kanalizacja	48
Table 3.1. Sewage system	
Tablica 3.2. Wodociągi	51
Table 3.2. Water supply system	
Tablica 3.3. Sieć gazowa	53
Table 3.3. Gas supply system	
Tablica 3.4. Zasoby mieszkaniowe	56
Table 3.4. Dwelling stocks	
Tablica 3.5. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	59
Table 3.5. Out-patient health care	
Tablica 3.6. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne	61
Table 3.6. Generally available pharmacies and pharmaceutical outlets	
Tablica 3.7. Instytucje kultury	66
Table 3.7. Cultural institutions	
Tablica 3.8. Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów obiektów	71
Table 3.8. Tourist accommodation establishments by type of facilities	
Tablica 3.9. Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych	74
Table 3.9. Nights spent in tourist accommodation establishments	
Tablica 4.1. Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący w przemyśle i budownictwie	91
Table 4.1. Entities of the national economy and employed persons in industry and construction	
Tablica 4.2. Mieszkania oddane do użytkowania	93
Table 4.2. Dwellings completed	
Tablica 4.3. Finanse publiczne	95
Table 3.3. Public finance	
Tablica 5.1. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	103
Table 5.1. Emission and reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 2.1. Ludność według płci i wieku	23
Chart 2.1. Population by sex and age	
Wykres 2.2. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	25
Chart 2.2. Non-working age population per 100 persons of working age	
Wykres 2.3. Ruch naturalny na 1000 ludności	28
Chart 2.3. Vital statistics per 1000 population	
Wykres 2.4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały i saldo migracji	30
Chart 2.4. Internal and international migration of population for permanent residence and net migration	
Wykres 2.5. Studenci uczelni	37
Chart 2.5. Students of higher education institutions	
Wykres 2.6. Pracujący na 1000 ludności	39
Chart 2.6. Employed persons per 1000 population	
Wykres 2.7. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	41
Chart 2.7. Registered unemployed persons per 1000 working age population	
Wykres 3.1. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	61
Chart 3.1. Population per generally available pharmacy	
Wykres 3.2. Liczba mieszkańców placówek stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	64
Chart 3.2. Number of residents of stationary social welfare facilities per 10 thousand population	
Wykres 3.3. Uczestnicy imprez w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na 1000 ludności	68
Chart 3.3. Event participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres per 1000 population	
Wykres 3.4. Zwiedzający muzea na 1000 ludności	70
Chart 3.4. Museum visitors per 1000 population	
Wykres 3.5. Turyści zagraniczni korzystający z bazy noclegowej turystyki według wybranych krajów	73
Chart 3.5. Foreign tourists accommodated in tourist accommodation establishments by selected countries	
Wykres 3.6. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu w 2019 r.	80
Chart 3.6. Households with access to the Internet at home in 2019	
Wykres 3.7. Liczba wybranych projektów budżetów obywatelskich w 2018 r. na 10 tys. mieszkańców	84
Chart 3.7. Number of selected projects of participatory budgets 2018 per 10 thousand inhabitants	
Wykres 4.1. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według wybranych form prawnych	86
Chart 4.1. Structure of national economy entities by selected legal forms	
Wykres 4.2. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane	89
Chart 4.2. Newly registered and liquidated entities of the national economy	
Wykres 4.3. Dynamika dochodów i wydatków budżetu gmin	95
Chart 4.3. Indices of revenue and expenditure of gminas	
Wykres 4.4. Struktura wydatków gmin według działów	99
Chart 4.4. Structure of expenditure of gminas by division	
Wykres 5.1. Stężenia średnie roczne pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5	104
Chart 5.1. Annual mean concentration of suspended particulate PM10 and PM2,5	
Wykres 5.2. Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2019 r.	106
Chart 5.2. Municipal waste collected separately in 2019	
Wykres 5.3. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska	108
Chart 5.3. Outlays on fixed assets for environmental protection	
Wykres 5.4. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej	108
Chart 5.4. Outlays on fixed assets for water management	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1.1. Zasięg terytorialny Metropolii Poznań	19
Map 1.1. Territorial coverage of Poznań Metropolis	
Mapa 2.1. Gęstość zaludnienia w 2019 r.	22
Map 2.1. Population density in 2019	
Mapa 2.2. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2019 r.	27
Map 2.2. Classification of gminas by economic groups of age in 2019	
Mapa 2.3. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.	29
Map 2.3. Natural increase per 1000 population in 2019	
Mapa 2.4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.	30
Map 2.4. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	
Mapa 2.5. Typologia demograficzna gmin według metody Webba w latach 2010–2019	31
Map 2.5. Demographic typology of gminas by Webb's method in 2010–2019	
Mapa 2.6. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2018 r.	33
Map 2.6. Children in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2018	
Mapa 2.7. Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r.	40
Map 2.7. Employed persons per 1000 working age population in 2019	
Mapa 2.8. Bezrobotni zarejestrowanych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r.	42
Map 2.8. Registered unemployed persons per 1000 working age population in 2019	
Mapa 2.9. Iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem według gmin w 2016 r.	44
Map 2.9. The ratio of employment-related flows by gminas in 2016	
Mapa 2.10. Izochrony dostępności czasowej dla Poznania	46
Map 2.10. The isochrones of accessibility for Poznań	
Mapa 3.1. Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 r. ...	50
Map 3.1. Percentage of users of the sewage system in total number of inhabitants in 2019	
Mapa 3.2. Odsetek korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 r.	52
Map 3.2. Percentage of users of the water supply system in total number of inhabitants in 2019	
Mapa 3.3. Odsetek korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 r.	54
Map 3.3. Percentage of users of the gas supply system in total number of inhabitants in 2019	
Mapa 3.4. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r.	57
Map 3.4. Dwelling stocks per 1000 population in 2019	
Mapa 3.5. Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.	59
Map 3.5. Number of population per out-patient health care in 2019	
Mapa 3.6. Porady lekarskie udzielone w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.	60
Map 3.6. Medical consultations provided within the scope of out-patient health care in 2019	
Mapa 3.7. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2019 r.	62
Map 3.7. Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to age 3 in 2019	
Mapa 3.8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem w 2019 r.	65
Map 3.8. Beneficiaries of social assistance in % of total population in 2019	
Mapa 3.9. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną w 2019 r.	67
Map 3.9. Number of population per 1 library facility in 2019	
Mapa 3.10. Gęstość bazy noclegowej w 2019 r.	72
Map 3.10. Accommodation facilities density in 2019	
Mapa 3.11. Ćwiczący w klubach sportowych na 1000 ludności w 2018 r.	75
Map 3.11. Persons practising sports in sports clubs per 1000 population in 2018	
Mapa 3.12. Pożary w 2019 r.	78
Map 3.12. Fires in 2019	
Mapa 3.13. Wypadki drogowe w 2019 r.	79
Map 3.13. Road traffic accidents in 2019	

	Str. Page
Mapa 3.14. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. ludności w 2019 r.	81
Map 3.14. Foundations, associations and social organisations per 10 thousand population in 2019	
Mapa 3.15. Frekwencja w wyborach do Sejmu w dniu 13 października 2019 r.	82
Map 3.15. Turnout in the election to the Sejm on 13 October 2019	
Mapa 3.16. Frekwencja w wyborach do rad gmin i rad miast w miastach na prawach powiatu w dniu 21 października 2018 r.	83
Map 3.16. Turnout in the election to the gmina councils and city councils in cities with powiat status on 21 October 2018	
Mapa 4.1. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w 2019 r.	87
Map 4.1. National economy entities per 10 thousand working age population in 2019	
Mapa 4.2. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarki narodowej w 2019 r.	88
Map 4.2. Spatial arrangement of entities of the national economy in 2019	
Mapa 4.3. Migracje podmiotów gospodarki narodowej z/do Poznania w 2019 r.	90
Map 4.3. Migration of the entities of the national economy from/to Poznań in 2019	
Mapa 4.4. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w 2018 r.	92
Map 4.4. Sold production of industry per capita in 2018	
Mapa 4.5. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2019 r.	94
Map 4.5. Dwellings completed per 1000 population in 2019	
Mapa 4.6. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	96
Map 4.6. Revenue of gminas per capita in 2019	
Mapa 4.7. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	98
Map 4.7. Expenditure of gminas per capita in 2019	
Mapa 4.8. Środki unijne w budżetach gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	100
Map 4.8. EU funds in gminas budgets per capita in 2019	
Mapa 5.1. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w 2019 r.	101
Map 5.1. Water consumption for needs of the national economy and population per capita in 2019	
Mapa 5.2. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem w 2019 r.	102
Map 5.2. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population in 2019	
Mapa 5.3. Lesistość w 2019 r.	107
Map 5.3. Forest cover in 2019	

Objaśnienie znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
zł PLN	złoty zloty
szt. pcs	sztuka piece
wol. vol.	wolumin volume
µg	mikrogram microgram
kg	kilogram kilogram
t	tona tonne
m	metr metre
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
PM _{2,5}	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 2,5 µm particulate matter 2.5 micrometers or less in diameter
PM ₁₀	pył zawieszony o średnicy cząstek poniżej 10 µm particulate matter 10 micrometers or less in diameter
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
min	minuta minute
r.	rok
nr (Nr) No.	numer number
ok.	około
pkt	punkt
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
poz.	pozycja
str.	strona page
Dz. U.	Dziennik Ustaw
m.in.	między innymi
tj.	to jest
tzn.	to znaczy
ww.	wyżej wymieniony
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007; zestawienie tych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Synteza

Celem niniejszej publikacji jest liczbowa charakterystyka obszaru metropolitalnego uwzględniająca jego wewnętrzne zróżnicowanie, a zarazem próba oceny wpływu tej struktury funkcjonalnej na potencjał społeczno-gospodarczy całego regionu. W większości tematów analiza objęła okres od 2010 do 2019 roku. Ujęcie dynamiczne pozwala na uwypuklenie niektórych zjawisk i śledzenie tendencji rozwojowych charakteryzujących opisywany obszar.

Metropolia Poznań obejmuje swym zasięgiem miasto Poznań oraz 21 okalających je gmin, powiązanych z nim funkcjonalnie. W 2019 r. obszar Metropolii zajmował 3,1 tys. km², co stanowiło 10,3% powierzchni województwa wielkopolskiego. W końcu 2019 r. obszar ten zamieszkiwało 1050,4 tys. osób, czyli 30,0% ludności województwa. Połowa mieszkańców Metropolii koncentrowała się w Poznaniu, ale liczba ludności wykazywała tam tendencję spadkową, co oznacza proces wyludniania się centrum na rzecz okolicznych gmin. Ze względu na poziom współczynników przyrostu naturalnego i salda migracji Metropolia Poznań należy do obszarów aktywnych demograficznie. Charakter wyludniający stwierdzono tylko w przypadku 2 gmin – Poznania i Puszczykowa, które również w innym ujęciu, ze względu na strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, zaliczały się do typu starzenia się demograficznego.

Tendencje demograficzne, a także reformy edukacji zmieniały kształt i strukturę szkół oraz obraz systemu oświaty. W analizowanym okresie w Metropolii Poznań obserwowano rozwój w zakresie wychowania przedszkolnego. Zwiększała się liczba placówek, a w przedszkolach rosła liczba miejsc. W konsekwencji w roku szkolnym 2018/19 we wszystkich gminach miejsc było więcej niż dzieci. Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym kształtował się na poziomie 97,5% wobec 91,7% w województwie. W wyniku likwidacji gimnazjów i wydłużenia do 8 lat okresu nauki w szkołach podstawowych wzrosła liczba uczniów tych szkół, a tym samym stopień zapełnienia placówek. Wskaźnik liczby uczniów na szkołę wyniósł średnio 318 i był o 90 wyższy niż przeciętnie w województwie. W szkołach ponadgimnazjalnych obserwowano spadek ogólnej liczby uczniów, największy w zakresie szkół zawodowych (aktualnie branżowych z oddziałami szkół zasadniczych). Wzrost odnotowały tylko technika, szkoły artystyczne ogólnokształcące oraz specjalne szkoły przysposabiające do pracy. W strukturze uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Metropolii Poznań przeważali licealiści, podczas gdy w województwie najwięcej uczniów kształciło się w technikach.

Metropolia Poznań stanowi istotny podmiot na wielkopolskim rynku pracy. Udział pracujących (dla przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 9) w zasobach pracy województwa kształtował się na poziomie 41,3%. Decydujący wpływ na tę wielkość miało miasto Poznań skupiające ponad 60% ogółu pracujących w Metropolii, ale stosunkowo duży odsetek pracujących koncentrował się również w gminach: Tarnowo Podgórne, Swarzędz, Komorniki i Kórnik, czyli na obszarach charakteryzujących się największą liczbą pracowników najemnych przyjeżdżających tam w celach zarobkowych. W 2016 r. do pracy na terenie Metropolii Poznań przyjeżdżało łącznie 178,5 tys. pracowników (43,8% wszystkich przyjeżdżających do pracy w gminach województwa wielkopolskiego), w tym 25,4 tys. spoza województwa. O stopniu atrakcyjności rynku pracy w Metropolii Poznań świadczy m.in. nadwyżka przyjeżdżających do pracy nad wyjeżdżającymi stamtąd w celach zarobkowych. Stosunek tych wielkości wyniósł 4,25 wobec 1,23 w województwie.

W Metropolii Poznań obserwowano systematyczne zmniejszanie się liczby bezrobotnych. W badanym okresie średni roczny spadek wyniósł 11,3% i przebiegał w tempie podobnym do obserwowanego w województwie. Ponad połowę bezrobotnych w Metropolii stanowili zarejestrowani w Poznaniu. Należy jednak zaznaczyć, że stopa bezrobocia rejestrowanego dla Poznania (jako miasta na prawach powiatu), według stanu na koniec grudnia, w kolejnych latach kształtowała się zawsze na jednym z najniższych poziomów w województwie.

Istotnym czynnikiem wpływającym na poziom rozwoju gospodarczego regionu, w tym na powstawanie nowych miejsc pracy, jest liczba i struktura zarejestrowanych na tym obszarze podmiotów gospodarki narodowej. W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań działało 194,6 tys. podmiotów, co stanowiło 43,6% jednostek ujętych w rejestrze REGON dla województwa. Jednym z głównych wyznaczników poziomu przedsiębiorczości jest liczba zarejestrowanych podmiotów przeliczona na 10 tys. ludności w wie-

ku produkcyjnym. W Metropolii Poznań były to 3124 jednostki wobec 2120 przeciętnie w województwie. Najbardziej atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Metropolii okazała się gmina Suchy Las, gdzie ten wskaźnik wyniósł 4038 podmiotów.

W latach objętych analizą dochody ogółem budżetów gmin tworzących Metropolię Poznań systematycznie rosły, ale w skali województwa wielkopolskiego ich udział utrzymywał się na poziomie ok. 35%. W 2019 r. na 1 mieszkańca Metropolii z dochodów ogółem przypadało przeciętnie 6829 zł, przy średniej kwocie w województwie 5764 zł. W strukturze dochodów w porównaniu z 2010 r. zwiększył się udział dotacji, natomiast obniżył się udział dochodów własnych oraz subwencji ogólnej. W całym badanym okresie średnioroczne tempo wzrostu wydatków było wolniejsze niż dochodów, choć od 2015 r. rosły one szybciej niż dochody. Wydatki budżetów gmin Metropolii Poznań stanowiły 35,8% ogółu wydatków budżetów gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu) województwa. Na 1 mieszkańca Metropolii w 2019 r. z wydatków ogółem przypadało średnio 6898 zł wobec 5769 zł w województwie. Według działań klasyfikacji budżetowej, gminy Metropolii największe wydatki ponosiły na oświatę i wychowanie.

Na obszarze metropolitalnym dokonywano stałej modernizacji infrastruktury komunalnej. Rozbudowano sieć kanalizacyjną i wodociągową oraz gazową, zanotowano także wzrost odsetka ludności korzystającej z tych sieci. W stosunku do 2010 r. długość sieci wodociągowej w Metropolii Poznań zwiększyła się o 24,9%, a kanalizacyjnej o 70,1%. Zarówno przyrost długości sieci, jak i ich zagęszczenie były większe niż przeciętnie w województwie. Wolniej na obszarze metropolitalnym następowała natomiast rozbudowa sieci gazowej. Blisko 30% jej długości znajdowało się w granicach Poznania, natomiast największe zagęszczenie na 100 km² odnotowano w gminie Luboń (690,0 km wobec 143,8 km w Metropolii Poznań i 44,9 km w województwie).

Zasoby mieszkaniowe w Metropolii Poznań w 2019 r. obejmowały blisko 450 tys. mieszkań, co stanowiło 35,6% wszystkich mieszkań na terenie województwa. Blisko 60% zasobów znajdowało się w Poznaniu. W ciągu 9 lat zasoby mieszkaniowe w Metropolii zwiększyły się o 18,5% (w województwie o 12,6%). Budownictwo mieszkaniowe na terenie Metropolii Poznań rozwija się dynamicznie. W 2019 r. oddano tu do użytkowania o 44,6% więcej mieszkań niż w 2010 r. Nowe mieszkania stanowiły niemal połowę wszystkich mieszkań powstałych w województwie. W przeliczeniu na 1000 ludności oddano do użytkowania średnio 10,3 mieszkań (wobec 6,3 w województwie).

Na terenie Metropolii Poznań działało ok. 20% ogółu instytucji kultury zlokalizowanych w województwie wielkopolskim, przy czym w przypadku teatrów było to 80%, a galerii i salonów sztuki – blisko połowa. W latach 2010–2019 odnotowano m.in. wzrost liczby przedstawień teatralnych i koncertów organizowanych przez instytucje muzyczne, przy jednoczesnym spadku liczby widzów uczestniczących w tych wydarzeniach. Zmniejszyła się liczba zwiedzających wystawy organizowane w galeriach i salonach sztuki, większe było natomiast zainteresowanie ofertą muzeów. Odnotowano wzrost liczby placówek przystosowanych dla osób niepełnosprawnych. Zwiększyła się w ten sposób dostępność bibliotek, a także kin, muzeów i galerii sztuki. Ze względu na liczbę i różnorodność działających instytucji kultury oraz bogatą ofertę artystyczną, centrum kulturalnym całego obszaru metropolitalnego jest Poznań. W pozostałych gminach działalność kulturalna koncentruje się głównie w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach oraz w bibliotekach.

W zakresie ochrony zdrowia w latach 2012–2019 na terenie Metropolii obserwowano poprawę opieki ambulatoryjnej. Wzrosła liczba placówek, a wskaźnik opisujący dostępność tych podmiotów w końcu 2019 r. wyniósł 1128 mieszkańców na 1 placówkę, co oznacza mniejsze obciążenie niż średnio w województwie (1379), a także niż w 2012 r. (1161). Zwiększyła się również liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.

Poprawiła się sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3. W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań działało 248 żłobków i klubów dziecięcych, które stanowiły ponad połowę wszystkich tego typu placówek w województwie. Wskaźnik miejsc w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w Metropolii wyniósł średnio 238, tj. o 207 więcej niż w 2010 r. i o 102 więcej niż w województwie. Największą liczbą miejsc dysponowały gminy Swarzędz, gdzie wskaźnik wyniósł 445 i Suchy Las – 417. Z roku na rok zwiększał się odsetek dzieci objętych opieką żłobkową. W 2019 r. na obszarze metropolitalnym wyniósł on 20,6%, przy średniej w województwie 12,2%.

Świadczenie wychowawcze, wypłacane w ramach rządowego programu „Rodzina 500+”, w 2019 r. w Metropolii Poznań przeciętnie miesięcznie otrzymywało 185,4 tys. dzieci. W skali województwa stanowiło to odpowiednio 30,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki na świadczenia wychowawcze w obszarze metropolitalnym wyniosły 855 zł (w województwie 865 zł).

W Metropolii Poznań duży nacisk kładzie się na rozwój sieci komunikacyjnej. Wśród działań prowadzonych przez Stowarzyszenie Metropolia Poznań ważnym przedsięwzięciem jest Poznańska Kolej Metropolitalna. Funkcjonuje ona w ramach systemu regularnych kolejowych połączeń regionalnych. Na pierwszych 4 liniach uruchomiona została w czerwcu 2018 r., a jej powstanie stworzyło dla mieszkańców podpoznańskich gmin alternatywę dla innych form podróżowania. Zasięg Poznańskiej Kolei Metropolitalnej systematycznie się powiększa, wykraczając poza granice aglomeracji. Połączona sieć obejmuje Poznań oraz 19 sąsiednich gmin także w zakresie komunikacji autobusowej. W obrębie Poznania i na liniach podmiejskich sieć obsługuje 9 przewoźników, a organizatorem zbiorowego transportu publicznego jest Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM).

Executive summary

The aim of this publication is to provide a statistical description of the metropolitan area, taking into account its internal diversity, while attempting to assess the impact of this functional structure on the socio-economic potential of the entire region. For most thematic areas, the analysis covers the period from 2010 to 2019, which makes it possible to highlight some phenomena and identify development trends that characterise the metropolitan area.

The Poznań Metropolitan Area includes the city of Poznań and 21 surrounding gminas, which are functionally linked to it. In 2019, the metropolis covered an area of 3.1 thousand square kilometres, which accounts for 10.3% of Wielkopolskie Voivodship. At the end of 2019, the metropolitan area was inhabited by 1050.4 thousand people, who make up 30% of the voivodship's population. While half of the metropolitan population lived in Poznań, the number of people living in the city has been steadily declining, which means more and more inhabitants are moving to the surrounding gminas. In terms of the rate of natural increase and the level of net migration, the demographic situation in the Poznań Metropolitan Area is generally positive: depopulation processes can only be observed in 2 gminas (Poznań and Puszczykowo), whose population structures show clear symptoms of population aging.

Demographic trends and educational reforms have changed the composition and structure of schools and the system of education. In the reference period, the Poznań Metropolitan Area saw some positive developments in preschool education: there was a rise in the number of nursery schools and available places. As a result, in the 2018/19 school year, the number of available places in all gminas exceeded the number of children. The share of children aged 3–6 participating in preschool education was equal to 97.5%, compared to 91.7% in the voivodship. Following the phasing out of lower secondary schools and the extension of primary education to 8 years, the number of pupils in those schools increased, putting a strain on schools' capacity. The average student per school ratio was 318 and was higher by 90 than the average value in the voivodship. In general, secondary schools recorded a decline in the number of students, which was the biggest in vocational schools (currently sectoral vocational schools with basic vocational sections). The number of students increased only in technical secondary schools, general art schools and special schools offering vocational training. The biggest group in the population of secondary students in the Poznań Metropolitan Area were students of general secondary schools, while in the voivodship – students of technical secondary schools.

The Poznań Metropolitan Area is an important contributor to the labour market of Wielkopolskie Voivodship, with its employees (in companies employing more than 9 people) accounting for 41.3% of the labour force in the voivodship. While the size of this share is largely attributable to Poznań, which provides employment for over 60% of all job holders in the metropolis, relatively large numbers of employees work in the gminas of attract the highest number of commuting employees. In 2016, a total of 178,5 thousand employees commuted to work in the Poznań Metropolitan Area (43.8% of all workers commuting to gminas located in the Wielkopolskie Voivodship), with 25.4% arriving from outside the voivodship. Another indication of the attractiveness of the metropolitan labour market is the fact that the number of incoming commuters exceeds the number of those who commute to work outside the metropolis. The ratio of the two figures is 4.25, compared to 1.23 in the voivodship.

Another positive trend that could be observed over the reference period is the decreasing number of unemployed people, with an average annual decline of 11.3%, which was similar to that observed in the whole voivodship. Over half of unemployed people in the metropolitan area were registered in Poznań. It should be noted, however, that the registered unemployment rate in Poznań (which is a city with powiat status) at the end of December in subsequent years of the reference period was always one of the lowest in the.

The level of the region's economic development, including the creation of new jobs, is also determined by the number and structure of entities of the national economy, which are registered in the metropolitan area. At the end of 2019, 194.6 thousand companies were operating in the Poznań Metropolitan Area, i.e. which constituted 43.6% of all entities in registered in the voivodship. One of the main indicators of entrepreneurship is the number of registered entities per 10,000 working age population, which

was equal to 3124 entities in the metropolis, compared with the average of 2120 for the voivodship. The gmina of Suchy Las turned out to be the most attractive place to run a business in the metropolitan area, with the indicator of 4038 entities.

During the reference period, total revenues of the gminas belonging to the Poznań Metropolitan Area systematically increased, but remained at the level of approx. 35% when compared with the corresponding figure for the voivodship. In 2019, the average per capita revenue in the metropolis was equal to PLN 6,829, compared to PLN 5,764 in the voivodship. Taking into account the revenue structure, compared to 2010, the share of subsidies increased, while the share of own revenues and the general subsidy decreased. Throughout the analysed period, the average annual growth rate of expenditures was slower than that of revenues, but from 2015 onwards expenditures rose faster than revenues. Budget expenditures of the gminas of the Poznań Metropolitan Area accounted for 35.8% of the total budget expenditures of gminas (including towns with powiat status) of the voivodship. In 2019, total expenditure per capita in the metropolis was PLN 6,898, compared to PLN 5,769 in the voivodship. According to budget classification divisions, the biggest amounts were spent by the metropolitan gminas on education.

The municipal infrastructure in the metropolitan area was constantly modernised. The sewage, water and gas networks were expanded, and the percentage of people using these networks also increased. Compared to 2010, the length of the water supply network in the Poznań Metropolitan Area increased by 24.9%, while the length of the sewage network rose by 70.1%. The growth in network length and density was higher than the average in the voivodship. On the other hand, the expansion of the gas network was slower in the metropolitan area. Almost 30% of its length was located within the city of Poznań, while the highest density per 100 km² was recorded in the gmina of Luboń (690.0 km compared to the average of 143.8 km in the metropolis and 44.9 km in the voivodship).

In 2019, the housing stock of the metropolis consisted of nearly 450 thousand dwellings, which was equivalent to 35.6% of all dwellings in the voivodship. Nearly 60% of the housing stock was located in Poznań. Over the 9 reference years, the number of dwellings in the metropolitan area increased by 18.5% (vs. 12.6% in the voivodship). Residential construction in the metropolis is developing dynamically. In 2019, 44.6% more dwellings were completed than in 2010. New dwellings built in the metropolis accounted for almost half of all dwellings built in the voivodship, with an average of 10.3 new dwellings per 1000 inhabitants (compared to 6.3 in the voivodship).

About 20% of all cultural institutions located in the Wielkopolskie Voivodship operated in the Poznań Metropolitan Area, which was home to 80% of all theatres and nearly half of all art galleries. Between 2010 and 2019, an increase in the number of theatrical performances and concerts organized by musical institutions was accompanied by declining attendance numbers. A falling trend was also observed in art gallery attendance, while there was more interest in the offering of museums. There were also more cultural facilities adapted to the needs of disabled people, which improved accessibility of libraries, cinemas, museums and art galleries. In terms of the number and variety of cultural institutions and their offering, Poznań is by far the cultural centre of the metropolitan area. In the surrounding gminas, cultural activity is concentrated mainly in cultural centres, clubs, community centres and public libraries.

As regards health care in the metropolitan area, the period 2012–2019 saw an improvement in outpatient care. There were more facilities and the indicator of availability at the end of 2019 was equal to 1128 inhabitants per 1 facility, which means less infrastructural strain than in the case of the average value for the voivodship (1379) and an improvement on 2012 (1161). The number of consultations provided as part of outpatient health care also increased.

Things also improved with respect to institutional care for children up to the age of 3. At the end of 2019, there were 248 nurseries and children's clubs in the Poznań Metropolitan Area, which accounted for over half of all such facilities in the voivodship. The average availability of places in nurseries per 1,000 children up to the age of 3 was 238, which is 207 more than in 2010 and 102 more than in the voivodship. The largest number of places were available in the gminas of Swarzędz (445) and Suchy Las (417). The share of children benefiting from nursery care increased year by year and was equal to 20.6% in 2019, compared to the average of 12.2% in the voivodship.

In 2019 in the Poznań Metropolitan Area, an average of 185.4 thousand children per month received the child-raising benefit, offered as part of the government programme „Rodzina 500+”, which corresponds to 30.5% of children in the voivodship. The amount of the child-raising benefit per capita in the metropolitan area amounted to PLN 855 (vs PLN 865 in the voivodship).

The authorities of the gminas in the metropolitan area attach great importance to the development of the transportation network. One the key initiatives undertaken in this respect is the Poznań Metropolitan Railway (PKM), which is functions as part of the system of regular regional rail services. The first 4 lines were launched in June 2018, creating an alternative to other forms of travel for inhabitants of the municipalities near Poznań. The Poznań Metropolitan Railway keeps growing and extends beyond the borders of the metropolitan area. There is also an integrated bus network that links Poznań with 19 surrounding gminas. Public transport services in Poznań and on suburban lines are provided by 9 carriers, which are coordinated by the Public Transport Authority (ZTM).

Rozdział 1

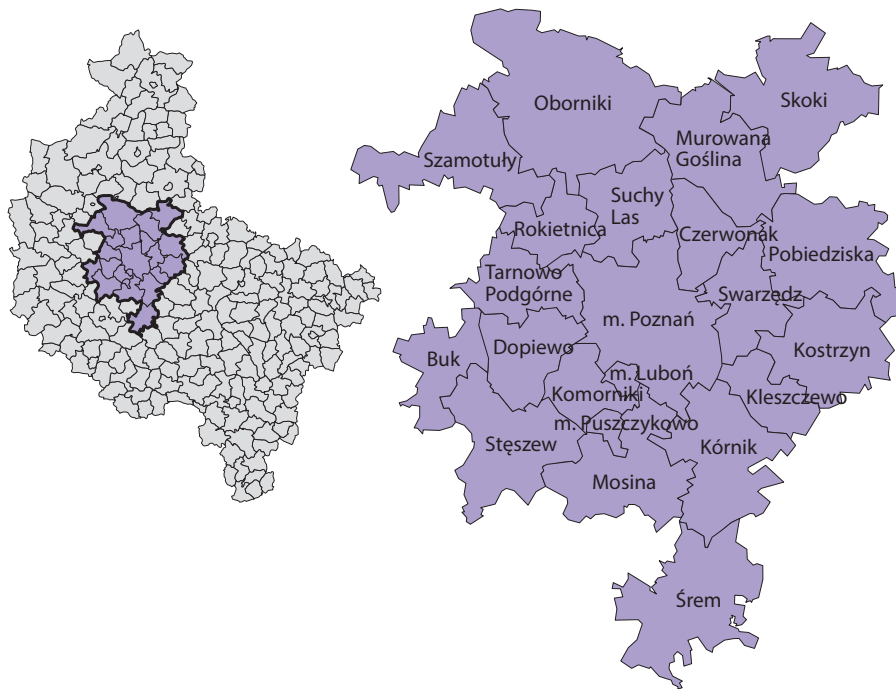
Chapter 1

Podział i powierzchnia Metropolii Poznań

Division and area of Poznań Metropolis

Dokument strategiczny pn. Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęty przez rząd w grudniu 2011 r., przedstawił wizję zagospodarowania polskiej przestrzeni do 2030 r. poprzez rozwój (podobnie jak w Europie) tzw. obszarów funkcjonalnych. Dokument wprowadził pojęcie obszaru funkcjonalnego, jako „wyodrębnionego przestrzennie, na podstawie wspólnych cech geograficznych i silnych powiązań wewnętrznych, specyficznego kompleksu terytorialnego”. Jednym z jego rodzajów są miejskie obszary funkcjonalne (MOF), definiowane jako „układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek i obejmujący zwarty obszar miejski, powiązany z nim funkcjonalnie strefę zurbanizowaną oraz ośrodki bliskiego sąsiedztwa”. Miejskie obszary funkcjonalne dzielą się na 4 podtypy: ośrodków wojewódzkich (w tym metropolitalnych), regionalnych, subregionalnych i lokalnych. Przykładem pierwszego z wymienionych podtypów jest Metropolia Poznań. Obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich tworzone są obligatoryjnie wokół wszystkich miast wojewódzkich, jednak nie każdy z nich jest klasyfikowany jako obszar metropolitalny. Kryterium delimitacji stanowią w tym wypadku m.in. liczba ludności (powyżej 300 tys. mieszkańców), zatrudnienie w sektorze usług rynkowych (powyżej 40 tys. osób) czy lokalizacja portu lotniczego obsługującego ruch pasażerski. Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania to wysoko zurbanizowany rejon województwa wielkopolskiego, najgęściej zaludniony, zamieszkały przez ponad milion mieszkańców, przemieszczających się w obrębie Poznania i okalających miasto gmin. Funkcjonujące na tym obszarze jednostki samorządu terytorialnego są silnie powiązane ekonomicznie i funkcjonalnie z miastem Poznań, jako centrum.

Mapa 1.1. Zasięg terytorialny Metropolii Poznań
Map 1.1. Territorial coverage of Poznań Metropolis

W sensie formalno-prawnym od 2011 r. Metropolia Poznań działa jako stowarzyszenie. Wcześniej, od 2007 r., funkcjonowała jako Rada Aglomeracji Poznańskiej, która powstała na mocy porozumienia zawartego między Prezydentem Miasta Poznania, Starostą Poznańskim oraz przedstawicielami gmin powiatu poznańskiego. Głównym zamierzeniem Rady była koordynacja przedsięwzięć wspólnych oraz realizowanych przez poszczególne gminy, ale mogących mieć wpływ na okoliczne samorządy. Decyzję o przekształceniu Rady Aglomeracji Poznańskiej i powołaniu w jej miejsce Stowarzyszenia podjęto, aby współpraca międzygminna nabrała bardziej instytucjonalnego charakteru. Celem Stowarzyszenia jest wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów członków stowarzyszenia, a w szczególności wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego Metropolii Poznań oraz współpracy gmin i powiatów w tym zakresie. Od 2015 r. Stowarzyszenie pełni również funkcję Instytucji Pośredniczącej w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania. W skład Stowarzyszenia Metropolia Poznań, obok miasta Poznania i powiatu poznańskiego, wchodzi 21 gmin położonych wokół miasta. Samorządy reprezentowane są przez burmistrzów i wójtów gmin, prezydenta Poznania oraz starostę poznańskiego.

**Tablica 1.1. Gminy Metropolii Poznań
Stan w dniu 31 grudnia 2019 r.**

Table 1.1. List of gminas of Poznań Metropolis
As of 31 December 2019

Wyszczególnienie Specification	Rodzaj gminy Type of gmina	Powiat Powiat	Powierzchnia w km ² Area in km ²
Buk	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	91
Czerwonak	wiejska rural	poznański	82
Dopiewo	wiejska rural	poznański	108
Kleszczewo	wiejska rural	poznański	74
Komorniki	wiejska rural	poznański	66
Kostrzyn	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	155
Kórnik	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	186
Luboń	miejska urban	poznański	14
Mosina	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	172
Murowana Goślina	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	172
Oborniki	miejsko-wiejska urban-rural	obornicki	340
Pobiedziska	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	189
Poznań	miejska urban	m. Poznań	262
Puszczykowo	miejska urban	poznański	16
Rokietnica	wiejska rural	poznański	79
Skoki	miejsko-wiejska urban-rural	wągrowiecki	198
Stęszew	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	175
Suchy Las	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	117
Swarzędz	miejsko-wiejska urban-rural	poznański	102
Szamotuły	miejsko-wiejska urban-rural	szamotulski	176
Śrem	miejsko-wiejska urban-rural	śremski	206
Tarnowo Podgórne	wiejska rural	poznański	102

Administracyjnie Metropolia Poznań obejmuje 22 gminy, z tego 3 miejskie (w tym miasto Poznań), 7 wiejskich i 12 miejsko-wiejskich. Większość gmin (17) należy do powiatu poznańskiego. Poza tym 4 gminy miejsko-wiejskie reprezentują powiaty: obornicki (gmina Oborniki), szamotulski (gmina Szamotuły), śremski (gmina Śrem) oraz wągrowiecki (gmina Skoki). Terytorialnie cała Metropolia zajmuje 3,1 tys. km², czyli dziesiątą część obszaru województwa wielkopolskiego. Największa pod względem powierzchni jest gmina Oborniki (340 km²), a dalej Poznań (262 km²) i Śrem (206 km²). Najmniejsza obszarem jest gmina Luboń (14 km²), która jednak ze względu na liczbę ludności stanowi jednocześnie najbardziej zaludnioną jednostkę terytorialną tego obszaru funkcjonalnego (w 2019 r. gęstość zaludnienia wyniosła tu 2364 osoby na 1 km² wobec 49 osób w gminie Skoki).

Rozdział 2

Chapter 2

Kapitał ludzki

Human capital

2.1. Demografia

2.1. Demography

Stan i struktura ludności

Według stanu w końcu grudnia 2019 r. obszar Metropolii Poznań zamieszkiwało 1050,4 tys. osób, stanowiących 30,0% ogółu mieszkańców województwa wielkopolskiego. W latach 2010–2019 liczba ludności na tym obszarze zwiększyła się o 5,2%, przy przeciętnym wzroście w województwie o 1,5%. Wzrost notowała większość gmin wchodzących w skład Metropolii, przy czym w dwóch (Dopiewie i Komornikach) liczba ludności zwiększyła się w tym czasie o ponad 50%. Spadek obserwowano tylko w dwóch gminach miejskich, tj. w Poznaniu (o 3,7%) i Puszczykowie (o 0,8%). Zgodnie z długookresową prognozą ludności w 2030 r. teren Metropolii zamieszkiwać będzie 1084,2 tys. osób, co oznacza, że na przestrzeni lat 2019–2030 liczba mieszkańców zwiększy się o ok. 34 tys., tj. o 3,2%. Szacuje się, że w województwie wielkopolskim liczba ludności zmniejszy się w tym czasie o 0,8%. Wzrost liczby ludności prognozuje się we wszystkich gminach tworzących Metropolię, z wyjątkiem Poznania, gdzie spodziewany jest spadek na poziomie 5,8% oraz Śremu – spadek o 0,3%. Według prognozy, do 2030 r. liczba ludności najbardziej zwiększy się w gminach: Komorniki (o 32,4%), Dopiewo (o 30,4%) i Rokietnica (o 29,3%).

W 2019 r. w populacji Metropolii Poznań przeważały kobiety, których udział kształtował się na poziomie 52,3% (wobec 47,7% dla mężczyzn), tj. zbliżonym do obserwowanego w województwie (o 1 p.proc. wyżej). Mimo podobnych proporcji, faktyczna przewaga kobiet w opisywanym obszarze była większa od średniej wojewódzkiej, co pokazuje wartość wskaźnika feminizacji. Przez cały okres objęty obserwacją na 100 mężczyzn w województwie przypadało średnio 106 kobiet, podczas gdy w Metropolii – 110. Najmocniej sfeminizowane były 3 gminy miejskie: Poznań – 114 kobiet na 100 mężczyzn, Puszczykowo – 111 i Luboń – 110. Stan bliski równowagi płci obserwowano w gminie Skoki, gdzie liczebność obu grup był wyrównana, z niewielką przewagą mężczyzn (wskaźnik feminizacji kształtował się tu na poziomie 99). W pozostałych gminach wskaźnik feminizacji oscylował wokół średniej wojewódzkiej.

Ponad połowa ludności Metropolii Poznań (54,9% wobec 59,6% w 2010 r.) koncentrowała się w gminach miejskich, przede wszystkim w Poznaniu (50,9% wobec 55,7%). Gminy miejsko-wiejskie zamieszkiwało 29,9% ludności (28,4% w 2010 r.), a gminy wiejskie – 15,2% (11,9% w 2010 r.). Z rozkładu rodzajów gmin wynika, że większość mieszkańców Metropolii Poznań mieszkało w miastach (70,5% wobec 29,5% na wsi). Mimo ciągłej przewagi liczebnej mieszkańców miast, proporcje ludności według lokalizacji zmieniają się konsekwentnie na rzecz mieszkańców wsi. W ciągu 9 lat udział ludności miejskiej w Metropolii Poznań zmniejszył się o 5,5 p.proc.

Tablica 2.1. Ludność
Stan w dniu 31 grudnia

Table 2.1. Population

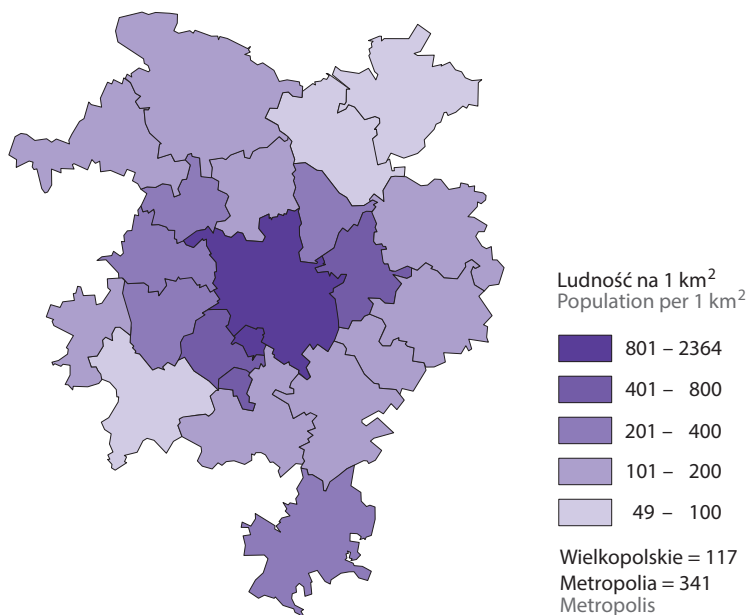
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Ogółem	3446745	3475323	3493969	3498733	Grand total
na 1 km ²	116	117	117	117	per 1 km ²
mężczyźni	1676618	1690930	1699923	1702134	males
kobiety	1770127	1784393	1794046	1796599	females
na 100 mężczyzn	106	106	106	106	per 100 males
Miasta	1927523	1906899	1896325	1889393	Urban areas
w % ogółu ludności	55,9	54,9	54,3	54,0	in % of total population
Wieś	1519222	1568424	1597644	1609340	Rural areas
w % ogółu ludności	44,1	45,1	45,7	46,0	in % of total population
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Razem	998140	1022844	1042659	1050383	Total
na 1 km ²	324	332	338	341	per 1 km ²
mężczyźni	474762	487188	496912	500829	males
kobiety	523378	535656	545747	549554	females
na 100 mężczyzn	110	110	110	110	per 100 males
Miasta	758192	747968	742478	740850	Urban areas
w % ogółu ludności	76,0	73,1	71,2	70,5	in % of total population
Wieś	239948	274876	300181	309533	Rural areas
w % ogółu ludności	24,0	26,9	28,8	29,5	in % of total population

Mapa 2.1. Gęstość zaludnienia w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Map 2.1. Population density in 2019

As of 31 December

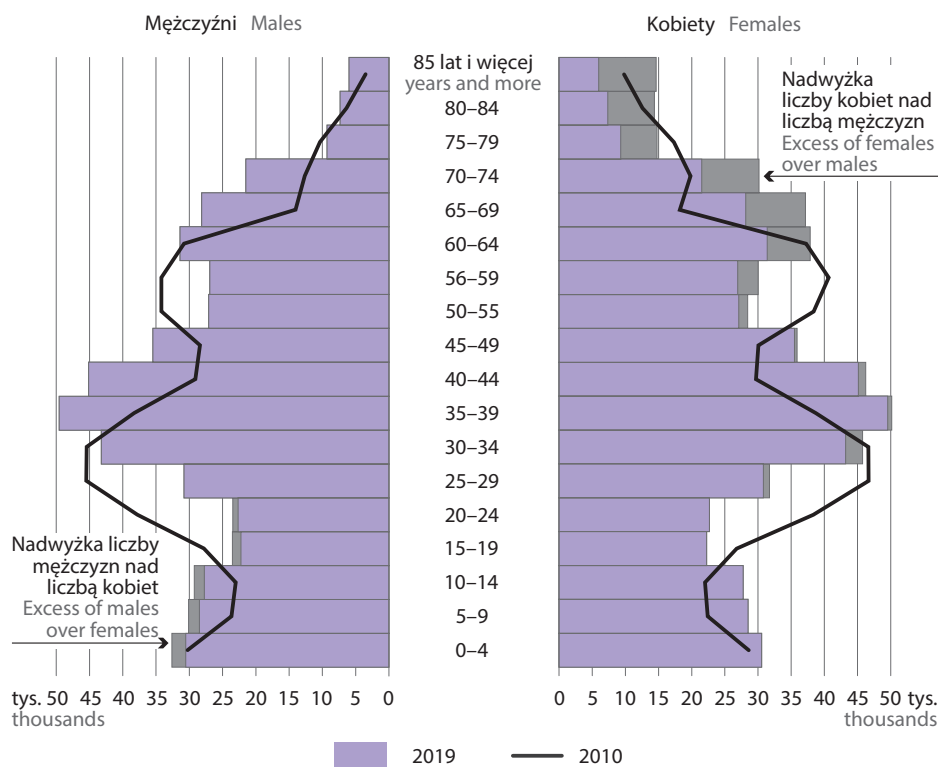

Gęstość zaludnienia w Metropolii Poznań w 2019 r. wynosiła 341 osób na 1 km², przy przeciętnej dla województwa 117 osób na 1 km². O ile w województwie wskaźnik nie zmienia się istotnie i od lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie, to w Metropolii w porównaniu z 2010 r. zagęszczenie zwiększyło się o 17 osób. Najbardziej zaludnione były gminy miejskie: Luboń (2364 osoby na 1 km²; o 161 więcej niż w 2010 r.), Poznań (2042; o 80 mniej) i Puszczykowo (589; o 15 mniej), a także Swarzędz (506; o 70 więcej) i Komorniki (461; o 164 więcej). Najslabiej zaludniona pozostawała gmina Skoki (49 osób na 1 km²), a także Stęszew (86).

W latach objętych analizą w Metropolii Poznań, podobnie jak w całym województwie, nastąpiły zmiany w strukturze ludności według wieku. Obserwacja biologicznych grup wieku potwierdza postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa. Wprawdzie udział ludności z przedziału wiekowego 0–14 lat w odniesieniu do 2010 r. zwiększył się o 2,0 p.proc. i wyniósł 17,0% (wobec 16,5% w województwie), ale jednocześnie o 5,0 p.proc. wzrósł udział ludności w wieku 65 lat i więcej, określanej jako współczynnik starości demograficznej, który osiągnął 17,5% (wobec 16,8%), natomiast o 7,0 p.proc. do 65,5% (wobec 66,7%), zmniejszył się odsetek ludności w wieku 15–64 lata.

Wykres 2.1. Ludność według płci i wieku Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2.1. Population by sex and age
As of 31 December

Mediana wieku, wyznaczająca granicę, którą połowa populacji już osiągnęła, a druga połowa jeszcze nie przekroczyła, na obszarze metropolitalnym przesunęła się o blisko 3 lata z 37,3 w 2010 r. do 40,1 w 2019 r. i kształtowała się podobnie jak w województwie (wzrost z 36,8 do 40,1). Kobiety były starsze od mężczyzn (41,6 wobec 38,8), ale różnica wiekowa zmniejszyła się z 3,5 roku w 2010 r. do 2,8 w 2019 r. Relatywnie najmłodszą gminą było Kleszczewo, gdzie wiek śródkowy mieszkańców wyniósł około 35 lat (średnio 35,5 roku; kobiety 35,7, a mężczyźni 35,3). Najstarsze pod względem mediany wieku były dwie gminy miejskie Puszczykowo (43,2 roku) oraz Poznań (41,9), wyróżniające się również najwyższym poziomem współczynnika starości demograficznej (odpowiednio 19,7% i 21,0%), wyższym od przeciętnej wartości dla Metropolii.

Konsekwencją starzenia się ludności jest zmiana relacji pokoleniowej. W 2010 r. tzw. indeks starości, opisujący stosunek liczbowy pokolenia dziadków do pokolenia wnuków, dla Metropolii lokował się na poziomie 83,2% (wobec 73,3% w województwie). W 2019 r. na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadały już niemal 103 osoby w wieku 65 lat i więcej. Na poziom tego wskaźnika dla całego analizowanego obszaru wpłynęły wartości notowane w Poznaniu, gdzie liczebna przewaga najstarszej grupy wieku nad najmłodszą wyniosła 42,2% oraz w Puszczykowie – 32,0%. W pozostałych gminach Metropolii Poznań liczebność grupy 0–14 lat przewyższała grupę 65 lat i więcej, a w jednostkach wiekowo „najmłodszych”, m.in. w gminach: Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki i Rokietnica, indeks starości kształtował się na poziomie poniżej 50%.

W analizowanym okresie przesunięcia nastąpiły także w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W porównaniu z 2010 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18–49 lat i mężczyźni 18–64 lata) zmniejszyła się o 5,1%, przy spadku w województwie o 5,9%, a udział tej grupy w ogólnej liczbie mieszkańców Metropolii spadł o 6,4 p.proc. i wyniósł 59,3% (w województwie o 4,7 p.proc. do 60,1%). Największy odsetek ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w gminach Murowana Goślina (63,9%), Skoki (61,8%) i Kostrzyn (61,7%), natomiast najmniejszy w Poznaniu (58,1%) i Puszczykowie (58,3%). W latach 2010–2019 udział ludności w wieku produkcyjnym najbardziej zmniejszył się w gminie Czerwonak (o 7,8 p.proc.) oraz w Poznaniu (o 7,5 p.proc.). Najmniejsze spadki notowano natomiast w gminach Kleszczewo (o 2,7 p.proc.) i Skoki (o 3,2 p.proc.). W grupie wieku produkcyjnego wolniej zmniejszała się liczebność osób w wieku mobilnym (18–44 lata). W stosunku do 2010 r. spadek na obszarze Metropolii Poznań wyniósł w tym wypadku 2,9% (wobec 4,9% w województwie), podczas gdy liczba ludności w wieku niemobilnym (kobiety w wieku 45–59 lat, mężczyźni 45–64 lata) zmniejszyła się o 9,0% (w województwie o 7,4%). Udział osób w wieku mobilnym w ludności w wieku produkcyjnym wzrósł w tym czasie o 1,4 p.proc. do 65,4% (w województwie o 0,6 p.proc. do 63,8%). Największym odsetkiem ludności w wieku mobilnym w 2019 r. wyróżniały się gminy: Komorniki (71,0% ludności w wieku produkcyjnym; w relacji do 2010 r. spadek o 0,5 p.proc.), Kleszczewo (68,7%; spadek o 1,4 p.proc.), Dopiewo (68,6%; wzrost o 0,3 p.proc.), Rokietnica (68,1%; spadek o 0,4 p.proc.) i Kórnik (67,2%; wzrost o 0,6 p.proc.). Najmniejszy udział odnotowano w gminach: Puszczykowo (59,9%; wzrost o 1,2 p.proc.), Murowana Goślina (61,4%; spadek o 0,1 p.proc.) i Pobiedziska (62,7%; spadek o 1,2 p.proc.). Spadkowi liczebności ludności w wieku produkcyjnym, towarzyszył wzrost liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym. Populacja ludności w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat) w latach 2010–2019 w Metropolii Poznań zwiększyła się średnio o 14,5%, przy spadku w województwie o 0,8%, natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej) wzrosła średnio o 36,8% (w województwie o 35,8%). Największy przyrost tej grupy ludności zanotowano w gminach Suchy Las (o 92,1%) i Czerwonak (o 89,6%), a ponadto w gminach: Dopiewo (o 84,4%), Rokietnica (o 80,2%) i Komorniki (o 79,2%), gdzie jednocześnie wystąpił największy wzrost ludności w wieku przedprodukcyjnym (odpowiednio: o 75,5%, 58,8% i 79,8%).

Relacje między ekonomicznymi grupami wieku pokazuje współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2019 r. dla Metropolii Poznań współczynnik ten wyniósł 68,6 wobec 66,3 w województwie i 52,1 w 2010 r. Wartość średnią dla Metropolii przekroczyły tylko 4 gminy, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało około 70 osób w wieku nieprodukcyjnym, przy czym w Poznaniu i Puszczykowie oznaczało to obciążenie głównie osobami starszymi, natomiast w gminach Suchy Las i Tarnowo Podgórne – ludnością w wieku przedprodukcyjnym.

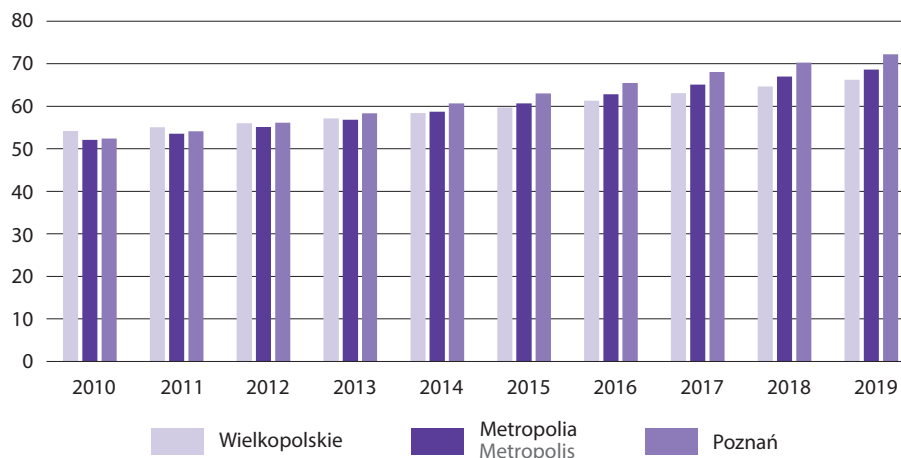
**Tablica 2.2. Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 2.2. Population by economic age groups in 2019
As of 31 December

Wiek Age	Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship			W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Ogółem Total	3498733	1889393	1609340	1050383	740850	309533
wiek: age:						
Przedprodukcyjny Pre-working	679113	336894	342219	206271	131274	74997
Produkcyjny Working	2104475	1112414	992061	622876	433933	188943
mobilny mobility	1343387	703852	639535	407648	281625	126023
niemobilny non-mobility	761088	408562	352526	215228	152308	62920
Poprodukcyjny Post-working	715145	440085	275060	221236	175643	45593
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Non-working age population per 100 persons of working age	66,3	69,8	62,2	68,6	70,7	63,8

**Wykres 2.2. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 2.2. Non-working age population per 100 persons of working age
As of 31 December

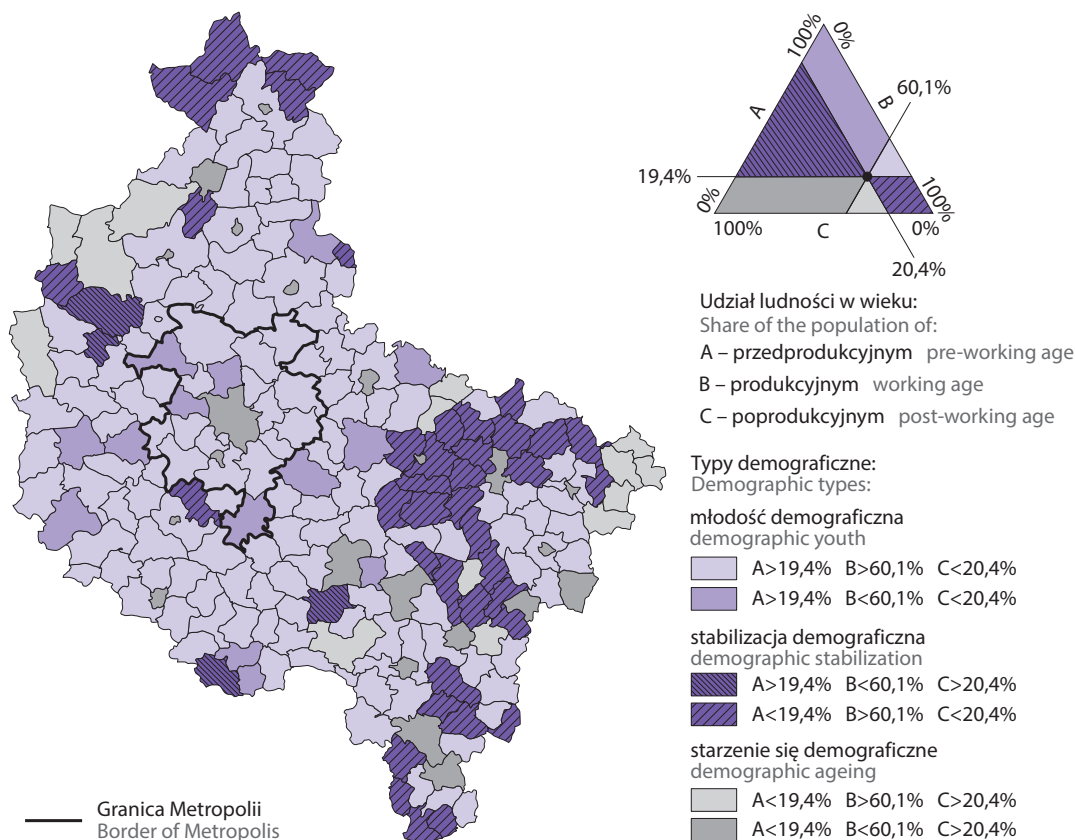
Postępowanie procesu starzenia się ludności można zilustrować przy pomocy wykresu zwanego trójkątem Osanna¹, który pozwala na przedstawianie zjawisk o trójdzielnej strukturze. Do prezentacji wykorzystano podział ludności według ekonomicznych grup wieku.

Ze względu na strukturę wiekową ludności według kryterium ekonomicznego, w 2019 r. Metropolia Poznań zaliczała się do typu stabilizacji demograficznej, na co wskazuje większy niż przeciętnie w województwie wielkopolskim udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (a w tym wypadku także w wieku poprodukcyjnym) oraz mniejszy niż w województwie odsetek ludności w wieku produkcyjnym. Jak te procesy przebiegały wewnątrz Metropolii pokazuje typologia jednostek terytorialnych, które tworzą jej strukturę. Gminy zostały sklasyfikowane w dwóch przekrojach czasowych, tj. dla lat 2010 i 2019. Dla każdego roku jako kryterium podziału przyjęto udziały ekonomicznych grup wieku w województwie ogółem. Analizując proces starzenia się mieszkańców obszaru metropolitalnego na niższym poziomie podziału terytorialnego, można stwierdzić, że przeważającą liczbę gmin cechuje młodość demograficzna charakteryzująca się wysokim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym, a jednocześnie mniejszym niż przeciętnie w województwie udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym. Do tego typu demograficznego w 2019 r. zaliczało się 20 spośród 22 gmin wchodzących w skład Metropolii, a starzenie się demograficzne dotyczyło tylko 2 gmin – Poznania i Puszczykowa. Klasyfikacja gmin obszaru metropolitalnego nie różni się zasadniczo od przeprowadzonej dla pierwszego roku analizy, tj. 2010. Wszystkie gminy, z wyjątkiem Szamotuł, należały wówczas do tych samych, co aktualnie typów demograficznych. Gmina Szamotuły do stadium młodości przeszła z fazy stabilizacji, do której kwalifikowała się w 2010 r. Stopień oddziaływania poszczególnych gmin na wizerunek Metropolii jako całości jest zróżnicowany. Najsilniejszy wpływ ma niewątpliwie Poznań skupiający połowę mieszkańców obszaru. Warto jednak zaznaczyć, że o przejściu Metropolii z fazy starzenia się demograficznego (w 2010 r.) do struktur stabilnych (w 2019 r.) zdecydowała zmiana pozycji typologicznej jednej gminy – Szamotuł.

Faktyczne zmiany struktur demograficznych, a ściślej ich dynamika, ujawniają się po przyjęciu za punkt odniesienia struktury wieku ludności obliczonej dla pierwszego roku okresu objętego analizą, czyli 2010. Procesy demograficzne następujące w latach 2010–2019 w przypadku gmin tworzących Metropolię Poznań spowodowały znaczące przejście od młodych struktur wieku do struktur stabilnych (13 gmin), a nawet starych (1). Przy takim odniesieniu w 2019 r. w stadium młodości demograficznej pozostawało 5 gmin (Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kórnik i Rokietnica). Do typu stabilizacji demograficznej zaliczało się 14 gmin (m.in. Buk, Luboń, Mosina, Oborniki, Skoki i Śrem). Starzenie się demograficzne objęło w tym czasie 3 gminy (Murowaną Goślinę, Puszczykowo i Poznań). W tym typie demograficznym pozostawał też cały obszar funkcjonalny.

¹ Patrz uwagi ogólne, pkt 3 na str. 109.

Mapa 2.2. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2019 r.
 Map 2.2. Classification of gminas by economic groups of age in 2019

Ruch naturalny i migracje ludności

W latach 2010–2019 w Metropolii Poznań, podobnie jak w całym województwie, utrzymywała się przewaga urodzeń żywych nad liczbą zgonów, co oznaczało dodatni przyrost naturalny. Taki stan charakteryzował niemal cały obszar. Wyjątek stanowiła gmina Puszczykowo, gdzie przez większość analizowanego okresu notowano więcej zgonów niż urodzeń. Dwukrotnie w ciągu 10 lat ujemny przyrost naturalny odnotowano także w Poznaniu i gminie Szamotuły.

W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań zarejestrowano 12232 urodzenia żywe, które w skali województwa stanowiły 32,7%. Współczynnik urodzeń liczony na 1000 ludności wyniósł 11,69 i był wyższy od średniej wojewódzkiej (10,72), choć niższy niż w trzech poprzednich latach, gdy przekraczał 12. Najwyższą wartość współczynnika odnotowano na terenie gmin: Komorniki (18,85), Kórnik (16,60), Kleszczewo (15,13) i Dopiewo (15,10), natomiast relatywnie najmniej urodzeń zarejestrowano w Puszczykowie (8,56 na 1000 ludności) i Czerwonaku (8,67).

W 2019 r. w gminach wchodzących w skład Metropolii Poznań odnotowano 9723 zgony. W skali województwa wielkopolskiego liczba ta stanowiła 28,4%. Współczynnik zgonów na 1000 ludności ukształtował się na poziomie 9,29, tj. niżej niż w województwie (9,80). Przeciętny poziom dla Metropolii przekroczyło 6 gmin, w tym Puszczykowo (11,14), Poznań (10,64), Skoki (10,12) i Stęszew (10,08). Najmniej zgonów na 1000 ludności odnotowały gminy wyróżniające się wysokim współczynnikiem urodzeń, tj. Komorniki (5,24) i Kórnik (6,00). Dla całego obszaru metropolitalnego najniższy wskaźnik zgonów (poniżej 9) zanotowano w 2011 r.

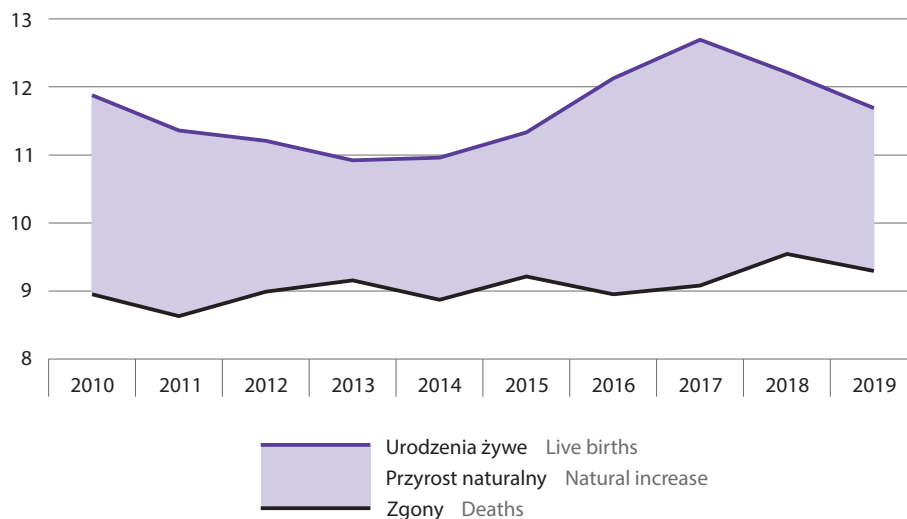
Tablica 2.3. Ruch naturalny i saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.
 Table 2.3. Vital statistics and net migration for permanent residence per 1000 population in 2019

Wyszczególnienie Specification	Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship			Metropolia Poznań Poznań Metropolis		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Małżeństwa Marriages	5,03	5,08	4,97	5,34	5,51	4,94
Urodzenia żywe Live birth	10,72	10,13	11,41	11,69	10,97	13,44
Zgony Death	9,80	10,45	9,04	9,29	10,22	7,04
Przyrost naturalny Natural increase	0,92	-0,31	2,37	2,40	0,76	6,39
Saldo migracji wewnętrznych Net internal migration	0,34	-3,58	4,97	5,12	-2,79	24,39
Saldo migracji zagranicznych Net international migration	0,07	0,06	0,09	0,25	0,25	0,26
Ogólne saldo migracji Total net migration	0,42	-3,52	5,07	5,37	-2,54	24,65

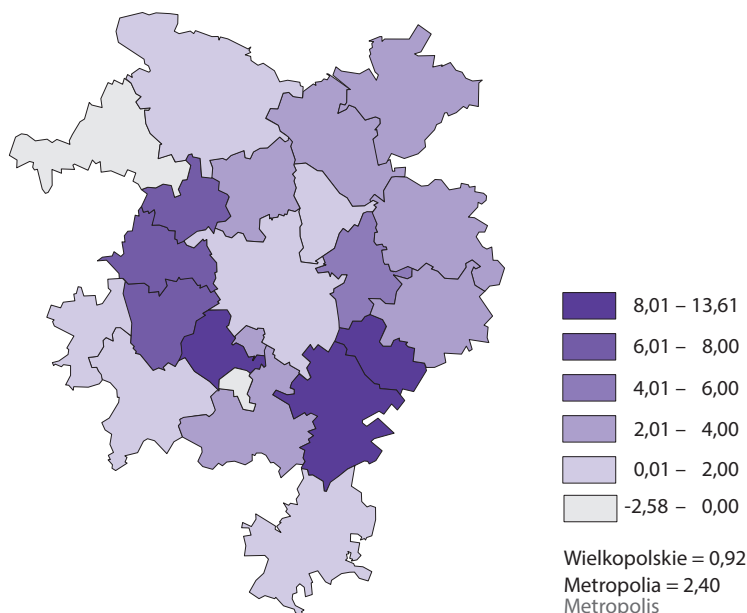
Przez cały okres objęty analizą współczynnik przyrostu naturalnego, liczony na 1000 mieszkańców, w Metropolii Poznań był wyższy niż przeciętnie w województwie. Maksymalną wartość (3,61 wobec 2,06 w województwie) osiągnął w roku 2017, natomiast w 2019 r. kształtował się nieco niżej i wyniósł 2,40. Zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich obszaru metropolitalnego przyrost naturalny był dodatni, podczas gdy na poziomie województwa wartość współczynnika dla miast była ujemna. W przekroju gminnym najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego zanotowano w gminach Komorniki (13,61) i Kórnik (10,59), a najniższy – ujemny w gminach Puszczykowo -2,58 i Szamotuły -0,03.

W 2019 r. w gminach wchodzących w skład Metropolii Poznań zawarto łącznie 5591 małżeństw, co w skali województwa stanowiło 31,8%. W przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 5,34 nowo zawartych związków, więcej niż przeciętnie w województwie (5,03). Najwyższą wartość współczynnika odnotowano w 2010 r., ale do 2015 r. miernik dla obszaru metropolitalnego kształtował się poniżej wielkości wojewódzkiej. W 2019 r. najwięcej nowych małżeństw zarejestrowano w gminie Pobiedziska (5,80 na 1000 mieszkańców) oraz w Poznaniu (5,76), a najmniej w gminach Puszczykowo (2,78) i Suchy Las (3,71).

Wykres 2.3. Ruch naturalny na 1000 ludności
 Chart 2.3. Vital statistics per 1000 population

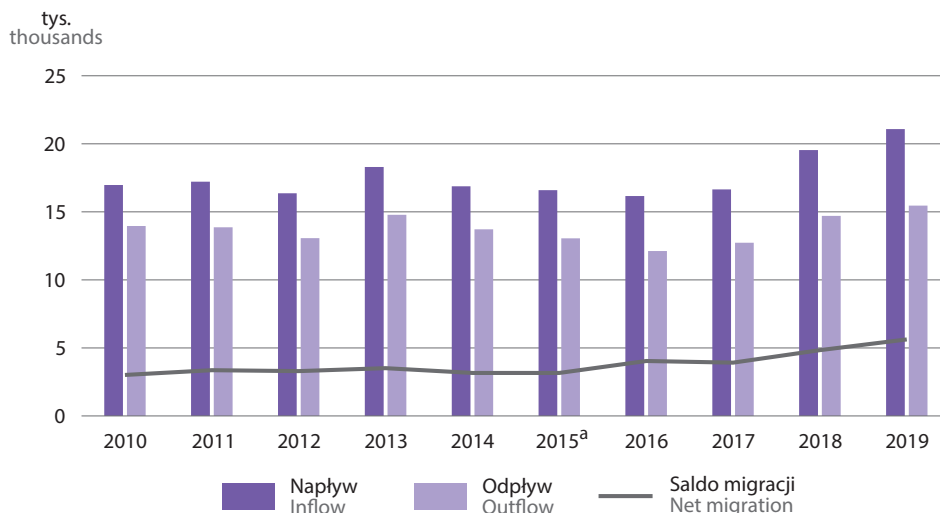
Mapa 2.3. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.
Map 2.3. Natural increase per 1000 population in 2019

Metropolia Poznań jest obszarem o dużym natężeniu ruchów migracyjnych. W latach 2010–2019 na jej terenie notowano nadwyżkę liczby zameldowań na pobyt stały nad liczbą wymeldowań, co przekładało się na dodatnie saldo migracji, o wartościach każdorazowo wyższych niż w województwie wielkopolskim. W 2019 r. do obszaru metropolitalnego napłynęło 21,1 tys. osób. W tym czasie wymeldowało się stąd 15,5 tys. Napływ w ruchu wewnętrznym wyniósł 20,7 tys., a odpływ – 15,3 tys. osób. Saldo w ruchu wewnętrznym ukształtowało się na poziomie 5,4 tys. (wobec 1,2 tys. w województwie), najwyżej w całym okresie objętym analizą. W odniesieniu do liczby mieszkańców najwięcej osób wymeldowało się z gmin Swarzędz (19,49 na 1000 ludności) i Luboń (18,22), a najmniej Tarnowo Podgórne (10,39) i Dopiewo (10,69). Największy napływ migracyjny odnotowały gminy Kleszczewo (53,53 osób na 1000 ludności) oraz Kórnik (52,38), Rokietnica (51,80) i Dopiewo (51,62), natomiast stosunkowo mało osób przybyło w tym czasie do Poznania (11,54 na 1000 ludności) i gminy Oborniki (13,73). W tych 2 gminach, jako jedynych w całej Metropolii odpływ migracyjny w ruchu wewnętrznym był większy od napływu, co oznaczało ujemne saldo migracji, przy czym dla Poznania (gdzie saldo na 1000 ludności wyniosło -3,45) było to utrzymanie tendencji trwającej od wielu lat, w tym przez cały okres objęty analizą. W gminie Oborniki (-0,82) ujemne saldo migracji notowane było od roku 2017. Wcześniej, w latach 2013–2018, takie zjawisko obserwowano w gminie Murowana Goślina, a w 2010 r. i od 2012 do 2015 – w Buku. W innych gminach ujemne saldo migracji miało charakter epizodyczny. Największe natężenie migracyjne, wyrażające się poziomem salda migracji na 1000 ludności, w 2019 r. obserwowano w tych gminach, w których wystąpił duży napływ ludności i mało wymeldowań, tj. w Dopiewie (+40,93 wobec +5,12 przeciętnie w Metropolii oraz +0,34 w województwie), Kleszczewie (+40,73), Rokietnicy (+39,78), Kórniku (+39,65) i Tarnowie Podgórnym (+30,76).

W 2019 r. do gmin Metropolii Poznań przybyło w celu zamieszkania na pobyt stały 412 osób z zagranicy, co stanowiło 40,7% napływu zagranicznego w całym województwie. W całym okresie objętym analizą była to najliczniejsza grupa migrantów. Większość osób jako cel obrała Poznań (235 osób, tj. 57,0%). W 2019 r. z obszaru metropolitalnego zagranicę wymeldowało się 148 osób stanowiących 19,6% ogółu wymeldowań zagranicznych z województwa. Ponad połowa tej grupy (79 osób) wymeldowała się z Poznania. Inaczej niż w przypadku imigracji, liczba osób emigrujących zagranicę z biegiem lat malała. Szczyt wymeldowań zagranicznych dla Metropolii Poznań, podobnie jak dla województwa przypadł na lata 2013–2014. Do 2014 r. saldo migracji w ruchu zagranicznym było ujemne, a kierunek zmienił się od 2016 r. Od tego momentu saldo migracji zagranicznych na 1000 ludności utrzymuje się na dodatnim poziomie, w Metropolii kształtując się wyżej niż w województwie (w 2019 r. odpowiednio +0,25 i +0,07 wobec -0,35 i -0,13 w 2010 r.).

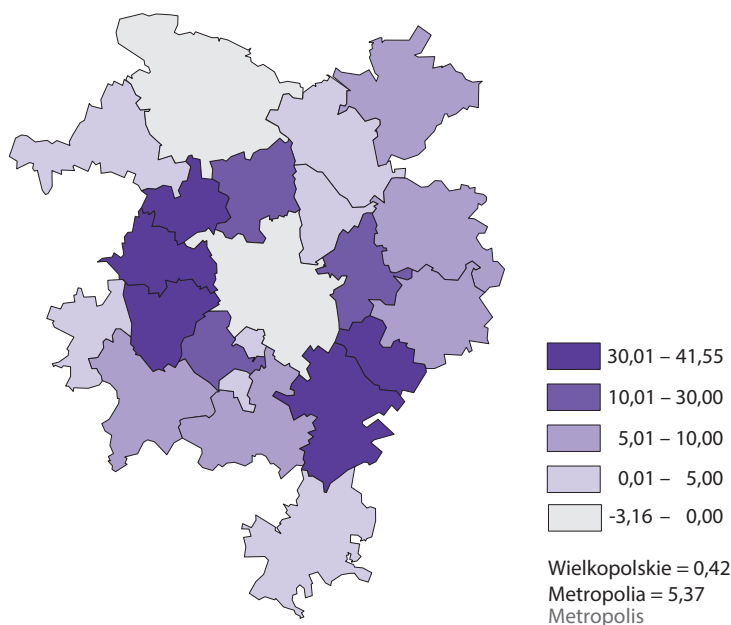
Wykres 2.4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały i saldo migracji
 Chart 2.4. Internal and international migration of population for permanent residence and net migration

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
 a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Stosunkowo niewielka migracja zagraniczna nie wpłynęła na zmianę obrazu ruchu wędrownego mieszkańców Metropolii jak wynikał z analizy przemieszczeń wewnętrznych. Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 mieszkańców obszaru metropolitalnego w 2019 r. wyniosło +5,37 wobec +0,42 w województwie. Ujemne saldo migracji stałej zanotowano tylko dla Poznania (-3,16) i gminy Oborniki (-0,64). Natomiast najwyższe wartości, podobnie jak w przypadku salda migracji wewnętrznych, wskaźnik przyjął dla gmin: Dopiewo (+41,55), Kleszczewo (+40,96), Rokietnica (+40,38) i Kórnik (+40,13).

Mapa 2.4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.
 Map 2.4. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019

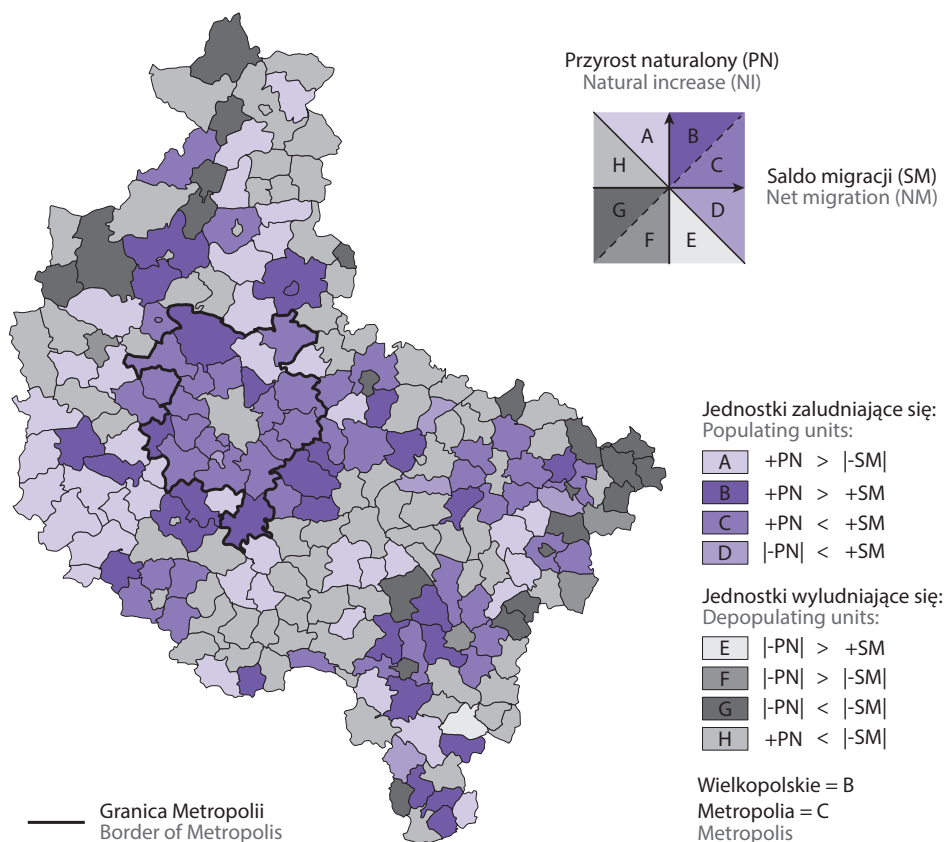
Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności, czyli o przyroście rzeczywistym, pozwala określić stopień aktywności demograficznej jednostek terytorialnych. Podstawę typologii demograficznej według J.W. Webba² stanowią przyrost naturalny i saldo migracji stałej przeliczone na 1000 ludności.

Przez cały okres objęty analizą, tj. lata 2010–2019, Metropolia Poznań należała do grupy obszarów aktywnych demograficznie. Zarówno współczynnik przyrostu naturalnego, jak i saldo migracji stałej na 1000 ludności przyjmowały tu wartości dodatnie, ponadto przyrost migracyjny przewyższał przyrost naturalny. Bardziej złożony obraz aktywności demograficznej Metropolii ujawnia się w przekroju terytorialnym. W 2019 r. w grupie gmin określanych jako zaludniające się, znalazło się 20 jednostek terytorialnych, z czego w 15 wzrost zaludnienia wynikał (podobnie jak w Metropolii) z przyrostu naturalnego i jeszcze większego przyrostu migracyjnego (typ C), w 3 gminach (Czerwonak, Murowana Goślina i Śrem) był konsekwencją przewagi przyrostu naturalnego nad przyrostem migracyjnym (typ B), w gminie Oborniki nastąpił w rezultacie przewagi przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (typ A), zaś w gminie Szamotuły był wynikiem przewagi przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym (typ D). Tylko w 2 gminach obszaru metropolitalnego zmiany miały charakter regresywny. Zjawisko wyludniania się gminy Puszczykowo następowało wskutek ujemnego przyrostu naturalnego, którego wartość bezwzględna przewyższała przyrost migracyjny (typ E). Odwrotna sytuacja była przyczyną zakwalifikowania Poznania do kategorii gmin wyludniających się. W tym przypadku wartość bezwzględna ujemnego salda migracji (ubytek migracyjny) była większa od przyrostu naturalnego (typ H).

W porównaniu z 2010 r. 5 gmin zmieniło typ demograficzny, ale tylko w przypadku jednej z nich (Puszczykowa) wiązało się to ze zmianą charakteru z rozwojowego na depopulacyjny.

Mapa 2.5. Typologia demograficzna gmin według metody Webba w latach 2010–2019

Map 2.5. Demographic typology of gminas by Webb's method in 2010–2019

2 Patrz uwagi ogólne, pkt 4 na str. 109.

Porównując wyniki klasyfikacji metodą Webba, przeprowadzonej na podstawie skumulowanego przyrostu naturalnego i skumulowanego salda migracji dla lat 2010–2019, można zaobserwować, iż większość obszaru metropolitalnego jest aktywna demograficznie. Spośród 22 gmin tworzących Metropolię tylko Poznań pozostaje w typie H, oznaczającym wyludnianie się gminy na skutek przewagi ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym.

2.2. Edukacja

2.2. Education

Wychowanie przedszkolne

W końcu września 2018 r. w Metropolii Poznań działało 640 placówek wychowania przedszkolnego, stanowiących 32,6% ogółu takich placówek w województwie wielkopolskim. Niemal trzy czwarte ich całkowitej liczby stanowiły przedszkola (479), a jedną piątą – oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (134). Listę placówek uzupełniało 27 punktów przedszkolnych. W porównaniu z 2010 r. na obszarze metropolitalnym łącznie przybyło 148 placówek wychowania przedszkolnego, przy czym liczba przedszkoli zwiększyła się o 155 (ubyły oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych). Na 1 placówkę przypadało przeciętnie 73 dzieci wobec 71 w województwie i 69 w 2010 r.

Tablica 2.4. Wychowanie przedszkolne
Table 2.4. Pre-primary education

Wyszczególnienie	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Placówki	1681	1849	1952	1965	Establishments
w tym przedszkola	912	1184	1262	1302	of which nursery schools
Miejsca w przedszkolach	89981	110354	124508	131201	Places in nursery schools
Dzieci w placówkach	108139	113309	137179	140367	Children attending establishments
w tym w przedszkolach	88067	96281	115519	119373	of which nursery schools
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Placówki	492	567	626	640	Establishments
w tym przedszkola	324	428	462	479	of which nursery schools
Miejsca w przedszkolach	30095	37979	43491	45755	Places in nursery schools
Dzieci w placówkach	34068	36925	44976	46535	Children attending establishments
w tym w przedszkolach	28643	33186	39889	41571	of which nursery schools

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

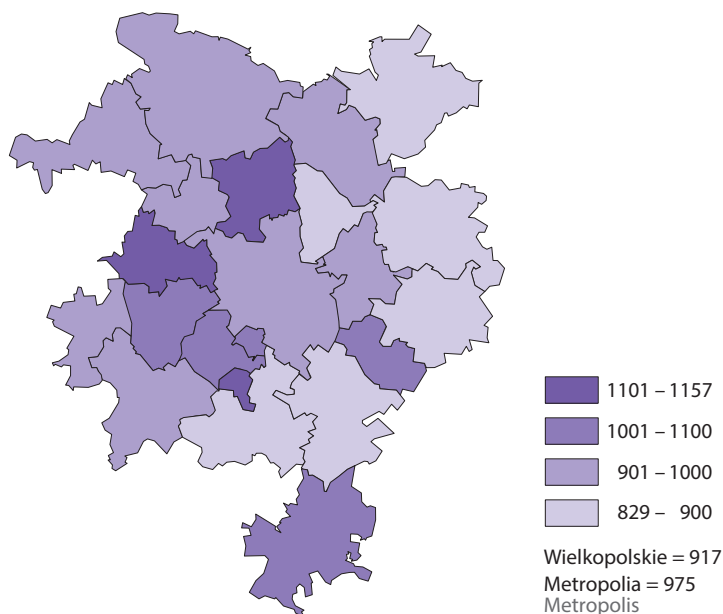
W roku szkolnym 2018/19 wychowaniem przedszkolnym na terenie Metropolii Poznań objęto 46,5 tys. dzieci, w tym 45,2 tys. (97,1%) w wieku 3–6 lat. W skali województwa liczba ta stanowiła 33,2%. Udział 6-latków w placówkach ogółem kształtował się na poziomie 24,7%, w przedszkolach wyniósł 20,1%, a w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych – 69,4% (w województwie było to odpowiednio: 26,5%, 23,1% i 48,5%). W ciągu lat objętych analizą wielkości te kształtowały się różnie, a istotną przyczyną tych różnic były zmiany wieku przyjętego jako zobowiązujący do odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego. W latach szkolnych 2014/15 i 2015/16 obowiązek taki dotyczył dzieci 5-letnich, a od roku szkolnego 2016/17 ponownie 6-latków.

W roku szkolnym 2018/19 na 1000 dzieci z grupy 3–6 lat w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 975 dzieci, w tym w przedszkolach – 873, tj. więcej niż przeciętnie w województwie, gdzie wskaźnik wyniósł odpowiednio 917 i 780. Znacznie bardziej zróżnicowany była rozkład tego wskaźnika w przekroju gminnym. Przy jego analizie należy wziąć pod uwagę z jednej strony trend de-

mograficzny polegający na ubytku ludności na wiejskich obszarach peryferyjnych, przy jednoczesnym przyroście liczby mieszkańców w gminach położonych wokół większych miast, a z drugiej mobilność ludności związaną z zatrudnieniem. Nie zawsze dzieci uczęszczają do placówek wychowania przedszkolnego w gminie zamieszkania. Często są dowożone do innych gmin, przede wszystkim tam, gdzie znajduje się miejsce pracy rodziców. W 8 gminach Metropolii Poznań analizowany wskaźnik przekroczył 1000, co oznacza, że w placówkach wychowania przedszkolnego było tam więcej dzieci w wieku 3–6 lat niż ogółem dzieci z tej grupy wieku mieszkających na tym obszarze. Były to przede wszystkim gminy zlokalizowane wokół Poznania, takie jak: Tarnowo Podgórne, Puszczykowo, Suchy Las, Kleszczewo, Dopiewo, Luboń i Komorniki, a także Śrem. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano dla gmin Skoki oraz Kostrzyn, gdzie na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało odpowiednio 829 i 845 dzieci z tej grupy wieku.

Mapa 2.6. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2018 r.

Map 2.6. Children in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2018

W okresie objętym analizą z roku na rok zwiększała się liczba miejsc w przedszkolach. W roku szkolnym 2018/19 placówki zlokalizowane na terenie Metropolii Poznań oferowały 45,8 tys. miejsc, tj. o 5,2% więcej niż rok wcześniej i o 52,0% więcej niż w 2010 r. Obsada miejsc w przedszkolach wyniosła średnio 91 dzieci na 100 miejsc, podobnie jak w województwie (w 2010 r. było to 95 dzieci wobec 98). We wszystkich gminach wchodzących w skład obszaru metropolitalnego w przedszkolach było więcej miejsc niż dzieci. W roku 2018/19 największą obsadą charakteryzowała się gmina Komorniki, gdzie na 100 miejsc w przedszkolach przypadało 96 dzieci, natomiast w 95% miejsca były obsadzone w gminach Buk, Rokietnica, a także Szamotuły, gdzie jeszcze rok wcześniej występował niedobór miejsc. Największą nadwyżkę obserwowano w gminie Puszczykowo, gdzie stopień zajętości miejsc w przedszkolach wynosił 76%. Stosunkowo małe obciążenie odnotowano również w gminach Kostrzyn i Suchy Las, gdzie na 100 miejsc przypadało odpowiednio 81 i 83 dzieci.

Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży

W roku szkolnym 2018/19 na obszarze Metropolii Poznań działały 284 szkoły podstawowe, w tym 27 specjalnych. W skali województwa liczba ta stanowiła 21,5%. W stosunku do 2010 r. przybyły 54 szkoły (wobec 63 w całym województwie), w tym 3 specjalne. W szkołach podstawowych uczyło się 90,4 tys. dzieci i młodzieży, tj. 30,0% wszystkich uczących się na tym poziomie w województwie. Wskutek reformy edukacji, m.in. likwidującej gimnazja, nauczanie w szkołach podstawowych stało się na powrót 8-letnie. Obserwowany przyrost liczby uczniów w szkołach tego typu (o 64,7% w porównaniu z rokiem 2010/11)

wynika zatem przede wszystkim z wydłużenia okresu nauki o 2 lata. W związku z tymi zmianami zwiększył się wskaźnik liczby uczniów na szkołę. O ile w 2010 r. wynosił on 239 dla Metropolii (wobec 167 w województwie), to w 2018 r. wzrósł do 318 (wobec 228). Największy wzrost przeciętnej liczby uczniów obserwowano w gminie Rokietnica, gdzie przy niezmienionej liczbie placówek wskaźnik uczniów wzrósł z 294 do 755. Nie zmieniła się natomiast istotnie przeciętna liczba uczniów na oddział. W 2018 r. w Metropolii Poznań wskaźnik ten wyniósł 19 wobec 20 w 2010 r. i 18 w województwie. W ujęciu gminnym najwyżej ukształtował się w gminie Rokietnica (22 uczniów na oddział) oraz Luboń, Komorniki i Kórnik (po 21), natomiast najniżej w gminie Skoki (16).

Przeprowadzana reforma edukacji zakładała stopniowe wygaszanie gimnazjów, aż do ich całkowitej likwidacji. Rok szkolny 2018/19 był ostatnim rokiem ich funkcjonowania. Na obszarze Metropolii Poznań samodzielnie działało w tym czasie jeszcze 35 gimnazjów dla dzieci i młodzieży, w tym 4 specjalne (w województwie wielkopolskim – 114 gimnazjów, w tym 18 specjalnych). W końcu września 2018 r. naukę w klasie III, tj. programowo najwyższej, w szkołach działających samodzielnie oraz klasach gimnazjalnych przy szkołach podstawowych pobierało 10,1 tys. uczniów. W skali województwa stanowili oni 29,2%. Dla porównania we wrześniu 2010 r. na terenie Metropolii działało 161 gimnazjów, w których uczyło się 28,7 tys. uczniów (w całym województwie było wówczas 659 szkół tego typu i 119,1 tys. gimnazjalistów).

Tablica 2.5. Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży
Table 2.5. Primary schools and lower secondary schools for children and youth

Wyszczególnienie	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Szkoły podstawowe	1257	1223	1328	1320	Primary schools
Uczniowie	209781	247900	263242	301387	Pupils
Absolwenci	36140	34029	.	.	Graduates
Gimnazja	659	679	142	114	Lower secondary schools
Uczniowie	119102	104157	68843	34536	Pupils
Absolwenci	38602	33917	33248	.	Graduates
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Szkoły podstawowe	230	242	279	284	Primary schools
Uczniowie	54865	72452	78463	90377	Pupils
Absolwenci	8917	9961	.	.	Graduates
Gimnazja	161	160	36	35	Lower secondary schools
Uczniowie	28679	27373	19286	10085	Pupils
Absolwenci	9029	8618	8822	.	Graduates

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży

Na poziomie ponadgimnazjalnym w roku szkolnym 2018/19 działalność oświatową w Metropolii Poznań prowadziły 143 szkoły dla młodzieży (w tym 25 szkół specjalnych), co stanowiło 26,5% wszystkich placówek tego typu działających w województwie wielkopolskim. W liczbie tej było 30 szkół branżowych I stopnia, utworzonych w wyniku reformy edukacji w roku szkolnym 2017/18, 63 licea ogólnokształcące, 35 techników, 11 specjalnych szkół przysposabiających do pracy i 4 szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe. Łącznie w szkołach ponadgimnazjalnych na terenie Metropolii kształciło się 31,4 tys. uczniów (28,6% ogółu w województwie), w tym 0,6 tys. w szkołach specjalnych. Zmiany demograficzne z jednej strony, a wdrażanie reformy z drugiej, spowodowały spadek liczby uczniów na tym poziomie kształcenia w porównaniu z rokiem 2010. W województwie wielkopolskim spadek ten wyniósł 19,3%. W Metropolii Poznań liczba uczniów zmniejszyła się w tym czasie średnio o 7,9%. Największy spadek liczby uczniów wystąpił w szkołach zawodowych. Zestawienie aktualnie funkcjonujących szkół branżowych, łącznie z klasami dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych, ze szkołami zasadni-

czymi działającymi w roku szkolnym 2010/11 wskazuje, że liczba uczniów w tym typie szkół zmniejszyła się o 25,1% (w województwie o 27,4%). W liceach ogólnokształcących na obszarze metropolitalnym uczniów było mniej o 18,4% (w roku porównawczym licząc łącznie z funkcjonującymi wówczas liceami uzupełniającymi oraz liceami profilowanymi; w województwie o 28,8% mniej). Wzrost liczby uczniów zanotowało w tym czasie szkolnictwo średnie zawodowe. W technikach dla młodzieży ta liczba zwiększyła się o 17,3% (w roku 2010/11 biorąc pod uwagę również uczniów techników uzupełniających; w województwie spadek o 5,7%). W szkołach artystycznych ogólnokształcących wzrost wyniósł 1,9% (przy spadku w województwie o 1,2%). Przybyło też uczniów w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy (wzrost o 10,9%; w województwie o 20,6%).

Tablica 2.6. Szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży
Table 2.6. Upper secondary schools for youth

Wyszczególnienie	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Branżowe szkoły I stopnia^a	205	197	191	198	Stage I sectoral vocational schools^a
Uczniowie	27692	23950	21665	20514	Students
Absolwenci ^b	9572	7533	6510	.	Graduates ^b
Licea ogólnokształcące^c	230	184	177	176	General secondary schools^c
Uczniowie	56197	43346	40494	40033	Students
Absolwenci	18809	14267	13145	.	Graduates
Technika^d	212	175	170	165	Technical secondary schools^d
Uczniowie	52020	47178	48083	49098	Students
Absolwenci	12396	10453	10364	.	Graduates
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Branżowe szkoły I stopnia^a	43	39	38	41	Stage I sectoral vocational schools^a
Uczniowie	4801	4299	3867	3678	Students
Absolwenci ^b	1509	1331	1070	.	Graduates ^b
Licea ogólnokształcące^c	74	61	62	63	General secondary schools^c
Uczniowie	18204	14433	14402	14852	Students
Absolwenci	6291	4615	4382	.	Graduates
Technika^d	41	39	39	39	Technical secondary schools^d
Uczniowie	11034	11648	12468	12826	Students
Absolwenci	2340	2253	2440	.	Graduates

a Do roku szkolnego 2016/17 zasadnicze szkoły zawodowe. łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy i od roku szkolnego 2017/18 z oddziałami zasadniczych szkół zawodowych. b Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych. c W roku szkolnym 2010/11 łącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi i liceami profilowanymi. d łącznie ze szkołami artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe. W roku szkolnym 2010/11 łącznie z technikami uzupełniającymi.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

a Until the 2016/2017 school year, basic vocational schools. Including special job-training schools and since the 2017/2018 school year, basic vocational school sections. b Graduates of basic vocational schools. c In the 2010/11 school year including supplementary general secondary and specialised secondary schools. d Including general art school leading to professional certification. In the 2010/11 school year, including supplementary technical secondary schools.

Source: data of the Ministry of National Education.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne na terenie Metropolii Poznań nie rozwija się równomiernie. Centrum stanowi oczywiście Poznań, gdzie jest najwięcej szkół wszystkich typów, ale ważne środki mieszczą się również w innych gminach. Dla szkół branżowych I stopnia (łącznie z oddziałami zasadniczych szkół zawodowych) były to gminy Śrem, Swarzędz i Oborniki, gdzie w roku szkolnym 2018/19 uczyło się odpowiednio 10,8%, 10,4% i 7,7% ogółu uczniów szkół branżowych w Metropolii (wobec 49,8% w Poznaniu). W przypadku techników największą liczbę uczniów, poza Poznaniem, skupiały szkoły zlokalizowane w gminach: Śrem, Swarzędz i Szamotuły (odpowiednio 8,9%, 4,8% i 4,4% wobec 73,4% w Poznaniu). Licea ogólnokształcące zdecydowanie dominują w Poznaniu. Uczący się w poznańskich szkołach stanowili 83,0% wszystkich licealistów z terenu Metropolii. Dla porównania w Śremie uczyło się 4,6% licealistów, w Szamotułach – 2,6%, a w Swarzędzu – 2,5%.

Struktura uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Metropolii Poznań kształtowała się podobnie jak w województwie wielkopolskim, jednak na tym obszarze dominowali licealiści, podczas gdy w województwie najwięcej uczniów było w technikach.

Szkoły policealne

Uzupełnienie edukacji na poziomie średnim zawodowym umożliwiają szkoły policealne. W końcu września 2018 r. na terenie Metropolii Poznań działalność oświatową prowadziło 66 placówek tego typu (łącznie ze szkołami dla dorosłych). W skali województwa ich udział wyniósł 41,0%. W porównaniu z rokiem 2010 w Metropolii ubyto 28 placówek szkół policealnych (w województwie 133). Na obszarze metropolitalnym w szkołach tego typu kształciło się łącznie 10,6 tys. uczniów. W stosunku do stanu z początku okresu objętego analizą liczba słuchaczy zmniejszyła się o 7,2%, przy spadku w województwie o 28,5%.

Tablica 2.7. Szkoły policealne
Table 2.7. Post-secondary schools

Wyszczególnienie	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Szkoły	294	200	179	161	Schools
Uczniowie	25040	20991	18924	17901	Students
Absolwenci	6565	6263	6261	.	Graduates
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Szkoły	94	78	74	66	Schools
Uczniowie	11400	10421	10162	10578	Students
Absolwenci	2666	3015	3562	.	Graduates

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.
Source: data of the Ministry of National Education.

Szkoły policealne skupione są głównie w Poznaniu. W końcu września 2018 r. na 66 placówek w Metropolii 57 było zlokalizowanych w stolicy województwa. Pozostałe szkoły działały w gminach Śrem – 3 placówki oraz Buk, Oborniki i Szamotuły – po 2.

Szkoły dla dorosłych

Poza szkołami policealnymi system szkół dla dorosłych obejmuje placówki umożliwiające dokończenie nauki przerwanej na jakimkolwiek poziomie edukacji. W roku szkolnym 2018/19 w Metropolii Poznań w ramach szkolnictwa dla dorosłych funkcjonowały: 2 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum (zlokalizowane w Poznaniu) oraz 37 liceów ogólnokształcących (spośród 129 w województwie) działających w większości gmin obszaru metropolitalnego. Łącznie w szkołach dla dorosłych na terenie Metropolii naukę pobierało 5,3 tys. uczniów, co stanowiło 39,1% ogółu uczących się w tego typu szkołach w województwie.

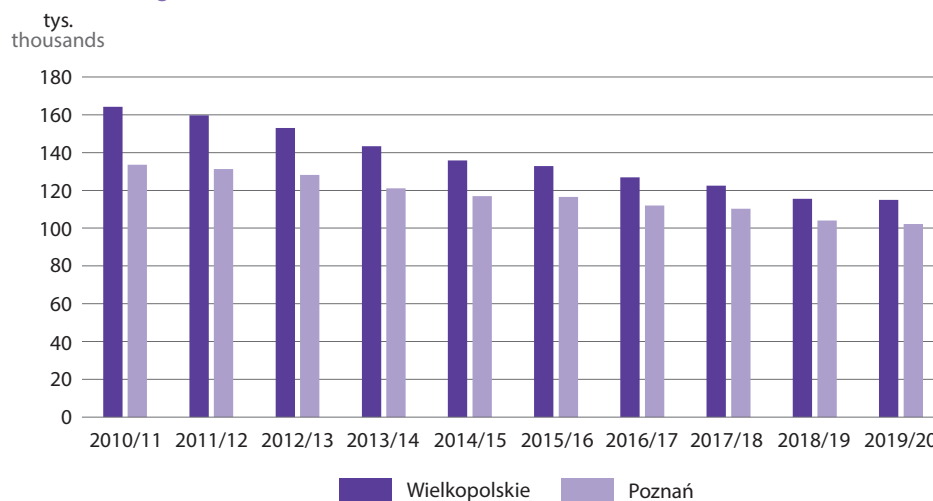
Szkolnictwo wyższe

Szkolnictwo wyższe na terenie Metropolii koncentruje się w Poznaniu, który stanowi centrum akademickie całego regionu. W roku akademickim 2019/20 swoją siedzibę miały tu 22 spośród 32 wielkopolskich uczelni. Ponadto działała tam również 1 jednostka zamiejscowa – filia SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie. Dla porównania w 2010 r. w Poznaniu działalność prowadziło 29 uczelni, w tym 3 spoza województwa funkcjonujące w formie filii i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych. Biorąc pod uwagę rzeczywiste położenie uczelni i ich jednostek zamiejscowych, w końcu grudnia 2019 r. liczba osób studiujących w Poznaniu wyniosła 102,2 tys., co stanowiło 88,9% wszystkich studentów kształcących się w województwie wielkopolskim. Większość studentów uczyła się w trybie stacjonarnym (65,8% wobec 64,8% w województwie).

W porównaniu z rokiem 2010 liczba studentów zmniejszyła się o 23,6%, przy przeciętnym spadku w województwie o 30,1%. Spadek liczby studentów był konsekwencją zmian demograficznych i zmniejszają

cej się z roku na rok liczebności ludności w grupie wieku 19–24 lata. Przy spadku ogólnej liczby studentów, rosła liczba studiujących obcokrajowców. W ciągu dekady obserwowany wzrost był ponad 3-krotny. W 2019 r. w Poznaniu studiowało 6,0 tys. cudzoziemców.

Wykres 2.5. Studenci uczelni
Chart 2.5. Students of higher education institutions

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r. dyplomy ukończenia studiów wyższych na uczelniach zlokalizowanych w Poznaniu uzyskało 25,1 tys. absolwentów, wśród których było 15,7 tys. kobiet. Większość absolwentów studiowała w trybie stacjonarnym (67,4% wobec 65,8% w województwie). W stosunku do stanu z roku akademickiego 2010/11 liczba absolwentów zmniejszyła się o 32,1%, przy spadku w województwie o 38,8%.

Tablica 2.8. Uczelnie
Table 2.8. Higher education institutions

Wyszczególnienie	2010/11	2015/16	2018/19	2019/20	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Uczelnie	39	37	32	32	Higher education institutions
Studenci	164198	132879	115524	114856	Students
w tym kobiety	98243	79111	68912	68473	of which females
Absolwenci	46232	34174	28294 ^a	.	Graduates
w tym kobiety	30067	22034	17896	.	of which females
W tym Poznań Of which Poznań					
Uczelnie	26	24	22	22	Higher education institutions
Studenci	133640	116450	104088	102164	Students
w tym kobiety	78522	68931	61897	60172	of which females
Absolwenci	36882	29171	25061 ^a	.	Graduates
w tym kobiety	23307	18497	15706	.	of which females

a Osoby, które uzyskały dyplomy ukończenia studiów wyższych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r.
Źródło: dane Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

a Persons who obtained higher education diplomas between 1 January and 31 December 2019.
Source: data of the Ministry of Science and Higher Education.

Najwięcej studentów kształciło się na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. W roku akademickim 2019/20 było to 32,5 tys. osób, tj. 31,8% ogółu studiujących w Poznaniu. Liczną grupę stanowili również studenci Politechniki Poznańskiej (15,5 tys., tj. 15,2%), a wśród uczelni niepublicznych – Wyższej Szkoły Bankowej (10,3 tys., tj. 10,1%).

2.3. Zasoby pracy

2.3. Labor resources

Pracujący

W 2019 r. liczba pracujących na terenie Metropolii Poznań w przedsiębiorstwach zatrudniających 9 i więcej osób wyniosła 412,2 tys., co w skali województwa wielkopolskiego stanowiło 41,3%. Odsetek ten utrzymywał się na zbliżonym poziomie w całym okresie objętym analizą, ponieważ liczba pracujących w obu obszarach zwiększała się w podobnym tempie. W porównaniu z 2010 r. w Metropolii przybyło 19,1% pracujących wobec 18,9% w województwie, a średnioroczne tempo wzrostu w latach 2010–2019 wyniosło 2,0% wobec 1,9%.

W ramach Metropolii największy udział w populacji pracujących utrzymuje Poznań, chociaż w ciągu 9 lat odsetek ten zmniejszył się z 65,7% w 2010 r. do 61,3% w 2019 r. Spośród pozostałych jednostek tworzących obszar metropolitalny najwięcej pracujących koncentrowało się w gminach: Tarnowo Podgórne (7,0%; wzrost o 1,6 p.proc.), Swarzędz (4,3%; wzrost o 0,3 p.proc.), Komorniki (3,7%; wzrost o 1,1 p.proc.) i Kórnik (3,5%; wzrost o 1,0 p.proc.). W tych dwóch ostatnich gminach odnotowano jednocześnie największy przyrost liczby pracujących w stosunku do 2010 r. (odpowiednio w Kórniku o 69,9% i w Komornikach o 65,0%). Spadek liczby pracujących wystąpił w tym czasie tylko w jednej gminie – Puszczykowo (o 11,6%).

**Tablica 2.9. Pracujący^a
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 2.9. Employed persons^a
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Ogółem	839437	909561	983011	998333	Grand total
w tym kobiety	395323	440182	475114	484924	of which women
w % pracujących ogółem	47,1	48,4	48,3	48,6	in % of total employed persons
Dynamika (rok poprzedni=100)	101,3	101,8	101,8	101,6	Indices (previous year=100)
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Razem	346219	372739	402308	412212	Total
w tym kobiety	164205	181234	196644	202496	of which women
w % pracujących ogółem	47,4	48,6	48,9	49,1	in % of total employed persons
Dynamika (rok poprzedni=100)	102,4	101,6	101,7	102,5	Indices (previous year=100)

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

^a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons as well as private farms in agriculture.

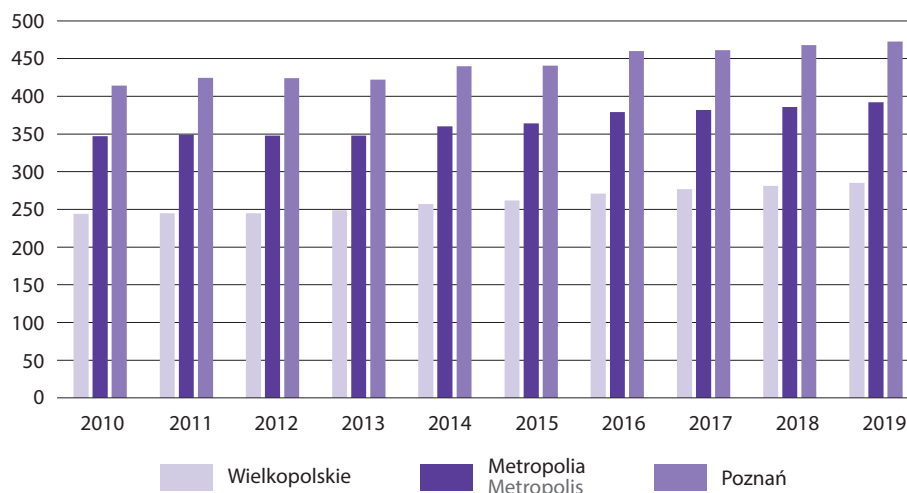
W 2019 r. struktura pracujących według płci w Metropolii Poznań, podobnie jak w województwie, była w miarę wyrównana, z niewielką przewagą mężczyzn (50,9%; w województwie 51,4%). Ten dystans zmniejszał się w miarę upływu lat. W początkowym roku analizowanego okresu udział mężczyzn wynosił 52,6% dla Metropolii i 52,9% dla województwa wobec 47,4% i 47,1% w przypadku kobiet. W końcu 2019 r. najbardziej wyrównane proporcje pracujących kobiet i mężczyzn obserwowano w gminach: Kórnik, Luboń i Mosina (gdzie udział mężczyzn wyniósł 49,7%, 49,3% i 51,2%, a kobiet odpowiednio 50,3%, 50,7% i 48,8%). Największą przewagę mężczyzn w populacji pracujących odnotowano w gminach: Sę-

szew, Komorniki, Swarzędz i Buk, gdzie ich udział przekraczał 60%, natomiast dominację pracujących kobiet (65,2%) stwierdzono w gminie Puszczykowo.

W końcu 2019 r. w Metropolii Poznań na 1000 mieszkańców przypadało przeciętnie 392 pracujących na tym obszarze, tj. o 107 osób więcej niż w województwie. Różnica między tymi wielkościami utrzymywała się przez cały okres objęty analizą, wahając się od 99 w 2013 r. do 108 w 2016 r.

**Wykres 2.6. Pracujący^a na 1000 ludności
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 2.6. Employed persons^a per 1000 population
As of 31 December

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

^a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons as well as private farms in agriculture.

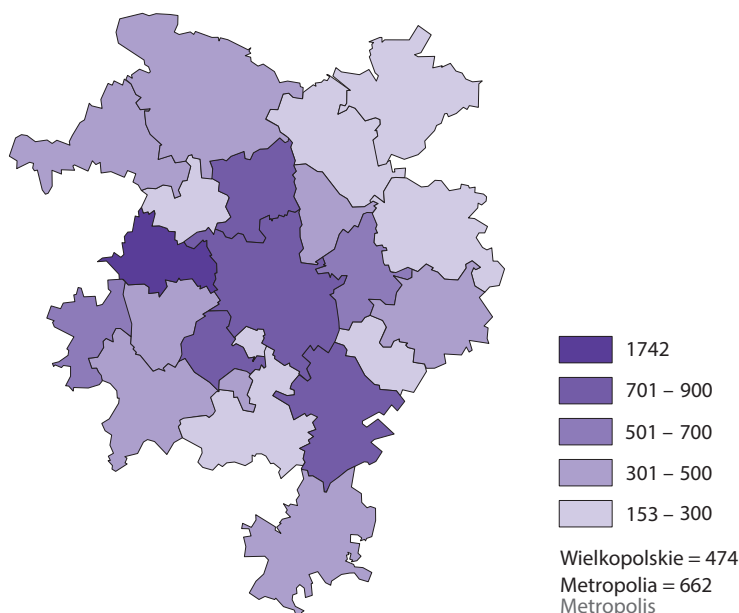
W większości gmin wchodzących w skład Metropolii wskaźnik kształtował się poniżej średniej. Najmniej pracujących w odniesieniu do liczby ludności stwierdzono w gminie Skoki (95 na 1000 ludności) oraz Kleszczewo (101). Średni poziom dla Metropolii przekroczyło 5 gmin. Były to Komorniki (494 pracujących na 1000 ludności), Kórnik (488), Suchy Las (481) i Poznań (473), ale zdecydowanie najwyższy wskaźnik wyróżniał gminę Tarnowo Podgórne, która wśród obszarów wiejskich stanowiła najbardziej atrakcyjny rynek pracy charakteryzujący się dużą liczbą osób przyjeżdżających tam do pracy; liczba pracujących na terenie gminy Tarnowo Podgórne przewyższyła liczbę jej mieszkańców (1030 pracujących na 1000 ludności).

Podobny układ gmin wystąpił biorąc pod uwagę ludność w wieku produkcyjnym. Relatywnie najmniej pracujących było w gminach Skoki i Kleszczewo (odpowiednio 153 i 164), a najwięcej w Tarnowie Podgórny (1742), a także w gminach Suchy Las (819), Komorniki (818), Poznań (814) oraz Kórnik (797), przy średniej dla Metropolii – 662. W obu ujęciach największy wzrost wskaźnika w porównaniu z rokiem 2010 wystąpił w gminie Tarnowo Podgórne (o 165 w odniesieniu do ludności ogółem i o 419 – do ludności produkcyjnej), zaś największy spadek – w gminach Dopiewo (o 33 w stosunku do ludności ogółem) oraz Kleszczewo (o 26 w relacji do ludności w wieku produkcyjnym).

**Mapa 2.7. Pracujący^a na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 2.7. Employed persons^a per 1000 working age population in 2019
As of 31 December

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

^a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons as well as private farms in agriculture.

Bezrobocie rejestrowane

W końcu 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na terenie Metropolii Poznań wyniosła 7,0 tys., co w skali województwa stanowiło 15,2%. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 13,5%, a w relacji do 2010 r. zmalała o 66,1%, przy spadku w województwie odpowiednio o 9,0% i o 65,7%. Średni roczny spadek bezrobocia w latach 2010–2019 w Metropolii Poznań wyniósł 11,3%, co oznacza, że przebiegał w tempie podobnym do obserwowanego w województwie (11,2%). Przez cały okres objęty analizą w strukturze bezrobotnych przeważały kobiety. W 2019 r. ich udział wyniósł 57,9%, tj. o 2,5 p.proc. mniej niż w województwie, ale o 4,1 p.proc. więcej niż w 2010 r.

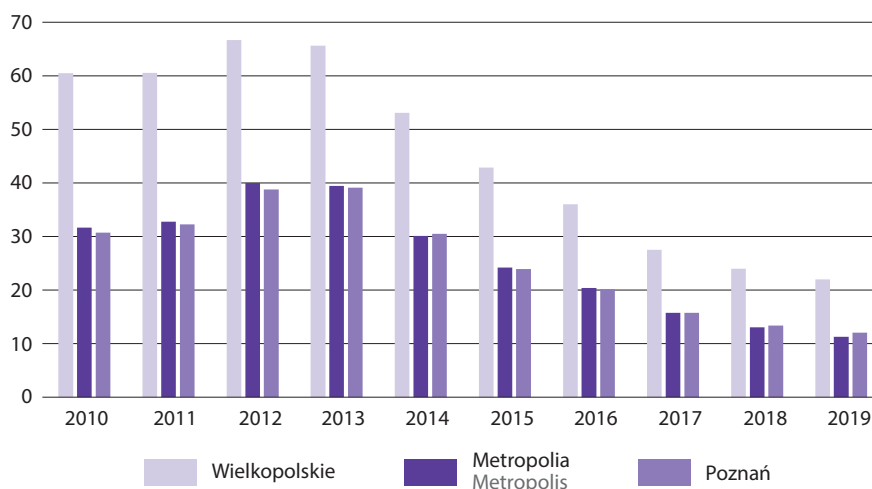
W latach 2010–2019 ponad połowę bezrobotnych w Metropolii Poznań stanowiły osoby zarejestrowane w Poznaniu (w 2019 r. było to 53,1%; w skali województwa 8,1%), choć ich liczba w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 7,5 tys., tj. o 66,6%. Znaczący spadek bezrobocia w ciągu 9 lat odnotowano także w gminach Szamotuły (o 1,1 tys. bezrobotnych, tj. o 74,7% mniej) oraz Śrem (o 1,0 tys., tj. o 77,6% mniej). We wszystkich gminach obszaru metropolitalnego wśród bezrobotnych było więcej kobiet niż mężczyzn. W 2019 r. największą przewagę liczebną bezrobotnych kobiet obserwowano w gminach Murowana Goślina (75,0%) i Skoki (72,1%), gdzie jednocześnie odnotowano największy wzrost udziału kobiet w porównaniu z 2010 r. (odpowiednio o 16,5 i 16,6 p.proc.).

**Tablica 2.10. Bezrobotni zarejestrowani
Stan w dniu 31 grudnia**
Table 2.10. Registered unemployed persons
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Ogółem	135172	93311	50867	46313	Grand total
w tym kobiety	75711	53807	31452	27986	of which women
w % bezrobotnych ogółem	56,0	57,7	61,8	60,4	in % of total unemployed persons
Dynamika (rok poprzedni=100)	101,2	80,2	86,4	91,0	Indices (previous year=100)
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Razem	20765	15405	8134	7033	Total
w tym kobiety	11168	8600	4992	4073	of which women
w % bezrobotnych ogółem	53,8	55,8	61,4	57,9	in % of total unemployed persons
Dynamika (rok poprzedni=100)	106,9	79,7	82,5	86,5	Indices (previous year=100)

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

**Wykres 2.7. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym
Stan w dniu 31 grudnia**
Chart 2.7. Registered unemployed persons per 1000 working age population
As of 31 December

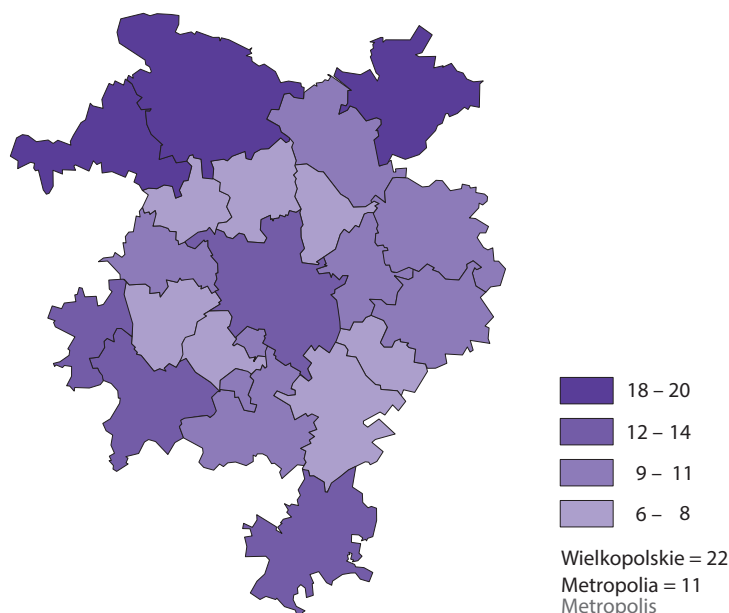

Źródło: w zakresie bezrobocia dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: in the scope of unemployment data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W końcu 2019 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców Metropolii Poznań przypadało przeciętnie 7 bezrobotnych, a biorąc pod uwagę tylko ludność w wieku produkcyjnym – 11 bezrobotnych, tj. 3 razy mniej niż w 1. roku obserwacji i 2-krotnie mniej niż w województwie wielkopolskim. Najniższe wartości wskaźniki te przyjęły w gminach: Suchy Las (4 bezrobotnych – do ludności ogółem i 6 – do ludności w wieku produkcyjnym), Kórnik, Rokietnica, Dopiewo, Komorniki i Kleszczewo (odpowiednio po 4 i 7), natomiast najwyższe – w gminach Szamotuły (12 i 20) oraz Oborniki i Skoki (odpowiednio 11 i 18).

Mapa 2.8. Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 2.8. Registered unemployed persons per 1000 working age population in 2019 As of 31 December

Źródło: w zakresie bezrobocia dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: in the scope of unemployment data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

2.4. Mobilność ludności

2.4. Population mobility

Mobilność ludności wyraża się nie tylko w ruchu migracyjnym oznaczającym zmiany stałego miejsca zamieszkania bądź miejsca czasowego pobytu, ale dotyczy również przepływów ludności związanych z zatrudnieniem czy też dojazdów uczniów do szkół, które stanowią znaczącą część dobowych strumieni charakteryzujących przemieszczanie się ludności.

Dojazdy do pracy³

Opierając się na wynikach badania dojazdów do pracy pochodzących z administracyjnych źródeł danych Ministerstwa Finansów i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 2016 r., można stwierdzić, że w Metropolii Poznań do pracy poza gminę zamieszkania (uwzględniając przepływy między miastem i obszarem wiejskim w gminach miejsko-wiejskich) dojeżdżało w tym czasie 111,4 tys. pracowników najemnych, co stanowiło 28,0% ogółu dojeżdżających w województwie wielkopolskim.

Poza obszar metropolitalny do pracy wyjeżdżało 20,6 tys. zatrudnionych, z tego dla 12,0 tys. miejsc pracy mieściło się w innym województwie (30,9% ogółu wyjeżdżających w celach zarobkowych poza granice województwa wielkopolskiego). Dla mieszkańców Metropolii najczęściej cel wyjazdu stanowiły województwa: mazowieckie (54,9% ogółu wyjeżdżających do pracy poza wielkopolskim), śląskie (8,6%) i dolnośląskie (8,5%), a w ujęciu gminnym – przede wszystkim duże miasta, takie jak: Warszawa (5,4 tys., tj. 44,8% wyjeżdżających do pracy w innym województwie i 26,0% ogółu pracowników najemnych wyjeżdżających poza obszar metropolitalny), Wrocław (0,7 tys., tj. 5,6% i 3,2%), Łódź i Katowice (po 0,3 tys., tj. 2,3% i 1,3%). Na terenie województwa wielkopolskiego mieszkańcy Metropolii wyjeżdżający do pracy poza jej obszar najczęściej kierowali się do gmin: Środa Wielkopolska i Wronki (po 0,6 tys., tj. 6,8% ogółu

³ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/opracowania/przeplywy-ludnosci-zwiazane-z-zatrudnieniem-w-2016-r,-20,1.html>

wyjeżdżających do pracy w gminach województwa wielkopolskiego poza obszarem metropolitalnym), Kaźmierz (0,4 tys., tj. 4,3%), Września (0,4 tys., tj. 4,1%) i Rogoźno (0,3 tys., tj. 3,8%).

Najwięcej pracowników najemnych do pracy poza obszar metropolitalny wyjeżdżało z Poznania (7,5 tys., tj. 36,2% ogółu wyjeżdżających z Metropolii). Przeciętna odległość drogowa dla wyjeżdżających wynosiła w tym przypadku 181,43 km, przy czym dla miejsc pracy zlokalizowanych w granicach województwa było to średnio 71,82 km, natomiast dla leżących na obszarze innych województw – 320,27 km. W ramach województwa najczęściej cel dojazdu stanowiły miejsca pracy w gminach Środa Wielkopolska (dla 0,2 tys. wyjeżdżających z Poznania) oraz Września i Gniezno (dla 0,1 tys.). Poza województwem, najczęściej wybieranym kierunkiem była Warszawa, dokąd wyjeżdżało 2,5 tys. pracowników. Stosunkowo dużo osób wyjeżdżało też do pracy poza Metropolię z gmin: Śrem (1,5 tys., tj. 7,1%), Szamotuły (1,4 tys., tj. 6,6%) i Swarzędz (1,2 tys., tj. 5,6%). Miejsca pracy poza granicą obszaru metropolitalnego dla pracowników pochodzących z gminy Śrem znajdowały się w promieniu średnio 28,24 km – w ramach województwa i 338,45 km – poza jego granicami, dla wyjeżdżających do pracy z gminy Szamotuły – odpowiednio 22,12 i 391,86 km, a z gminy Swarzędz – odpowiednio 46,07 i 352,32 km.

Wyjazdy do pracy w granicach Metropolii Poznań dotyczyły 90,7 tys. osób (uwzględniając przepływy między częścią miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich). Udział Poznania w tej liczbie wynosił 21,9%, natomiast w stosunku do całkowitej liczby pracowników wyjeżdżających z Poznania wynosił 72,7%. W ramach obszaru metropolitalnego mieszkańcy Poznania najczęściej kierowali się do miejsc pracy zlokalizowanych w gminach: Tarnowo Podgórne (5,4 tys., 27,3%), Komorniki (2,4 tys., tj. 12,0%) i Swarzędz (2,3 tys., tj. 11,5%), położonych w promieniu średnio 26,60 km.

W 2016 r. do pracy na terenie Metropolii Poznań przyjeżdżało łącznie 178,5 tys. pracowników najemnych, co stanowiło 43,8% wszystkich przyjeżdżających do pracy w gminach województwa wielkopolskiego. Liczba ta uwzględnia przepływy między częścią miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich. Spoza Metropolii w celach zarobkowych przyjeżdżało tu 87,8 tys. osób, w tym 25,4 tys. z innych województw, najwięcej z mazowieckiego (3,4 tys.), kujawsko-pomorskiego (3,2 tys.) i dolnośląskiego (2,9 tys.). Biorąc pod uwagę gminy, z których pracownicy przyjeżdżali do pracy na terenie Metropolii Poznań, najczęściej były to duże miasta, takie jak Warszawa, Wrocław czy Łódź. Wśród zatrudnionych dojeżdżających do miejsca pracy w Metropolii z terenu województwa wielkopolskiego najwięcej było mieszkańców gminy miejskiej Gniezno (2,8 tys.) oraz gmin miejsko-wiejskich Września (2,6 tys.) i Środa Wielkopolska (2,0 tys.).

Najbardziej atrakcyjnym miejscem pracy w Metropolii był Poznań. W 2016 r. w celach zarobkowych kierowało się tu łącznie 85,9 tys. pracowników najemnych, tj. blisko połowa wszystkich przyjeżdżających do Metropolii (48,1%). Większość zatrudnionych – 48,8 tys. (56,8%) – pochodziła z gmin spoza obszaru metropolitalnego, w tym 13,9 tys. przyjeżdżało do Poznania z innych województw. Wśród pracowników spoza województwa najliczniejszą grupę stanowili przyjeżdżający z Warszawy (0,5 tys. osób), a także Wrocławia, Zielonej Góry i Stargardu (po 0,2 tys. osób). Przeciętna odległość pokonywana przez pracowników pochodzących z innych województw wynosiła 254,85 km. Spoza Metropolii, ale w ramach województwa, do miejsca pracy zlokalizowanego w Poznaniu najczęściej przyjeżdżali mieszkańcy gminy miejskiej Gniezno (1,9 tys. osób) oraz gmin miejsko-wiejskich: Września (1,8 tys.), Jarocin (1,2 tys.) i Środa Wielkopolska (1,0 tys.). Osoby przybywające z wielkopolskich gmin pokonywały przeciętnie 98,61 km. Największy strumień pracowników najemnych kierował się do Poznania z gmin obszaru metropolitalnego (37,1 tys. osób), przede wszystkim ze Swarzędza (5,0 tys. osób), Czerwonaka i Lubonia (po 3,4 tys. osób), Komornik (2,6 tys.), Mosiny (2,5 tys.), Dopiewa (2,2 tys.) oraz Kórnik (2,0 tys.). Średnia odległość do miejsca pracy wynosiła w tym wypadku 27,63 km.

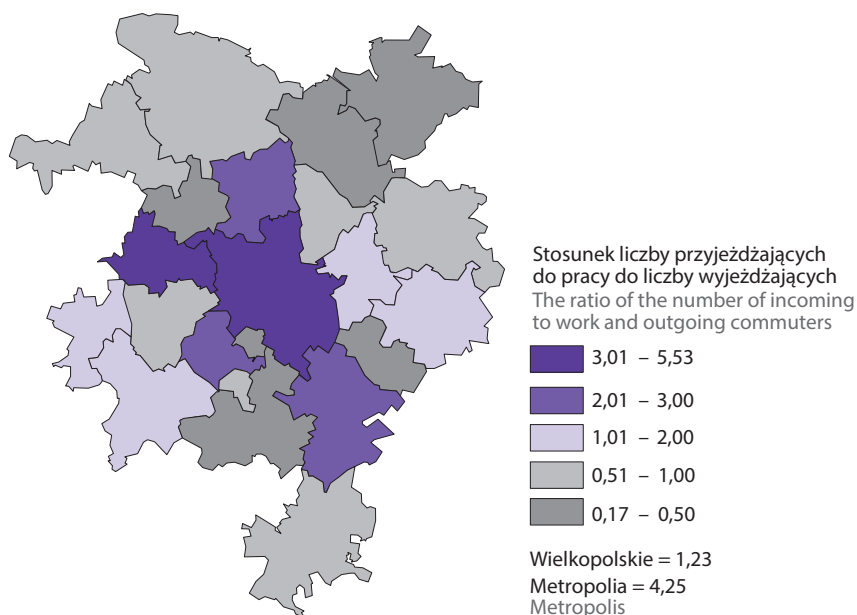
Obok Poznania atrakcyjne miejsce pracy w Metropolii Poznań stanowiła także gmina Tarnowo Podgórne, gdzie łączna liczba przyjeżdżających w celach zarobkowych w 2016 r. wynosiła 16,9 tys. osób, tj. 9,4% ogółu przyjeżdżających do obszaru metropolitalnego. Większość pracowników (10,2 tys., tj. 60,5%) kierowała się tu z sąsiednich gmin, głównie z Poznania (5,4 tys.), Szamotuł (0,7 tys.), Dopiewa i Rokietnicy (po 0,6 tys.), położonych w promieniu średnio 39,39 km. Z wielkopolskich gmin leżących poza Metropolią do pracy w gminie Tarnowo Podgórne przyjeżdżało 4,8 tys. osób, najwięcej z gmin Kaźmierz (0,7 tys.) i Duszniki (0,5 tys.). Przyjeżdżający pokonywali w tym wypadku odległość liczącą średnio 74,58 km. Spoza województwa kierowało się tu do pracy łącznie 1,9 tys. pracowników, przede wszystkim

z dużych miast, takich jak Warszawa, Brzeg, Łódź, Starachowice, Bydgoszcz czy Wrocław (po kilkadziesiąt osób). Dla tej grupy przyjeżdżających miejsce pracy znajdowało się w promieniu średnio 282,03 km.

Stosunek liczby przyjeżdżających do pracy na danym obszarze do liczby wyjeżdżających stamtąd w celach zarobkowych jest miernikiem informującym o stopniu atrakcyjności rynku pracy na tym obszarze. W 2016 r. w Metropolii Poznań obserwowano nadwyżkę przyjeżdżających nad wyjeżdżającymi, a iloraz przepływów wyniósł tu 4,25 wobec 1,23 w przypadku województwa wielkopolskiego.

Mapa 2.9. Iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem według gmin^a w 2016 r.

Map 2.9. The ratio of employment-related flows by gminas^a in 2016

a W gminach miejsko-wiejskich bez przepływów wewnątrzgminnych między miastem a obszarem wiejskim.
a In urban-rural gminas excluding intragminas flows between the town and the rural area.

Wśród 22 gmin tworzących obszar metropolitalny 9 charakteryzowało się przewagą przyjeżdżających. Największą siłą przyciągania charakteryzowała się gmina Tarnowo Podgórne, gdzie liczba przyjeżdżających do pracy była 5,5-krotnie większa od liczby wyjeżdżających. Stosunkowo wysoki iloraz charakteryzował również Poznań (3,14) oraz gminy: Kórnik (2,14 bez przepływów wewnątrzgminnych między miastem a obszarem wiejskim), Komorniki (2,13) i Suchy Las (2,03). Najniższy wskaźnik (0,17) wystąpił w gminie Skoki, gdzie liczba wyjeżdżających do pracy poza obszar gminy niemal 6-krotnie przewyższała liczbę przyjeżdżających tam w celach zarobkowych.

Dojazdy uczniów do szkół zlokalizowanych w Poznaniu⁴

Szacunkowe wyniki badania przepływów ludności związanych z edukacją za rok 2018 uzyskano na podstawie eksperymentalnej pracy badawczej pt. „Dojazdy uczniów do szkół zlokalizowanych w miastach wojewódzkich”, zrealizowanej w ramach projektu „Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014–2020”. Podstawowe źródło danych w niniejszym badaniu stanowiła baza Systemu Informacji Oświatowej udostępniona przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Według uzyskanych wyników, w czerwcu 2018 r. do szkół dla dzieci i młodzieży zlokalizowanych w Poznaniu przyjeżdżało z innych gmin łącznie 10,2 tys. uczniów. Większość z nich (9,9 tys., tj. 96,8%) mieszkała w województwie wielkopolskim, a główny strumień płynął z okolicznych gmin wchodzących w skład Metropolii Poznań.

⁴ <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/obszary-funkcjonalne-oraz-dostepnosc-terytorialna/dojazdy-uczniow-do-szkol-zlokalizowanych-w-miastach-wojewodzkich,4,1.html>

W 2018 r. spoza Poznania do szkół podstawowych położonych w tym mieście dojeżdżało łącznie 3,0 tys. uczniów, z tego 2,9 tys. mieszkających na obszarze województwa wielkopolskiego. Najliczniejszy strumień uczniów płynął z gmin: Rokietnica (461 osób, tj. 15,2% ogółu przyjeżdżających do szkół podstawowych w Poznaniu), Komorniki (334 osoby, tj. 11,0%), Kórnik (302 osoby, tj. 10,0%), Dopiewo (270 osób, tj. 8,9%) i Swarzędz (267 osób, tj. 8,8%).

Udział uczniów przyjeżdżających do Poznania z gminy Rokietnica w liczbie ludności z edukacyjnej grupy wieku 7–13 lat wyniósł 25,4%.

Do poznańskich gimnazjów, według stanu w czerwcu 2018 r., przyjeżdżało 0,9 tys. uczniów, z tego 97,1% z gmin województwa wielkopolskiego. Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych, najczęściej gimnazjalistów kierowało się do Poznania z gmin obszaru metropolitalnego: Kórnik (159 osób, tj. 17,8% ogólnej liczby przyjeżdżających uczniów gimnazjów), Dopiewo (99 osób, tj. 11,1%), Rokietnicy (92 osoby, tj. 10,3%), Swarzędza (83 osoby, tj. 9,3%) i Komornik (81 osób, tj. 9,1%).

W edukacyjnej grupie wieku odpowiadającej poziomowi nauczania w gimnazjum (w 2018 r. było to 14–15 lat) 28,3% stanowili uczniowie dojeżdżający do szkół w Poznaniu z gminy Kórnik.

Najwięcej uczniów przyjeżdżało do Poznania w związku z nauką w szkołach ponadgimnazjalnych. Szeroka oferta edukacyjna na tym poziomie nauczania w 2018 r. przyciągnęła do stolicy województwa wielkopolskiego 6,3 tys. uczniów spoza Poznania. Zdecydowana większość z nich (6,1 tys. tj. 97,4%) zamieszkiwała gminy województwa wielkopolskiego. Największy strumień uczniów stanowili mieszkańcy Metropolii Poznań, w tym przede wszystkim przyjeżdżający z gmin: Swarzędz (497 osób, tj. 7,9% ogółu przyjeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych), Luboń (426 osób, tj. 6,8%), Dopiewo (413 osób, tj. 6,6%), a ponadto Czerwonak (388 osób, tj. 6,2%), Suchy Las (384 osoby, tj. 6,1%), Kórnik (383 osoby, tj. 6,1%), Komorniki (377 osób, tj. 6,0%) i Tarnowo Podgórne (366 osób, tj. 5,8%).

Najwyższe (przekraczające 50%) wartości wskaźnika udziału uczniów przyjeżdżających do Poznania w liczbie ludności w wieku 16–18 lat w miejscu ich zamieszkania, wystąpiły w gminach: Suchy Las (63,4%), Dopiewo (51,9%), Czerwonak (50,6%) i Komorniki (50,3%).

Do szkół umożliwiających osobom dorosłym uzupełnienie edukacji na poziomie podstawowym, gimnazjalnym bądź w zakresie liceum ogólnokształcącego, mających siedzibę w Poznaniu, w 2018 r. przyjeżdżało łącznie 1,5 tys. osób, z tego 0,3 tys., tj. 17,7% spoza województwa wielkopolskiego. Z terenu województwa dojeżdżało do Poznania 1,2 tys. uczniów szkół dla dorosłych, w tym połowa z gmin Metropolii. Najliczniejszą grupę uczniów stanowili mieszkańcy gmin: Kórnik (78 osób, tj. 5,3% ogółu przyjeżdżających do szkół dla dorosłych i 6,4% dojeżdżających w ramach województwa), Swarzędz (67 osób, tj. odpowiednio 4,6% i 5,5%), a ponadto Luboń (48 osób), Mosina (44 osoby), Tarnowo Podgórne (42 osoby) oraz Czerwonak (41 osób).

Wybrane charakterystyki dostępności przestrzennej⁵

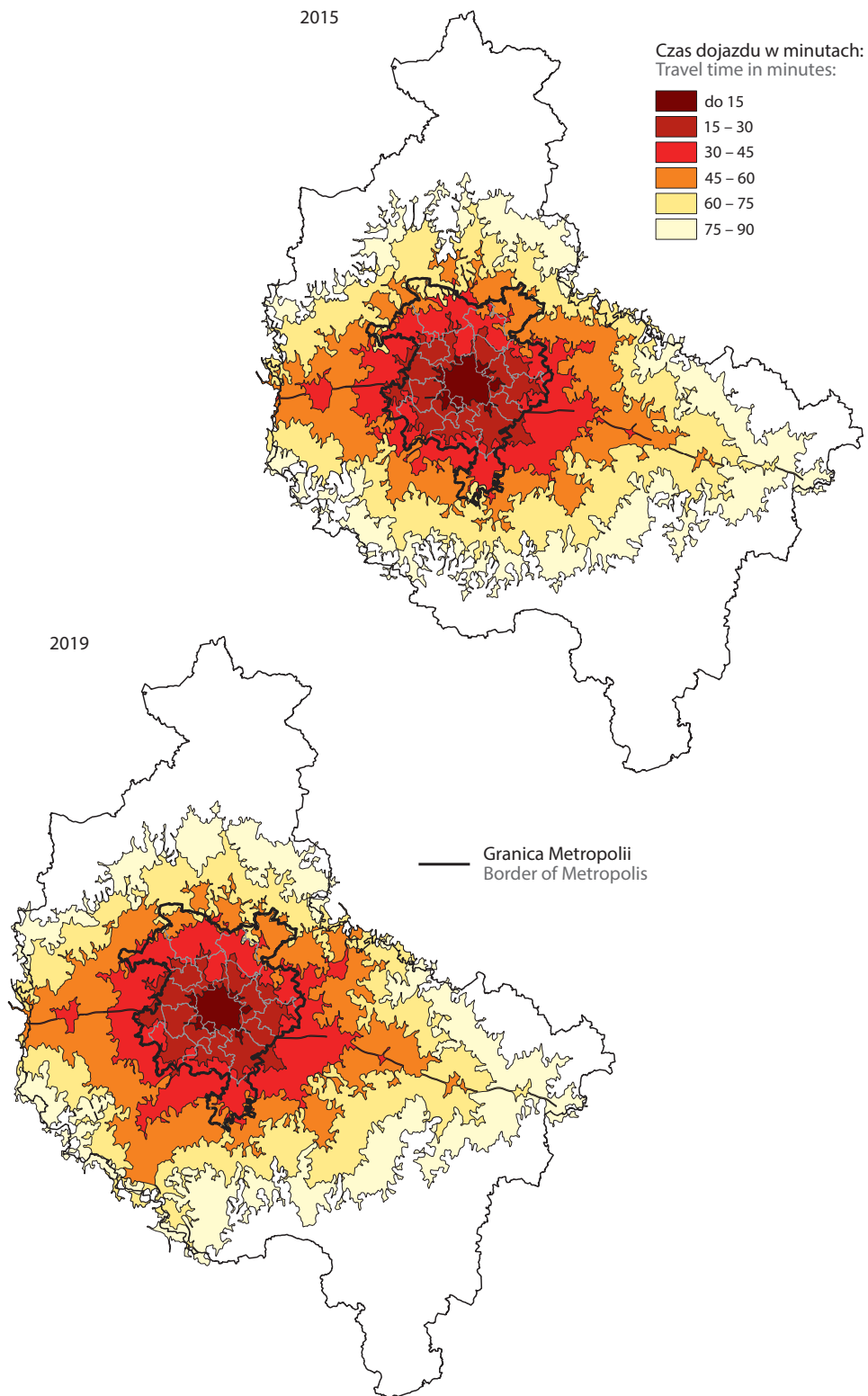
Przedstawione na mapie 2.10. izochrony⁶ dla Metropolii Poznań charakteryzują obszary o jednakowej dostępności czasowej w ruchu samochodem osobowym od centrum miasta Poznania (tzw. centroidu środka geometrycznego miasta). Obszary te zostały zaprezentowane w układzie przedziałów 15-minutowych. Ich analiza dostarcza cennych informacji na temat zmian oporu przestrzeni, która dokonała się w latach 2015–2019. W przypadku Poznania można zauważyć, że prawie cały obszar miasta znajduje się w izochronie 15-minutowej. Oznacza to, że wyruszając z centrum miasta, przy założeniu braku utrudnień wynikających z kongestii, praktycznie wybierając dowolny kierunek podróży, w ciągu 15 minut osiągnięte są granice administracyjne miasta. Dotyczy to obydwu badanych lat, z tym, że na koniec 2019 r. zauważalne było wydłużenie czasu podróży na kierunku obsługiwanym przez drogę wojewódzką nr 433 w kierunku granicy z gminą Suchy Las do 30 min. Nieznaczne wydłużenie czasu przejazdu samochodem osobowym zauważalne było także na kierunku prowadzącym w stronę południowych miejscowości gminy Swarzędz, tzn. Garby i Zalasewo. Przejawiło się to w postaci nieznacznego cofnięcia granicy izochrony 0–15 min. w głąb miasta Poznania.

⁵ <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/obszary-funkcjonalne-oraz-dostepnosc-terytorialna/oszacowanie-odleglosci-i-czasu-przejazdu-pomiedzy-wybranymi-gminami-w-polsce-w-2016-roku,11,1.html>

⁶ Źródłem danych w niniejszej publikacji były zasoby OpenStreetMap. Prezentują one stan informacyjny na koniec lat 2015 i 2019.

Mapa 2.10. Izochrony dostępności czasowej dla Poznania

Map 2.10. The isochrones of accessibility for Poznań

Service © openrouteservice.org | Map data © OpenStreetMap contributors

Na dostępność czasową gmin Metropolii Poznań do centrum miasta Poznania silnie wpływają dwa główne szlaki komunikacji drogowej, tzn. autostrada A2 oraz drogi ekspresowe S5 i S11. Ich wpływ jest wyraźnie widoczny z jednej strony poprzez równoleżnikowe rozciągnięcie izochron dostępności czasowej wzdłuż autostrady A2, czego beneficjentami obok miasta Poznania są gminy: Buk, Dopiewo, Komorniki, Luboń, Kórnik, Kleszczewo i Kostrzyn, a z drugiej strony południkowym wydłużeniem izochron wzdłuż dróg S5 i S11, których z kolei beneficjentami są dodatkowo gminy Stęszew, Dopiewo, Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Suchy Las w południowo-zachodniej i północno-zachodniej części Metropolii Poznań, a w jej wschodniej części, gminy: Kostrzyn i Pobiedziska. Pomijając nieliczne peryferyjne obszary Metropolii Poznań zlokalizowane w północnych częściach gmin Oborniki i Skoki, do granic Metropolii Poznań z centrum stolicy województwa wielkopolskiego można dotrzeć samochodem w ciągu godziny.

Informacje zawarte w pozyskanych plikach OpenStreetMap pozwalają na przeprowadzenie analizy zmian długości najszybszej drogi, czasu przejazdu, czy potencjalnej prędkości przejazdu pomiędzy gminami Metropolii Poznań. Wyniki tego rodzaju analiz pozwalają z pewnym przybliżeniem ocenić wpływ zmian w zakresie infrastruktury drogowej na dostępność czasową punktów i obszarów w przestrzeni geograficznej, a tym samym coraz lepiej monitorować zjawisko mobilności ludności.

Tablica 2.11. Zmiany czasu przejazdu samochodem pomiędzy wybranymi gminami w latach 2015–2019
Table 2.11. Changes of car travel time between selected gminas in 2015–2019

Gmina wyjazdu Gmina of departure	Gmina przyjazdu Gmina of arrival	Różnica czasu przejazdu po najszybszej trasie w min. Travel time difference on the fastest route in minutes	Czas przejazdu po najszybszej trasie w min. Travel time on the fastest route in minutes	
			2015	2019
Suchy Las	Stęszew	-19,73	41,91	22,18
Szamotuły	Stęszew	-15,21	57,04	41,83
Tarnowo Podgórne	Stęszew	-15,03	36,99	21,96
Oborniki	Stęszew	-14,56	54,95	40,39
Rokietnica	Stęszew	-14,12	34,73	20,61
Kostrzyn	Stęszew	-8,92	40,76	31,84

W tablicy 2.11. zaprezentowano wybrane kierunki przejazdu samochodem osobowym, na których zanotowano największe spadki czasu przejazdu w min. między 2015 a 2019 r. Wyraźnie widać, że zmiany te dotyczą gmin, w których w analizowanych latach zostały oddane do użytkowania odcinki dróg ekspresowych S5 i S11, dodatkowo włączone w system autostrady A2. Przejazd między gminą Suchy Las a Stęszew skrócił się o prawie 20 min. w stosunku do roku 2015. Jest to przede wszystkim efekt oddania do użytkowania węzła Poznań-Zachód w gminie Komorniki, gdzie łączą się drogi S5, S11 oraz autostrada A2. O około kwadrans uległy skróceniu przejazdy w kierunku Stęszeza z gmin Szamotuły, Tarnowo Podgórne, Oborniki oraz Rokietnica. Jak duże miało to znaczenie dla ruchu w zachodniej części Metropolii Poznań świadczy fakt, że w przypadku Tarnowa Podgórnego i Rokietnicy spadek ten dotyczy drogi o najkrótszym czasie przejazdu, która według danych z 2019 r. liczy niecałe 25–32 km (najszybsze trasy z Szamotuł i Obornik liczą 50–55 km). Przypadek trasy Kostrzyn-Stęszew też jest szczególny, bowiem dotyczy przejazdu z wschodniej części Metropolii Poznań na jej południowo-zachodnią część. Spory zysk w czasie przejazdu między ww. gminami – prawie 9 min. wynika z ich położenia umożliwiającego bezpośrednio włączenie w system dróg ekspresowych S5 i S11 oraz autostrady A2.

Rozdział 3

Chapter 3

Jakość życia

Quality of life

3.1. Infrastruktura komunalna

3.1. Municipal infrastructure

W ciągu 9 lat w Metropolii Poznań rozbudowano sieć kanalizacyjną oraz wodociągową, zanotowano także wzrost odsetka ludności korzystającej z tych sieci. Zwiększyła się ilość ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną oraz zużycie wody z wodociągów. W latach 2014–2019 rozbudowano sieć gazową, wzrosło zużycie gazu, a także udział ludności korzystającej z tej sieci.

Sieć kanalizacyjna

W 2019 r. czynna sieć kanalizacyjna na obszarze Metropolii Poznań obejmowała 3956,9 km, co stanowiło 26,2% długości całej sieci w województwie (w 2010 r. 24,4%). W ciągu 9 lat została ona rozbudowana o 1630,9 km, tj. o 70,1%, przy czym średnio z roku na rok zwiększała się o 6,1%; w województwie zanotowano wzrost w porównaniu z 2010 r. o 58,5%, a średniorocznie w ciągu badanego okresu o 5,2%. Największa część sieci kanalizacyjnej (26,5%) przypadła na Poznań – 1050,5 km (wzrost o 38,6% w stosunku do 2010 r.), a spośród pozostałych gmin Metropolii wyróżniły się: Tarnowo Podgórne, z udziałem na poziomie 7,4% (292,8 km, wzrost o 30,1%), Śrem – 5,9% (232,7 km, wzrost o 44,9%) oraz Swarzędz – 5,3% (208,4 km, 3,3-krotny wzrost). Najkrótszą siecią kanalizacyjną charakteryzowała się gminy: Buk (47,6 km, 3,2-krotny wzrost), Kleszczewo (49,6 km, 2,8-krotny wzrost), a także w Kostrzyn (73,6 km, wzrost o 38,1%). Długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się w całym badanym okresie we wszystkich gminach, przy czym największy przyrost zanotowano w Murowanej Goślinie (4,4-krotny, w 2019 r. osiągnęła tu długość 121,0 km), a w znaczący sposób zwiększyła się także m.in. w Pobiedziskach (3,6-krotnie, do 146,2 km) oraz Czerwonaku (3-krotnie, do 171,3 km). Najmniejszy rozwój infrastruktury kanalizacyjnej zaobserwowano w Puszczykowie (o 3,1% do 82,1 km).

**Tablica 3.1. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 3.1. Sewage system
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Sieć ^a w km	9520,8	13114,9	14721,5	15087,1	Network ^a in km
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	242165	326241	364129	370458	Connections leading to residential buildings in pcs
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w dam ³	105632,0	109982,0	118743,0	121951,6	Wastewater discharged by sewage system (during the year) in dam ³
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Sieć ^a w km	2326,0	3286,1	3904,6	3956,9	Network ^a in km
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	74376	96546	120024	123012	Connections leading to residential buildings in pcs
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w dam ³	44896,0	45007,0	47753,0	50420,5	Wastewater discharged by sewage system (during the year) in dam ³

a Sieć rozdzielcza i kolektory.
a Distribution network and collectors.

W końcu 2019 r. na 100 km² powierzchni Metropolii Poznań przypadało 128,4 km sieci kanalizacyjnej (w 2010 r. było to 75,5 km), co znacznie przewyższało poziom notowany w województwie, tj. 50,6 km. Największe jej zagęszczenie obserwowano w Luboniu, gdzie na 100 km² powierzchni przypadało 626,2 km sieci kanalizacyjnej (wobec 319,8 km na początku badanego okresu), a także w: Puszczykowie (500,9 km wobec 494,1 km), Poznaniu (401,1 km wobec 289,6 km) oraz Tarnowie Podgórnym (287,8 km wobec 221,2 km). Relatywnie najmniejsze zagęszczenie notowano w gminach: Skoki (45,4 km wobec 18,0 km), Kostrzyn (47,5 km wobec 34,4 km) oraz Buk (52,6 km wobec 16,2 km).

Oprócz sieci kanalizacyjnej gospodarstwa domowe mogą korzystać ze zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. W badanym okresie obserwowano stopniowe zmniejszanie liczby zbiorników, przy jednoczesnym intensywnym wzroście liczby przydomowych oczyszczalni.

Zbiorniki bezodpływowe (szamba) to instalacje i urządzenia przeznaczone do gromadzenia nieczystości ciekłych w miejscu ich powstania. W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań było ich 26873, co stanowiło 14,5% wszystkich tego typu obiektów w województwie, a w ciągu 9 lat ich liczba zmniejszyła się o 27,3%, przy spadku w województwie na poziomie 16,8%. Najwięcej zbiorników bezodpływowych umiejscowionych było na terenie gminy Kórnik – 3633, tj. 13,5% spośród wszystkich urządzeń tego typu na obszarze Metropolii (o 34,1% więcej niż w 2010 r.), a także w Poznaniu – 3502, tj. 13,0% (o 8,6% mniej) oraz w gminie Mosina – 3457, tj. 12,9% (o 7,0% mniej). Najmniejszą ich liczbę zanotowano w Puszczykowie – 90, przy spadku o 66,4%, a w dalszej kolejności w gminach Śrem (134, mniej o 81,4%) i Rokietnica (313, mniej o 80,7%). Spadki w Śremie i Rokietnicy były największe spośród zaobserwowanych we wszystkich gminach. Pomimo zmniejszenia ogólnej liczby zbiorników, w przypadku czterech gmin zanotowano wzrosty, w tym największy w Kleszczewie (2,3-krotny, do 1033), a także w Obornikach (o 91,2%, do 1820).

W latach 2010–2019 obserwowano 2,9-krotny wzrost liczby przydomowych oczyszczalni ścieków (w województwie 4,3-krotny), a ich liczba, która w 2019 r. wyniosła 2629, stanowiła 8,8% wszystkich obiektów na obszarze województwa. Gminą, na terenie której znajdowało się najwięcej przydomowych oczyszczalni były Oborniki, gdzie było ich 508 (3,3-krotnie więcej niż w 2010 r.), a w dalszej kolejności gminy: Buk (263, 3,6-krotny wzrost), Kórnik (256, 4,9-krotny wzrost) oraz Poznań (231, 2,9-krotny wzrost). Wysokie przyrosty zanotowano w gminie Skoki, gdzie liczba takich obiektów zwiększyła się ponad 19-krotnie (do 96 w 2019 r.), a także w gminie Mosina (13,3-krotnie, do 146) oraz Swarzędz (8-krotnie, do 191). Najmniej przydomowych oczyszczalni znajdowało się w Luboniu (7, podczas gdy w 2010 r. nie było tam żadnego tego typu obiektu), Komornikach (9 wobec 4) oraz Puszczykowie (12 wobec 5).

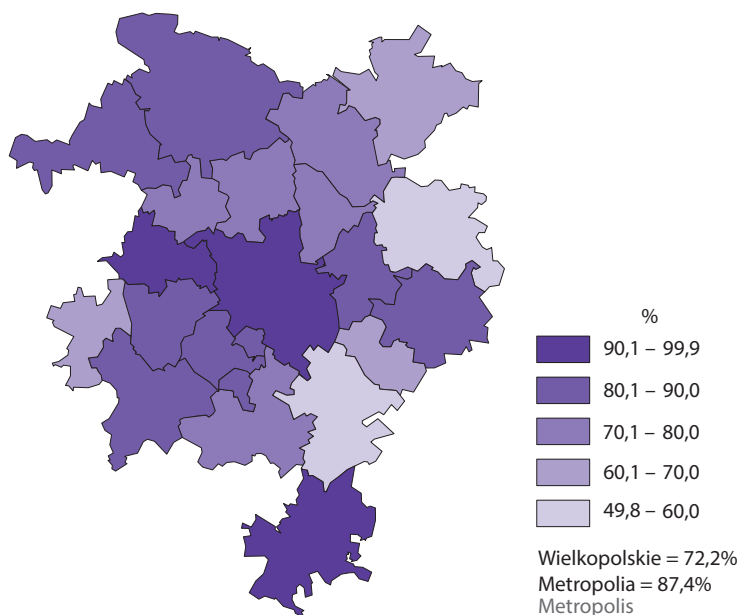
O rosnącym zainteresowaniu przydomowymi oczyszczalniami ścieków świadczy wzrost wskaźnika mierzącego ich liczbę na 1000 mieszkańców. W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań na 1000 mieszkańców przypadały 3 oczyszczalnie wobec jednej w początkowym roku badanego okresu (w województwie 9 wobec 2). Poziom notowany w województwie przekroczyły trzy gminy: Buk (21 wobec 6), Oborniki (15 wobec 5), a także Skoki (10 wobec 1).

Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w ciągu badanego okresu zwiększyła się o 65,4% i w 2019 r. wyniosła 123012 (w województwie wzrost wyniósł 53,0%). Wśród gmin Metropolii największą liczbą przyłączy wyróżniał się Poznań, na terenie którego było ich 39956, tj. 1/3 ich ogólnej liczby (wzrost o 39,4%), a spośród pozostałych gmin: Tarnowo Podgórne (9311, 2,1-krotny wzrost), Swarzędz (7978, wzrost o 90,8%), Dopiewo (6899, 2,5-krotny wzrost), Komorniki (6683, wzrost o 93,2%) oraz Mosina (6640, 2,3-krotny wzrost). Najmniejszą liczbę przyłączy odnotowano w gminie Skoki – 895, jednocześnie charakteryzowała się ona najmniejszym ich przyrostem (o 1,9%), a także w gminach: Kleszczewo – 1054 (wzrost o 91,6%) oraz Murowana Goślina – 1185 (wzrost o 42,3%). Spadek liczby przyłączy zaobserwowano tylko w Suchym Lesie (o 5,6%, do 2350).

W 2019 r. siecią kanalizacyjną odprowadzano łącznie 50420,5 dam³ ścieków, co w skali województwa stanowiło 41,3% (wobec 42,5% w 2010 r.), a w ciągu 9 lat ich ilość wzrosła o 12,3% (w województwie o 15,4%). Największą ilość ścieków odprowadzono z Poznania, tj. 31520,5 dam³ (62,5%), a gmina ta była jedyną, w której w badanym okresie zanotowano spadek ich ilości (o 1,8%). W pozostałych gminach odsetek odprowadzonych ścieków nie przekroczył 4% wartości notowanej w Metropolii, w tym w: Komornikach wyniósł 3,6% (1826,0 dam³, 2,2-krotny wzrost w stosunku do 2010 r.), Swarzędzu – 3,5%

(1780,0 dam³, wzrost o 37,9%) oraz Śremie – 3,2% (1619,0 dam³, wzrost o 13,6%). Najmniejszą ilość odprowadzono z gmin: Kleszczewo (211,0 dam³, 3,4-krotny wzrost – największy wśród gmin Metropolii), Skoki (214,0 dam³, wzrost o 44,6%) oraz Puszczykowo (368,0 dam³, wzrost o 6,7%). Znaczący przyrost zanotowano także w gminach Dopiewo i Buk (3-krotny, do odpowiednio 996,0 dam³ i 400,0 dam³).

Mapa 3.1. Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 r.
Map 3.1. Percentage of users of the sewage system in total number of inhabitants in 2019

Z sieci kanalizacyjnej korzystało 87,4% mieszkańców Metropolii, podczas gdy w województwie było to 72,2%. W ciągu 9 lat zaobserwowano wzrost odsetka ludności korzystającej z tej sieci we wszystkich gminach, a w całej Metropolii wyniósł on 10,4 p.proc. (w województwie 11,2 p.proc.). Użytkownikami sieci kanalizacyjnej byli niemal wszyscy mieszkańcy Tarnowa Podgórnego – 99,9% (wzrost o 39,4 p.proc.). Wysoki odsetek ludności korzystającej z tej sieci zanotowano także w gminach: Poznań (95,0%, wzrost o 4,6 p.proc. – był to najmniejszy przyrost spośród wszystkich gmin), Śrem (91,6%, wzrost o 6,4 p.proc.), Dopiewo (89,9%, wzrost o 40,4 p.proc.), Swarzędz (89,6%, wzrost o 14,4 p.proc.), Szamotuły (88,9%, wzrost o 11,4 p.proc.) oraz Puszczykowo (86,7%, wzrost o 52,8 p.proc. – był to największy wzrost zaobserwowany na obszarze Metropolii). Najmniej mieszkańców korzystało z sieci kanalizacyjnej w gminach: Pobiedziska – 49,8% (wzrost o 9,6 p.proc.), Kórnik – 55,1% (wzrost o 21,0 p.proc.), Buk – 61,6% (wzrost o 34,3 p.proc.) oraz Kleszczewo – 62,0% (wzrost o 31,3 p.proc.).

Sieć wodociągowa

Długość sieci wodociągowej na terenie Metropolii Poznań w 2019 r. wyniosła 5232,7 km i w ciągu 9 lat zwiększyła się o blisko 25% (w województwie o 13,1%). Średnioroczne tempo wzrostu w latach 2010–2019 wyniosło tu 2,5% i przewyższało poziom notowany w województwie – 1,4%. Sieć na obszarze Metropolii stanowiła 15,9% jej długości w województwie (wzrost o 1,5 p.proc.). Podobnie jak w przypadku sieci kanalizacyjnej, gminą która posiadała najdłuższą sieć wodociągową był Poznań – przypadła tu 1221,0 km (23,3%), a jej długość w badanym okresie zwiększyła się o 34,1%. Spośród pozostałych gmin znaczący udział miały: Oborniki – 6,9% (363,6 km, wzrost o 11,9%), Kórnik – 5,3% (279,9 km, wzrost o 30,7%), Śrem – 5,1% (268,6 km, wzrost o 118,1%) oraz Swarzędz – 5,0% (262,3 km, wzrost o 44,8%). Największy wzrost zanotowano w gminie Murowana Goślina (o 60,0%, do 118,4 km), a także Luboń (o 55,4%, do 101,0 km) i Suchy Las (o 51,9%, do 147,2 km). Najkrótszą sieć wodociągową miało Puszczykowo, tj. 68,3 km (wzrost o 18,0%).

Tablica 3.2. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia

Table 3.2. Water supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Sieć rozdzielcza w km	29064,4	31889,4	32590,7	32860,6	Distribution network in km
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	481168	567550	597321	608314	Connections leading to residential buildings in pcs
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (w ciągu roku):					Consumption of water from water supply system in households (during the year):
w dam ³	120372,5	128208,0	137057,0	141020,9	in dam ³
na 1 mieszkańca w m ³	35,0	36,9	39,3	40,3	per capita in m ³
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Sieć rozdzielcza w km	4188,6	5000,4	5157,4	5232,7	Distribution network in km
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	103886	139896	159468	163591	Connections leading to residential buildings in pcs
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (w ciągu roku):					Consumption of water from water supply system in households (during the year):
w dam ³	38512,6	39052,0	41279,0	42215,0	in dam ³
na 1 mieszkańca w m ³	38,7	38,2	39,7	40,3	per capita in m ³

Na 100 km² powierzchni Metropolii w 2019 r. przypadało 169,8 km sieci wodociągowej, przy średniej wojewódzkiej 110,2 km (w 2010 r. odpowiednio 135,9 km wobec 97,4 km). Najbardziej zagęszczoną siecią wodociągową, podobnie jak kanalizacyjną, charakteryzował się Luboń (747,6 km wobec 481,1 km w 2010 r.), a w dalszej kolejności Poznań (466,2 km wobec 347,7 km) i Puszczykowo (416,7 km wobec 359,4 km), a także gminy: Swarzędz (257,7 km wobec 177,5 km), Tarnowo Podgórne (248,6 km wobec 234,6 km) oraz Komorniki (243,8 km wobec 223,9 km). Relatywnie najmniej zagęszczoną sieć posiadały gminy: Murowana Goślina (68,7 km wobec 43,0 km w 2010 r.), Stęszew (86,3 km wobec 75,1 km) oraz Skoki (90,9 km wobec 84,8 km).

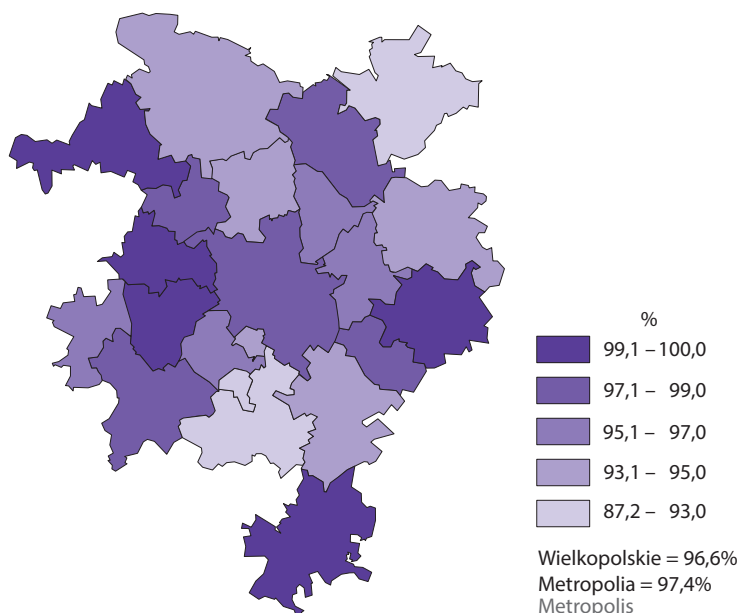
W 2019 r. liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych wyniosła 163591, tj. o 57,5% więcej niż w 2010 r. (w województwie o 26,4% więcej). Blisko jedna trzecia z nich przypadała na Poznań – 53985 (wzrost o 72,3%), a wśród pozostałych gmin liczbą przyłączy wyróżniały się gminy: Tarnowo Podgórne (14767, 2,9-krotny wzrost – największy zaobserwowany w Metropolii), Swarzędz (9416, wzrost o 45,0%), Dopiewo (8546, 2,5-krotny wzrost) oraz Kórnik (8373, 2,6-krotny wzrost). Zmniejszenie liczby przyłączy odnotowano tylko w gminie Suchy Las – o 33,5% do 2080, a także w Murowana Goślina – o 21,6% do 1637 (jednocześnie gmina ta charakteryzowała się najmniejszą ich liczbą).

W ciągu 9 lat zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych zwiększyło się o 9,6% (w województwie o 17,2%) i w 2019 r. wyniosło 42215,0 dam³, co stanowiło 29,9% zużycia w województwie, tj. o 2,1 p.proc. mniej niż w 2010 r. Ponad połowa ilości wody zużyta na obszarze Metropolii (52,3%) przypadała na Poznań – 22076,5 dam³ (o 3,8% mniej niż w 2010 r.). Udział 3% w ogólnym zużyciu wody przekroczyły gminy: Swarzędz – 4,7% (1971,9 dam³, wzrost o 25,0%), Komorniki – 3,5% (1483,2 dam³, wzrost o 97,1% – największy spośród wszystkich gmin), Tarnowo Podgórne – 3,4% (1417,6 dam³, wzrost o 73,8%), Śrem – 3,3% (1372,6 dam³, spadek o 11,4%), a także Kórnik – 3,2% (1369,0 dam³, wzrost o 88,2%). Zmniejszenie zużycia wody zanotowano w trzech gminach – oprócz Śremu i Poznania także w Czerwonaku (o 10,5% do 1077,0 dam³).

Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca Metropolii wyniosło w 2019 r. 40,3 m³ i ukształtowało się na poziomie zbliżonym do notowanego w województwie; w 2010 r. było to 38,7 m³ wobec 35,0 m³. Największym zużyciem wody na 1 mieszkańca charakteryzowało się Tarnowo Podgórne, gdzie

wyniosło 51,5 m³ (wobec 38,2 m³ w 2010 r.), a także gminy: Suchy Las (50,5 m³ wobec 43,4 m³), Komorniki (49,5 m³ wobec 39,2 m³), Kórnik (47,2 m³ wobec 35,1 m³) oraz Buk (47,1 m³ wobec 35,6 m³). Najmniej zużycie notowano w tym czasie w gminach: Mosina (30,3 m³ wobec 27,2 m³), a także Murowana Goślina (31,3 m³ wobec 29,9 m³), Szamotuły (31,6 m³ wobec 30,2 m³) oraz Skoki (31,7 m³ wobec 33,5 m³).

Mapa 3.2. Odsetek korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 r.
Map 3.2. Percentage of users of the water supply system in total number of inhabitants in 2019

Z sieci wodociągowej korzystało 97,4% mieszkańców Metropolii (o 2,6 p.proc. więcej niż w 2010 r.), przy średniej wojewódzkiej na poziomie 96,6% (o 4,1 p.proc. więcej). Użytkownikami sieci wodociągowej byli wszyscy mieszkańcy gminy Kostrzyn (w 2010 r. ich odsetek wyniósł 96,1%) oraz niemal wszyscy mieszkańcy gmin Tarnowo Podgórne i Szamotuły – 99,9%, wzrost odpowiednio o 5,1 p.proc. i 3,9 p.proc. Wysoki udział zanotowano także w gminach Dopiewo (99,4%, wzrost o 4,2 p.proc.) oraz Śrem (99,3%, wzrost o 3,6 p.proc.). Najmniej mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej w gminach: Puszczykowo (87,2%, wzrost o 1,3 p.proc.), Mosina (90,5%, spadek o 0,5 p.proc.), Skoki (90,7%, wzrost o 1,8 p.proc.), Oborniki (93,2%, wzrost o 7,1 p.proc.) oraz Luboń (93,6%, spadek o 1,3 p.proc.). Największy wzrost odsetka ludności korzystającej z sieci wodociągowej zaobserwowano w gminie Murowana Goślina (o 14,7 p.proc. do 98,1%), a spadki odnotowano w trzech gminach – oprócz Lubonia i Mosiny także w Suchym Lesie (o 0,8 p.proc. do 94,9%).

W 2019 r. w Metropolii Poznań na 100 km sieci wodociągowej przypadało 76 km sieci kanalizacyjnej, podczas gdy w województwie było to 46 km (w 2010 r. odpowiednio 56 km wobec 33). Najdłuższą sieć kanalizacyjną w relacji do wodociągowej zanotowano w Puszczykowie (120 km wobec 137 km w 2010 r.), a w dalszej kolejności w gminach: Czerwonak (118 km wobec 55 km), Tarnowo Podgórne (116 km wobec 94 km) oraz Murowana Goślina (102 km wobec 37 km). Najkrótszą natomiast charakteryzowały się gminy Kostrzyn i Kórnik, gdzie na 100 km sieci wodociągowej przypadało odpowiednio 32 i 39 km sieci kanalizacyjnej (wobec 33 i 20 km).

Sieć gazowa

W 2019 r. czynna rozdzielcza sieć gazowa obejmowała 4430,6 km, co stanowiło 33,1% jej długości na obszarze województwa (w 2014 r. udział ten był nieco większy i wyniósł 34,5%). W porównaniu z 2014 r. sieć zwiększyła się o 9,1%, podczas gdy w województwie odnotowano przyrost na poziomie 13,5%. Blisko 30% jej długości znajdowało się na obszarze Poznania (1309,4 km, wzrost o 2,7%), a stosunkowo wysoki udział zanotowano także w gminach: Tarnowo Podgórne – 7,1% (315,6 km, wzrost o 8,3%), Kórnik – 6,4% (285,6 km, wzrost o 10,9%), a także Swarzędz – 6,0% (268,0 km, wzrost o 8,5%). Najkrót-

szą sieć gazową zanotowano w gminie Skoki, gdzie wyniosła 35,9 km (wzrost o 3,1%), a w dalszej kolejności w gminach Murowana Goślina (58,3 km, wzrost o 19,4%) oraz Puszczykowo (77,5 km, wzrost o 1,0%). W latach 2014–2019 sieć gazowa została rozbudowana w każdej gminie Metropolii, przy czym największy jej przyrost zanotowano w Pobiedziskach – o 31,4% do 182,7 km oraz Obornikach – o 22,8% do 130,3 km i Mosinie – o 22,4% do 152,5 km.

**Tablica 3.3. Sieć gazowa
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 3.3. Gas supply system
As of 31 December

Wyszczególnienie	2014	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Sieć rozdzielcza w km	11786,6	12171,8	13113,0	13382,1	Distribution network in km
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	214958	220617	261231	271843	Connections leading to residential buildings in pcs
Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych (w ciągu roku):					Consumption of gas from gas supply system in households (during the year):
w GWh	4267,5	4179,4	4878,3	4958,0	in GWh
na 1 mieszkańca w kWh	1230,0	1203,1	1397,5	1418,4	per capita in kWh
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Sieć rozdzielcza w km	4060,7	4143,6	4329,0	4430,6	Distribution network in km
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.	97448	100200	111225	116079	Connections leading to residential buildings in pcs
Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych (w ciągu roku):					Consumption of gas from gas supply system in households (during the year):
w GWh	2241,3	2154,6	2502,9	2520,2	in GWh
na 1 mieszkańca w kWh	2204,8	2109,7	2409,1	2408,6	per capita in kWh

Najgęstsza sieć gazową charakteryzował się Luboń, gdzie na 100 km² powierzchni ogólnej przypadło 690,0 km sieci, podczas gdy w Metropolii było to 143,8 km, a w województwie – 44,9 km (w 2014 r. odpowiednio: 646,3 km, 131,8 km i 39,5 km). Stosunkowo wysokie zagęszczenia zaobserwowano także w Poznaniu (499,9 km wobec 486,7 km) oraz Puszczykowie (472,8 km wobec 467,9 km), natomiast najmniejsze odnotowano w gminach: Skoki – 18,1 km (wobec 17,5 km), Murowana Goślina – 33,9 km (wobec 28,4 km), a także Oborniki – 38,3 km (wobec 31,2 km).

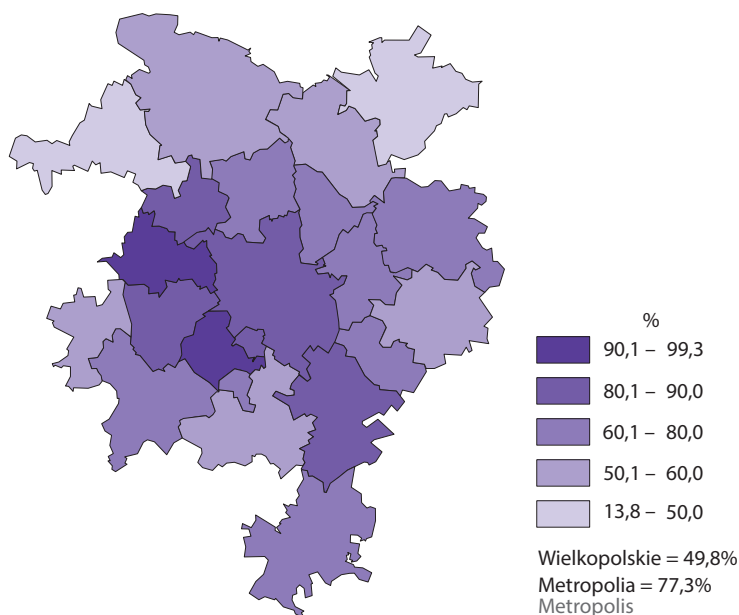
Liczba czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych w 2019 r. wyniosła 116079, tj. o 19,1% więcej niż w 2014 r. (w województwie wzrost wyniósł 26,5%). Największą ich liczbę odnotowano w Poznaniu – 39110, co stanowiło 33,7% wszystkich przyłączy na terenie Metropolii (wzrost o 5,9%). Na obszarze gminy Swarzędz znajdowały się 7483 przyłącza, tj. 6,4%, a ich liczba zwiększyła się o jedną czwartą, w Komornikach było ich 6853, tj. 5,9% (wzrost o 22,6%), a w gminie Kórnik – 6600, tj. 5,7% (wzrost o 48,7%). Najmniejszą ich liczbą charakteryzowała się gmina Skoki, gdzie znajdowały się 233 przyłącza, jednocześnie zanotowano tu największy wzrost w całej Metropolii (3,5-krotny).

Zużycie gazu w gospodarstwach domowych w 2019 r. osiągnęło poziom 2520,2 GWh, co stanowiło ponad połowę zużycia w województwie (50,8%, o 1,7 p.proc. mniej niż w 2014 r.), a w ciągu 5 lat zaobserwowano jego wzrost o 12,4%, podczas gdy w województwie o 16,2%. Poznań był gminą, w której odnotowano największe zużycie gazu – 1115,1 GWh (44,2%), jednocześnie zaobserwowano tu najmniejszy jego wzrost na obszarze Metropolii (o 0,1%). Znaczący udział zużycia gazu zanotowano w gminach: Tarnowo Podgórne – 5,7% (143,5 GWh, wzrost o 22,5%), Swarzędz – 5,4% (135,6 GWh, wzrost o 15,0%) oraz Komorniki – 4,9% (122,7 GWh, wzrost o 35,2%). Najmniejsze zużycie gazu, przy jednoczesnym największym jego przyroście, odnotowano w gminie Skoki (5,6 GWh, 2,7-krotny wzrost).

W 2019 r. na 1 mieszkańca Metropolii przypadało 2408,6 kWh zużytego gazu, co zdecydowanie przewyższało poziom w województwie (1418,4 kWh). W porównaniu z 2014 r. zużycie gazu wzrosło o 9,2%, podczas gdy w województwie odnotowano wzrost o 15,3%. Największe zużycie gazu zanotowano w Tarnowie Podgórnym – 5210,7 kWh na 1 mieszkańca (wzrost o 5,6%), a także Suchym Lesie (4688,6 kWh, wzrost o 5,8%) oraz Puszczykowie (4567,7 kWh, wzrost o 13,5%). W ciągu 5 lat największy wzrost zaobserwowano w gminie Skoki (2,6-krotny), przy jednoczesnym najmniejszym zużyciu spośród wszystkich gmin (582,9 kWh).

Mapa 3.3. Odsetek korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 r.

Map 3.3. Percentage of users of the gas supply system in total number of inhabitants in 2019

Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej wyniósł 77,3% (wzrost w stosunku do 2014 r. o 2,9 p.proc.) i znacznie przekraczał poziom notowany w województwie (49,8%, wzrost o 2,4 p.proc.). Z sieci gazowej korzystali niemal wszyscy mieszkańcy Komornik (99,3%, wzrost o 2,3 p.proc.), a wysoki odsetek zanotowano również w Tarnowie Podgórnym (90,4%, wzrost o 1,3 p.proc.) i Luboniu (89,0%, wzrost o 1,4 p.proc.). Najmniej mieszkańców korzystało z sieci gazowej w gminach: Skoki (13,8%, wzrost o 8,7 p.proc.), Szamotuły (23,9%, wzrost o 4,9 p.proc.), Mosina (52,1%, wzrost o 9,8 p.proc.) oraz Murowana Goślina (52,7%, wzrost o 2,2 p.proc.). Największy przyrost zanotowano w badanym okresie w Rokietnicy (o 10,2 p.proc. do 83,1%), a zmniejszenie odsetka zaobserwowano jedynie w gminie Śrem (o 0,7 p.proc. do 79,4%).

3.2. Sieć komunikacyjna

3.2. Communication network

Metropolia Poznań, podobnie jak większość terenów wysoko zurbanizowanych, staje przed wyzwaniem zapewnienia mobilności swoim mieszkańcom, pozwalającej na optymalny dostęp z jednej strony do miejsc pracy, ale także nauki, ośrodków kultury, sportu i rekreacji oraz specjalistycznej opieki medycznej. Wymaga to pogodzenia ze sobą wielu aspektów, m.in. oczekiwań społecznych, obejmujących możliwość wyboru formy środka przewozowego, ceny i jakości podróży środkami transportu zbiorowego, a także kosztów rozwoju i utrzymania infrastruktury drogowej oraz kolejowej, uwzględnienia otoczenia przyrodniczego oraz ochrony klimatu.

Na obszarze Metropolii Poznań obserwuje się znaczną dysproporcję rozmieszczenia tzw. generatorów ruchu, tj. obiektów będących celem podróży znaczącej liczby osób (są to m.in. zakłady pracy zatrudniające dużą liczbę pracowników, szkoły, uczelnie wyższe, urzędy, zakłady opieki zdrowotnej, centra

handlowe). Największa liczba tego typu obiektów przypada na stolicę województwa, co wpływa na konieczność przemieszczania się z terenu Metropolii do Poznania.

Poznań jest węzłem dróg o znaczeniu międzyregionalnym oraz międzynarodowym, przebiega tu autostrada A2, z obwodnicą autostradową w południowej części miasta. W 2019 r. zarejestrowanych było tu 405,3 tys. samochodów osobowych (o 42,0% więcej w 2010 r.), co stanowiło 16,7% tego typu pojazdów w województwie. Na 1000 mieszkańców Poznania przypadało 758 samochodów osobowych (w 2010 r. 514), co przewyższało poziom notowany w województwie (695).

Istotną rolę w transporcie kolejowym pełni Poznański Węzeł Kolejowy, w którego granicach zbiegają się linie kolejowe o znaczeniu państwowym, odbywa się tu ruch regionalny oraz międzynarodowy. W ramach systemu regularnych połączeń regionalnych funkcjonuje Poznańska Kolej Metropolitalna. Została ona uruchomiona 10 czerwca 2018 r., a jej powstanie stworzyło komfortową alternatywę do innych form podróżowania dla mieszkańców podpoznańskich gmin (kursy w godzinach szczytu odbywają się nawet co 30 minut). W ramach pierwszych pięciu linii Poznańskiej Kolei Metropolitarnej z Poznaniem połączone zostały: Grodzisk Wielkopolski, Jarocin, Nowy Tomyśl, Wągrowiec oraz Swarzędz, a 2 września 2019 r. uruchomione zostało połączenie do Kostrzyna. Zasięg Kolei Metropolitarnej cały czas się powiększa, a na początku 2020 r. objął on także Oborniki, Gniezno i Wrześnię. Dodatkowym ułatwieniem jest funkcjonujący od 2012 r. zintegrowany bilet Bus-Tramwaj-Kolej, który pokrywa się z siatką linii Kolei Metropolitalnej. Daje on możliwość korzystania z różnych środków komunikacji w ramach jednego biletu¹.

Rozwiązaniem pozwalającym podnosić spójność powiązań różnych form podróżowania są parkingi typu Park&Ride. Są one zlokalizowane w pobliżu przystanków oraz pętli tramwajowych lub autobusowych i ułatwiają sprawną zmianę środka transportu. W 2016 r. na obszarze Metropolii znajdował się tylko jeden obiekt tego typu (w Czerwonaku), podczas gdy w 2019 r. było ich 26, w tym najwięcej w gminie Pobiedziska – 8. W Czerwonaku znajdowały się 3 parkingi, a w gminach: Oborniki, Dopiewo, Murowana Goślina, Tarnowo Podgórne i Śrem – po 2. Po jednym obiekcie tego miały gminy: Skoki, Kostrzyn, Kórnik, Suchy Las oraz Poznań.

Organizatorem zbiorowego transportu publicznego na obszarze Poznania, a także – dzięki zawartym porozumieniom – na terenie 19 sąsiednich gmin, jest Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM). Teren ten jest obsługiwany przez 9 przewoźników, tj. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (MPK) w Poznaniu, a linie podmiejskie przez operatorów z: Kórnik, Lubonia, Komornik, Rokietnicy, Czerwonaka, Suchego Lasu, Tarnowa Podgórno i Kleszczewa. Na tym obszarze wprowadzone zostały cztery strefy taryfowe, według których Poznań należy do strefy „A”, a sąsiednie gminy do jednej z pozostałych stref („B”, „C” lub „D”). Ułatwieniem dla pasażerów jest Poznańska Elektroniczna Karta Aglomeracyjna (PEKA), która daje możliwość korzystania z jednego nośnika biletów okresowych lub zakupu biletu jednorazowego w ramach tPortmonetki. Inną funkcjonalnością tej karty jest m.in. możliwość korzystania z roweru miejskiego oraz opłacanie parkingu Park&Ride. Liczba wydanych kart PEKA na koniec 2019 r. wyniosła 653,7 tys. Osoby, które rozliczają podatek dochodowy w urzędzie skarbowym z siedzibą na terenie Poznania lub jednej z gmin objętych porozumieniem transportowym, mogą zakupić atrakcyjne cenowo bilety okresowe, takie jak: Bilet Seniora, Bilet Metropolitalny, czy bilet dla rodziców i dzieci z rodzin wychowujących czworo i więcej dzieci².

Głównym operatorem świadczącym usługi w zakresie przewozów tramwajowych oraz autobusowych na terenie Poznania jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (na zlecenie Zarządu Transportu Miejskiego). W 2019 r., według stanu średniorocznego, dysponowało ono 322 autobusami (wzrost o 4,5% w stosunku do 2010 r.), a także 276 tramwajami (spadek o 17,6%). Na koniec 2019 r. uruchomionych było 61 dziennych linii autobusowych oraz 18 tramwajowych (wobec odpowiednio 53 i 19 w 2010 r.), a także 20 nocnych linii autobusowych (wobec 21) i 1 tramwajowa (podobnie jak w początkowym roku badanego okresu). Długość dziennych linii autobusowych wynosiła 704,7 km (wzrost o 35,3%), a tramwajowych – 219,4 km (wzrost o 1,2%), natomiast linii nocnych: autobusowych – 258,6 km (wzrost o 11,7%) oraz tramwajowych – 13,1 km (wzrost o 64,6%)³.

¹ Na podstawie <http://www.kolej.metropoliapoznan.pl>

² Na podstawie raportu o stanie miasta Poznania za rok 2019, <https://bip.poznan.pl/bip/raport-o-stanie-miasta,doc,290/raport-o-stanie-miasta-za-rok-2019,101191.html> oraz www.ztm.poznan.pl

³ Na podstawie <https://www.mpk.poznan.pl/o-mpk/raporty>

Na krótszych odległościach alternatywą dla środków komunikacji zbiorowej może być rower. W 2019 r. długość ścieżek rowerowych na obszarze Metropolii wyniosła 531,3 km, tj. ponad 2-krotnie więcej niż w 2011 r. (w województwie 2,8-krotny wzrost). W Poznaniu znajdowało się 46,8% ścieżek (248,5 km, 2,4-krotny wzrost). Na terenie gminy Szamotuły rowerzyści mieli do dyspozycji 38,5 km ścieżek, tj. 7,2% (wzrost o 68,9%), a w gminach: Oborniki – 37,8 km, tj. 7,1% (ponad 6-krotny wzrost), Tarnowo Podgórne – 26,0 km, tj. 4,9% (4,6-krotny wzrost), Śrem – 21,6 km, tj. 4,1% (ponad 2-krotny wzrost). Znaczący wzrost zaobserwowano w Czerwonaku (blisko 7-krotny, do 15,8 km). W czterech gminach zanotowano zmniejszenie długości ścieżek, tj. w: Kórniku (o 68,6% do 13,5 km), Mosinie (o 30,6% do 10,2 km), Buku (o 30,0% do 4,2 km) oraz Puszczykowie (o 16,9% do 6,9 km). W przeliczeniu na 100 km² powierzchni najdłuższą siecią ścieżek rowerowych charakteryzował się Poznań (94,9 km wobec 40,1 km w 2011 r.), a w dalszej kolejności Luboń (76,2 km wobec 28,1) oraz Puszczykowo (42,1 km wobec 50,6), najkrótszą natomiast odnotowano w gminach Stęszew i Skoki (odpowiednio 1,8 km i 1,9 km, w 2011 r. nie posiadały one ścieżek).

Jedną z możliwości przemieszczania się daje system „Poznański Rower Miejski”, który funkcjonuje od 15 kwietnia 2012 r., a w 2019 r. obejmował 1715 rowerów na 143 stacjach. W jego ramach na koniec sezonu 2019 zarejestrowanych było 168,8 tys. użytkowników. W 2019 r. dokonano 1076,9 tys. wypożyczeń, a łącznie od momentu uruchomienia systemu – 4456,1 tys. wynajmów⁴.

3.3. Warunki mieszkaniowe

3.3. Dwelling conditions

W latach 2010–2019 zwiększyła się liczba mieszkań w ramach zasobów mieszkaniowych. Zanotowano zmniejszenie przeciętnej liczby izb oraz osób przypadającej na 1 mieszkanie, przy jednoczesnym wzroście powierzchni użytkowej. Odnotowano poprawę warunków mieszkaniowych ludności związaną ze zwiększeniem dostępności instalacji techniczno-sanitarnych, tj. wodociągu, ustępu, łazienki, gazu z sieci oraz centralnego ogrzewania.

**Tablica 3.4. Zasoby mieszkaniowe^a
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 3.4. Dwelling stocks^a
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Mieszkania w tys.	1111,9	1178,1	1230,5	1251,7	Dwellings in thousands
Izby w mieszkaniach w tys.	4495,4	4775,3	4985,1	5069,7	Rooms in dwellings in thousands
Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	88424,9	95339,2	100282,5	102185,7	Useful floor area of dwellings in thousand m ²
Przeciętna w zasobach:					
liczba izb w mieszkaniu	4,04	4,05	4,05	4,05	number of rooms in a dwelling
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	79,5	80,9	81,5	81,6	useful floor area per dwelling in m ²
liczba osób na 1 mieszkanie	3,10	2,95	2,84	2,80	number of persons per dwelling
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Mieszkania w tys.	376,5	410,2	435,9	446,2	Dwellings in thousands
Izby w mieszkaniach w tys.	1438,6	1564,8	1658,4	1696,3	Rooms in dwellings in thousands
Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	28043,5	31141,3	33323,4	34161,5	Useful floor area of dwellings in thousand m ²
Przeciętna w zasobach:					
liczba izb w mieszkaniu	3,82	3,81	3,80	3,80	number of rooms in a dwelling
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	74,5	75,9	76,4	76,6	useful floor area per dwelling in m ²
liczba osób na 1 mieszkanie	2,65	2,49	2,39	2,35	number of persons per dwelling

a Na podstawie bilansów.
a Based on balances.

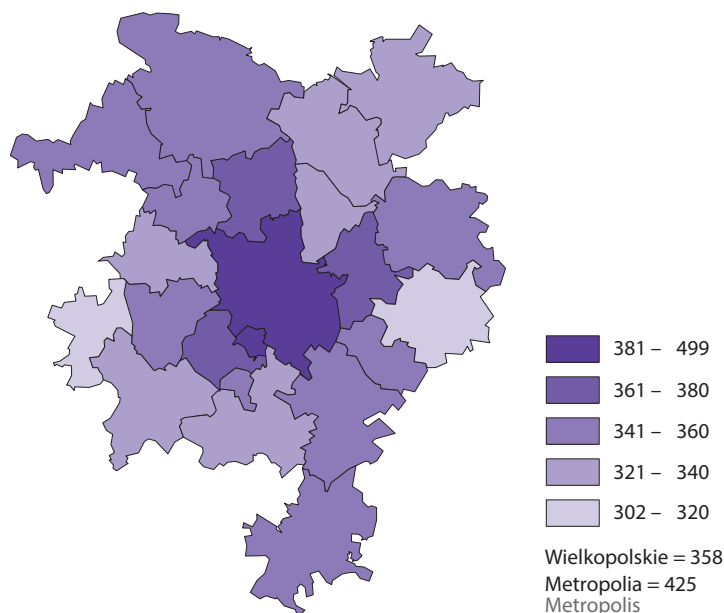
⁴ Na podstawie raportu o stanie miasta Poznania za rok 2019, <https://bip.poznan.pl/bip/raport-o-stanie-miasta.doc,290/raport-o-stanie-miasta-za-rok-2019,101191.html>

W końcu 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań znajdowało się 446,2 tys. mieszkań, tj. o 18,5% więcej niż w 2010 r. (w województwie wzrost o 12,6%), co stanowiło 35,6% wszystkich mieszkań na terenie województwa. W latach 2010–2019 średnioroczne tempo wzrostu wyniosło w Metropolii 1,9% i było wyższe od notowanego w województwie (1,3%). Większość zasobów mieszkaniowych skupiona była w Poznaniu (266,7 tys., tj. 59,8%), a ich liczba w ciągu 9 lat zwiększyła się o 12,7%. Spośród pozostałych gmin liczbą mieszkań wyróżniał się Swarzędz (19,0 tys., tj. 4,3%; wzrost w stosunku do 2010 r. o 31,0%), a także gminy: Śrem (15,1 tys., tj. 3,4%; wzrost o 18,9%), Luboń (12,2 tys., tj. 2,7%; wzrost o 14,6%), Oborniki (11,9 tys., tj. 2,7%; wzrost o 14,5%) oraz Komorniki (11,2 tys., tj. 2,5%; wzrost o 69,0% – największy zaobserwowany w Metropolii). Najmniej mieszkań znajdowało się w gminach: Kleszczewo (3,1 tys., wzrost o 64,3%), Skoki (3,2 tys., wzrost o 20,2%) oraz Puszczykowo (3,3 tys., wzrost o 5,6%).

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Metropolii przypadało 425 mieszkań (wobec 377 w 2010 r.), co przewyższało poziom notowany w województwie – 358 (wobec 323), a przyrost tego wskaźnika zaobserwowano we wszystkich badanych gminach. Najwyższą wartość miernik ten przyjął w Poznaniu, gdzie na 1000 mieszkańców przypadało 499 mieszkań, tj. o 73 więcej niż w 2010 r. (największy wzrost spośród wszystkich gmin), a także w gminie Luboń (382, wzrost o 24) oraz Swarzędz (369, wzrost o 43). Gminami, w których odnotowano relatywnie najmniej mieszkań były: Kostrzyn (302, wzrost o 33), Buk (311, wzrost o 21) oraz Mosina (321, wzrost o 29).

Mapa 3.4. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.4. Dwelling stocks per 1000 population in 2019
As of 31 December

Przeciętnie w mieszkaniu znajdowało się 3,80 izb (wobec 3,82 w 2010 r.), podczas gdy w województwie 4,05 (wobec 4,04). Największą przeciętną liczbę izb dla mieszkań zaobserwowano w Puszczykowie, tj. 5,04 (wobec 5,00), a w dalszej kolejności w Tarnowie Podgórnym (4,92 wobec 5,03) oraz Dopiewie (4,68 wobec 4,82). Najmniejszą ich liczbę odnotowano w Poznaniu – 3,46 (wobec 3,53), a także w gminach Luboń i Śrem (po 3,89 wobec odpowiednio 3,88 i 3,92).

W badanym okresie, zarówno w Metropolii, jak i województwie, zwiększyła się przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, przy czym mniejszymi mieszkaniami cechowała się Metropolia, tj. 76,6 m² wobec 81,6 m² (w 2010 r. odpowiednio 74,5 m² wobec 79,5 m²). Największe mieszkania znajdowały się w Tarnowie Podgórnym, gdzie przeciętna powierzchnia wyniosła 127,1 m² (wobec 127,6 m² w 2010 r.), a także w Puszczykowie (122,3 m² wobec 118,2 m²) oraz Dopiewie (114,7 m² wobec 116,3 m²). W ciągu

9 lat przeciętna powierzchnia 1 mieszkania zwiększyła się w większości gmin Metropolii, w tym największy przyrost odnotowano w Kleszczewie – z 94,7 do 103,9 m². Zmniejszenie zaobserwowano natomiast w pięciu gminach – oprócz Dopiewa i Tarnowa Podgórnego także w: Komornikach (z 103,3 do 98,8 m²), Rokietnicy (z 110,6 do 109,1 m²) oraz Poznaniu (z 64,5 do 64,4 m², jednocześnie odnotowano tu najmniejsze mieszkania na obszarze Metropolii).

Zmniejszyła się liczba osób przypadająca przeciętnie na 1 mieszkanie. W ciągu 9 lat spadki zanotowano we wszystkich badanych gminach, a na obszarze Metropolii zmniejszyła się ona z 2,65 w 2010 r. do 2,35 w 2019 r. (w województwie odpowiednio z 3,10 do 2,80). Najwięcej osób na 1 mieszkanie przypadało w gminach: Kostrzyn (3,31 wobec 3,71 w 2010 r.), Buk (3,21 wobec 3,44) oraz Mosina (3,11 wobec 3,42). Najmniej natomiast odnotowano w Poznaniu (2,01 wobec 2,35), a w dalszej kolejności w gminie Luboń (2,61 wobec 2,79) oraz Swarzędz (2,71 wobec 3,07). W badanym okresie liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie najbardziej zmniejszyła się w gminie Śrem – z 3,24 do 2,80 w 2019 r.

Zwiększa się dostępność instalacji techniczno-sanitarnych, tj. wodociągu, ustępu, łazienki, gazu z sieci oraz centralnego ogrzewania, co oznacza poprawę warunków mieszkaniowych ludności. W ciągu 9 lat odnotowano przyrost odsetka mieszkań wyposażonych w każdą z tych instalacji, przy czym na obszarze Metropolii przyjmował on wyższe wartości niż w województwie. W 2019 r. niemal wszystkie mieszkania wyposażone były w wodociąg (99,7%, wzrost o 0,1 p.proc. w stosunku do 2010 r.; w województwie 98,6%), ustęp (98,7%, wzrost o 0,3 p.proc.; w województwie 96,3%) i łazienkę (97,7%, wzrost o 0,5 p.proc.; w województwie 94,1%). Do centralnego ogrzewania podłączonych było 89,4% mieszkań (wzrost o 2,1 p.proc.; w województwie 84,1%), a do gazu z sieci – 78,3% (wzrost o 1,5 p.proc.; w województwie 54,2%). Najwyższy odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg (99,9%) odnotowano w: Dopiewie (wzrost o 0,2 p.proc.), Poznaniu (podobnie jak w 2010 r.) oraz Puszczykowie (wzrost o 0,2 p.proc.). Ponadto w Puszczykowie zanotowano najwyższy udział mieszkań wyposażonych w ustęp (99,6%, wzrost o 0,2 p.proc.). Najwięcej mieszkań posiadających łazienkę (98,9%) oraz gaz z sieci (99,2%) było w Komornikach (wzrost odpowiednio o 0,9 p.proc. i 6,3 p.proc.). Odsetek mieszkań podłączonych do centralnego ogrzewania osiągnął najwyższy poziom w Suchym Lesie i Komornikach (po 97,1%, wzrost odpowiednio o 1,1 p.proc. i 2,2 p.proc.). Spośród wszystkich gmin Metropolii najniższym stopniem wyposażenia mieszkań w każdą instalację charakteryzowały się Skoki. Udział mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej wyniósł tu 97,8% (wzrost o 0,5 p.proc.), wyposażonych w ustęp – 93,4% (wzrost o 1,3 p.proc.), łazienkę – 88,9% (wzrost o 2,2 p.proc.), gaz z sieci – 9,6% (wzrost o 9,3 p.proc.), a centralne ogrzewanie – 72,0% (wzrost o 5,7 p.proc.).

3.4. Ochrona zdrowia

3.4. Health care

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne udzielane są przez przychodnie i praktyki lekarskie. W latach 2012–2019 na terenie Metropolii Poznań liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej z roku na rok wzrastała średnio o 1,0%, podczas gdy w województwie wielkopolskim w tym czasie notowano średnioroczny spadek o 0,3%.

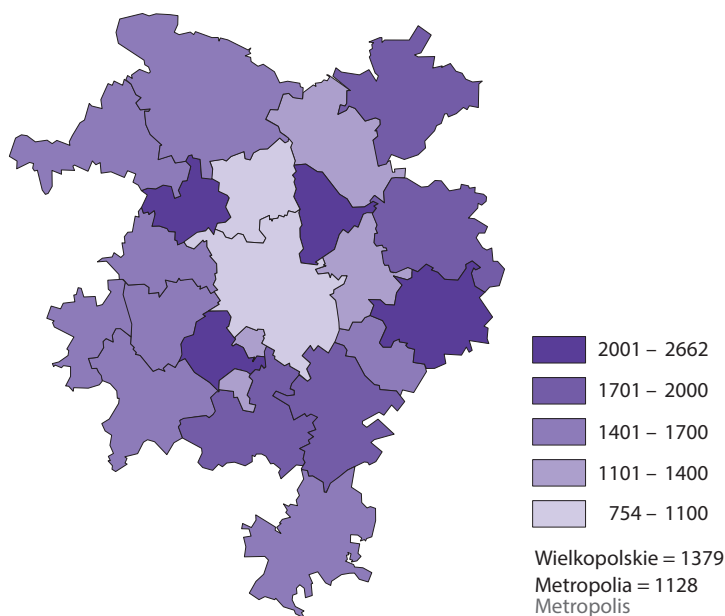
W końcu 2019 r. ambulatoryjną opiekę zdrowotną mieszkańcom Metropolii zapewniało 931 placówek (36,7% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie). Miernikiem opisującym dostępność podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W końcu 2019 r. w Metropolii Poznań jeden podmiot obsługiwał średnio 1128 mieszkańców (w województwie wielkopolskim 1379) wobec 1161 w 2012 r. (w województwie 1332).

Tablica 3.5. Ambulatoryjna opieka zdrowotna
Table 3.5. Out-patient health care

Wyszczególnienie	2012	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Przychodnie i praktyki lekarskie (stan w dniu 31 XII)	2600	2563	2563	2538	Out-patient departments and medical practices (as of 31 XII)
Porady udzielone (w ciągu roku) w tys.	25601,1	27075,9	28169,4	28449,6	Consultations provided (during the year) in thousands
w tym stomatologiczne	2482,7	2464,6	2392,8	2443,7	of which stomatological
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Przychodnie i praktyki lekarskie (stan w dniu 31 XII)	869	892	940	931	Out-patient departments and medical practices (as of 31 XII)
Porady udzielone (w ciągu roku) w tys.	9273,3	9768,8	10494,0	10699,8	Consultations provided (during the year) in thousands
w tym stomatologiczne	1042,6	1086,1	1065,8	1101,6	of which stomatological

Mapa 3.5. Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.5. Number of population per out-patient health care in 2019
As of 31 December

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań działały 784 przychodnie (40,2% ogólnej liczby przychodni w województwie), tj. więcej o 17,0% niż w 2012 r. Rosnąca liczba przychodni jest zjawiskiem wpływającym na korzystny trend w analizie poziomu dostępności tego rodzaju placówek dla mieszkańców. Wskaźnik określający liczbę ludności w przeliczeniu na 1 przychodnię obniżył się z 1506 osób w 2012 r. do 1340 w 2019 r. (w województwie z 1922 do 1795).

Najwięcej przychodni działało w Poznaniu – 522 (66,6% ogólnej liczby przychodni na terenie obszaru metropolitalnego), a w dalszej kolejności w gminach: Swarzędz – 28 (3,6%) oraz Luboń i Suchy Las – po 21 (2,7%). Najmniejszą liczbę przychodni odnotowano w gminie Skoki – 4. W większości gmin zaobserwowano poprawę dostępności mieszkańców do przychodni w porównaniu z 2012 r. W 2019 r. najmniejszą liczbę osób na 1 przychodnię odnotowano w gminach: Suchy Las (862), Poznań

(1025) i Kleszczewo (1478). Natomiast najwyższą wartość wskaźnika obserwowano w gminie Kostrzyn (3698 osób) i Czerwonak (3069). W latach 2012–2019 największy spadek liczby osób przypadającej na 1 przychodnię wystąpił w gminach: Skoki (o 2189), Kostrzyn (o 2074), Kórnik (o 1314) oraz Murowana Goślina (o 1219).

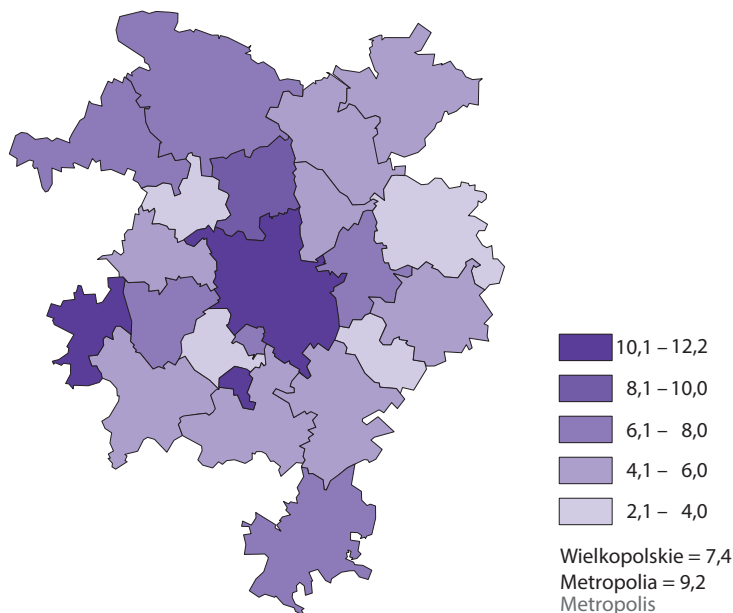
W ciągu siedmiu analizowanych lat w Metropolii Poznań liczba praktyk lekarskich w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej systematycznie zmniejszała się (za wyjątkiem 2013 r.; w województwie wielkopolskim spadek z roku na rok). Średnioroczne tempo spadku wyniosło 4,2% (w województwie 4,3%). Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. na terenie obszaru metropolitalnego działało 147 praktyk lekarskich (25,0% w skali województwa). Najwięcej praktyk lekarskich było w Poznaniu – 87, co stanowiło ponad połowę (59,2%) ogólnej liczby praktyk lekarskich w Metropolii.

W latach 2012–2019 wzrosła liczba udzielonych porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W porównaniu z początkiem analizowanego okresu odnotowano wzrost porad lekarskich o 16,6% oraz stomatologicznych o 5,7% (w województwie wielkopolskim odpowiednio wzrost o 12,5% i spadek o 1,6%). W 2019 r. lekarze ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielili łącznie 10699,8 tys. porad lekarskich i stomatologicznych, co stanowiło 37,6% ogólnej liczby porad ambulatoryjnych w województwie. W porównaniu z 2012 r. odnotowano wzrost liczby porad ambulatoryjnych o 1426,6 tys., tj. o 15,4% (w województwie o 11,1%). Wśród ogólnej liczby udzielonych porad ambulatoryjnych 89,7% stanowiły porady lekarskie (w województwie 91,4%). W 2019 r. na 1 mieszkańca Metropolii przypadało 10 porad ambulatoryjnych, podczas gdy w województwie wskaźnik ten wyniósł 8 (w 2012 r. odpowiednio 9 i 7).

Lekarskie porady ambulatoryjne udzielane były głównie w Poznaniu (68,4% ogólnej liczby porad lekarskich obszaru metropolitalnego w 2019 r). W kolejnych gminach Swarzędz i Śrem było to odpowiednio 3,8% i 3,1%, natomiast najmniejszą liczbę porad obserwowano w gminie Kleszczewo (0,2%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca największą liczbę porad lekarskich odnotowano w Poznaniu (12) oraz w gminie Puszczykowo (12) i Buk (11), a najmniejszą w gminie Kleszczewo (2).

Mapa 3.6. Porady lekarskie udzielone w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.

Map 3.6. Medical consultations provided within the scope of out-patient health care in 2019

Apteki

W 2019 r. na terenie Metropolii Poznań sprzedażą leków i środków medycznych zajmowały się 452 apteki ogólnodostępne (35,9% ogólnej liczby takich placówek w województwie wielkopolskim). W porównaniu z 2010 r. ich liczba wzrosła o 16,2% (w województwie o 22,7%), ale w odniesieniu do 2018 r. odnotowano spadek liczby aptek o 8,3% (w województwie o 4,3%).

Tablica 3.6. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne Stan w dniu 31 grudnia

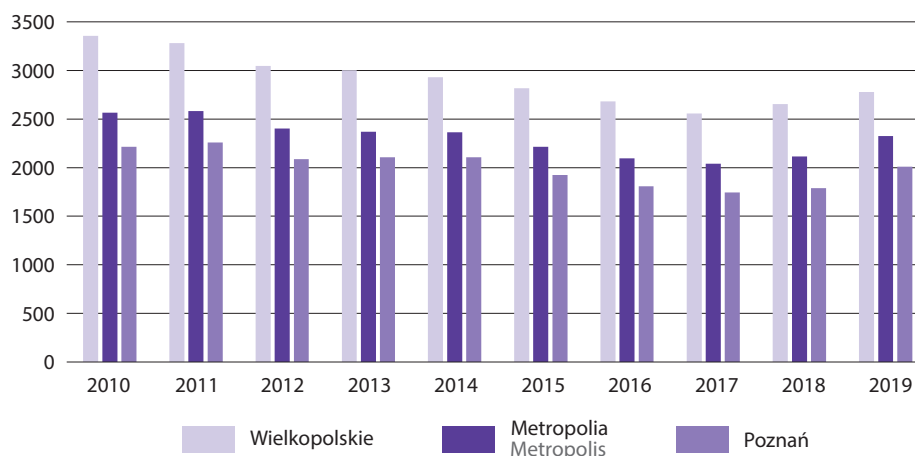
Table 3.6. Generally available pharmacies and pharmaceutical outlets As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Apteki ogólnodostępne	1027	1234	1316	1260	Generally available pharmacies
Punkty apteczne	109	123	125	115	Pharmaceutical outlets
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Apteki ogólnodostępne	389	462	493	452	Generally available pharmacies
Punkty apteczne	13	12	12	12	Pharmaceutical outlets

W latach 2010–2019 lat w Metropolii, podobnie jak w województwie, liczba mieszkańców przypadająca na 1 aptekę podlegała wahaniom. Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. przeciętnie z jednej apteki korzystały 2324 osoby (wobec 2777 w województwie wielkopolskim), tj. o 242 osoby mniej niż w 2010 r., ale o 209 osób więcej niż w 2018 r.

Wykres 3.1. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3.1. Population per generally available pharmacy As of 31 December

Najłatwiejszy dostęp do aptek w 2019 r. na terenie obszaru metropolitalnego mieli mieszkańcy gminy Puszczykowo (1931 osób na 1 aptekę), Poznania (2011) oraz gminy Buk (2102). Podczas gdy najwięcej ludności na 1 aptekę przypadało w gminie Rokietnica (4659 osób) i Komorniki (4374).

Uzupełnieniem sieci aptek są punkty apteczne, tj. placówki, które prowadzą obrót detaliczny produktami leczniczymi na terenach wiejskich. W 2019 r. w 10 gminach Metropolii Poznań działało 12 punktów aptecznych (10,4% ogólnej liczby punktów aptecznych w województwie) i było ich o jeden mniej niż w 2010 r.

3.5. Pomoc społeczna i wsparcie rodziny

3.5. Social welfare and family support

Żłobki

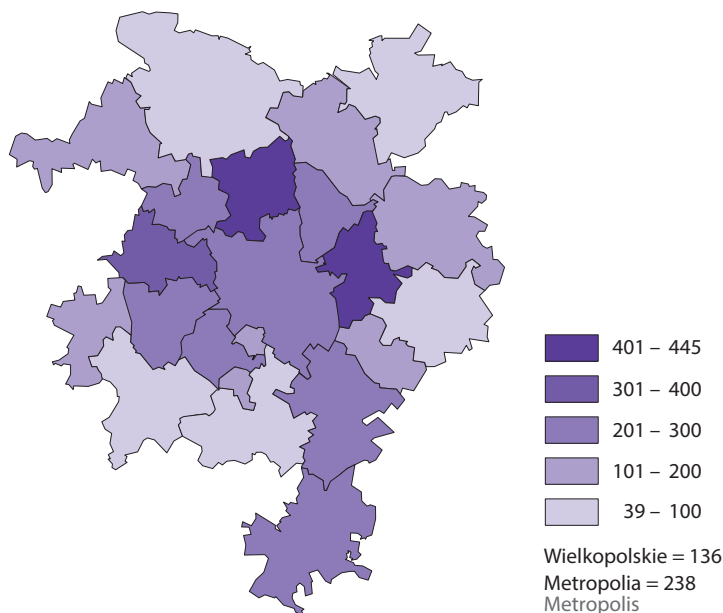
W latach 2010–2019 w Metropolii Poznań, podobnie jak w województwie wielkopolskim, nastąpiła istotna poprawa w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. na terenie obszaru metropolitalnego działało 248 żłobków i klubów dziecięcych (55,4% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie wielkopolskim). Nie funkcjonował natomiast żaden oddział żłobkowy (w województwie były 2 placówki tego typu). Wśród wszystkich placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi dominowały żłobki, które stanowiły 91,9% (w województwie 87,8%). W porównaniu z 2010 r. w Metropolii przybyło 211 żłobków oraz powstało (działających od 2011 r.) 161 klubów dziecięcych (w województwie odpowiednio 363 i 334). W 2019 r. najwięcej placówek opieki nad dziećmi do lat 3 funkcjonowało w Poznaniu (114), a w dalszej kolejności w gminach Swarzędz (20) oraz Komorniki i Tarnowo Podgórne (po 16).

W badanym okresie w Metropolii Poznań obserwowano wzrost liczby miejsc w placówkach instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3, w tym także w 18 z 22 gmin aglomeracji, w których w 2010 r. nie funkcjonowała żadna placówka tego typu. W 2019 r. żłobki i kluby dziecięce dysponowały 9,1 tys. miejsc (57,7% ogólnej liczby tego rodzaju miejsc w województwie), tj. więcej o 7,9 tys. niż w 2010 r. Największą liczbą miejsc dysponował Poznań (4,7 tys.). W dalszej kolejności najwięcej miejsc oferowały żłobki i kluby dziecięce w gminach: Swarzędz (0,9 tys.), Komorniki (0,5 tys.), Tarnowo Podgórne i Kórnik (po 0,4 tys.).

Miarą dostępności do placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi jest wskaźnik przedstawiający liczbę miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3. Miernik ten na obszarze Metropolii Poznań w 2019 r. wyniósł 238, tj. o 207 miejsc więcej niż w 2010 r. (w województwie 136, tj. o 119 więcej). Najwyższe wartości wskaźnik przyjmował w gminach: Swarzędz (445 miejsc na 1000 dzieci do lat 3), Suchy Las (417) i Tarnowo Podgórne (374), natomiast najniższe w gminach Skoki (39) i Stęszew (66).

Mapa 3.7. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.7. Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to age 3 in 2019
As of 31 December

Według stanu na koniec 2019 r. w Metropolii Poznań w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało 7,9 tys. dzieci (55,7% ogólnej ich liczby w województwie wielkopolskim), a w ciągu całego roku 11,6 tys. (56,8%). W porównaniu z 2010 r. w obszarze metropolitalnym, podobnie jak i w województwie, liczba dzieci objętych opieką żłobkową zwiększyła się 5-krotnie. Największy przyrost liczby dzieci przebywających w placówkach im dedykowanych odnotowano w Poznaniu (o 4,4 tys. osób), a następnie w gminach: Swarzędz (o 0,9 tys.) oraz Komorniki i Tarnowo Podgórne (po 0,5 tys.).

W latach 2010–2019 w Metropolii Poznań z roku na rok zwiększał się odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w liczbie dzieci w wieku do lat 3. W 2010 r. wskaźnik ten wynosił zaledwie 3,6% (województwie 1,9%) i w ciągu 9 lat wzrósł do poziomu 20,6% (w województwie 12,2%), co oznacza że w 2019 r. co 5. dziecko w wieku do lat 3 było objęte opieką żłobkową. Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminach: Suchy Las (39,1%), Swarzędz (34,8%) i Tarnowo Podgórne (32,5%), a najniższy w gminach: Skoki (3,9%), Kleszczewo (5,1%) i Mosina (5,8%).

Świadczenia na rzecz rodziny

Program „Rodzina 500+” zapoczątkowany w kwietniu 2016 r. jest długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin naturalnych, ale również do rodzinnej pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Wartość świadczeń wychowawczych wypłaconych w 2019 r. w Metropolii Poznań wyniosła 894939,8 tys. zł (29,6% łącznej kwoty w województwie wielkopolskim), tj. o 51,8% więcej niż w 2017 r., na co wpływ miało m.in. objęcie od lipca 2019 r. wszystkich dzieci do 18 roku życia. Świadczenie wychowawcze przeciętnie miesięcznie otrzymywało 185,4 tys. dzieci, co stanowiło 30,5% w skali województwa wielkopolskiego. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki na świadczenia wychowawcze w obszarze metropolitalnym wyniosły w 2019 r. 855 zł (w województwie 865 zł).

W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań największe wydatki na świadczenia wychowawcze poniesiono w Poznaniu 378538,7 tys. zł (42,3% łącznej kwoty tego typu wydatków w obszarze metropolitalnym). W pozostałych gminach wartość poniesionych wydatków była znacznie niższa i wynosiła od 7316,6 tys. zł (w gminie Puszczykowo) do 51686,9 tys. zł (w gminie Swarzędz). Największą przeciętną miesięczną liczbę dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie odnotowano w Poznaniu (77,1 tys.), a następnie w gminach Swarzędz (10,6 tys.) i Śrem (8,2 tys.), natomiast najmniejszą w Puszczykowie – 1,6 tys.

Wśród gmin Metropolii obserwuje się zróżnicowanie wartości wskaźnika wydatków na świadczenia wychowawcze w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Rozpiętość tego wskaźnika w 2019 r. pomiędzy gminami wynosiła 546 zł wobec 352 zł w 2017 r. Najwyższą wartość omawianego miernika wykazano w gminach: Komorniki (1252 zł), Dopiewo (1235 zł) i Kleszczewo (1215 zł), a najniższą w Poznaniu (706 zł) i gminie Puszczykowo (755 zł).

Świadczenia rodzinne mają na celu finansowe wsparcie rodziny, jeśli na jej utrzymaniu pozostaje dziecko (dzieci) lub osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy. System świadczeń rodzinnych oparty jest o zasadę pomocniczości. Pomoc państwa w postaci wspomnianych świadczeń rodzinnych przysługuje po sprawdzeniu obowiązujących jej przyznania kryteriów. W 2019 r. w Metropolii Poznań ze świadczeń rodzinnych skorzystało 22,7 tys. rodzin, (o 0,2 tys. mniej niż w 2010 r.), co stanowiło 22,0% rodzin pobierających zasiłki rodzinne w województwie wielkopolskim. Liczba dzieci, na które rodzice otrzymały zasiłek rodzinny wyniosła 35,9 tys. i była o 17,5% mniejsza niż na początku analizowanego okresu (w województwie spadek o 33,4%). Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie niepełnoletnich dzieci kształtował się na poziomie 16,4% wobec 22,3% w 2010 r. (w województwie odpowiednio 27,0% i 39,1%). Wśród świadczeń rodzinnych główną pozycję stanowiły zasiłki rodzinne wraz z dodatkami (39,4%), które wypłacono w 2019 r. w kwocie 74,4 mln zł (o 7,8% mniejszej niż w 2010 r.). Przeciętna miesięczna kwota zasiłku rodzinnego przypadająca na 1 dziecko wynosiła 112 zł, a wraz z dodatkami – 173 zł.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Opieka oraz wychowanie dzieci i młodzieży pozbawionej całkowicie lub częściowo opieki i wsparcia ze strony rodziny naturalnej, może być realizowana przez rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań działały 24 placówki opiekuńczo-wychowawcze (36,4% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie wielkopolskim), tj. o 5 więcej niż

w 2010 r. Placówki te objęły opieką 379 wychowanków (37,2% ogólnej ich liczby w województwie), tj. o 1,6% mniej niż w 2010 r. Opiekę dzienną w 2019 r. zapewniało 99 placówek wsparcia dziennego (23,3% ogólnej ich liczby w województwie), tj. o 11 więcej niż w 2010 r. W ciągu roku przebywało w nich 2,9 tys. wychowanków (25,2% w skali województwa), czyli o 7,0% mniej niż na początku badanego okresu.

Spośród gmin Metropolii w opiece nad dziećmi i młodzieżą w ramach pomocy społecznej wiodącą rolę odgrywają instytucje w stolicy województwa wielkopolskiego. W 2019 r. na terenie Poznania działało 15 placówek opiekuńczo-wychowawczych, co stanowiło 62,5% ogólnej liczby tego typu placówek z obszaru metropolitalnego. Omawiane placówki objęły opieką 184 wychowanków, tj. 48,5% ogólnej liczby wychowanków w Metropolii. Opiekę dzienną prowadziło 21 placówek wsparcia dziennego (21,2% ogólnej ich liczby na terenie obszaru metropolitalnego), w których w ciągu roku przebywało 918 dzieci (odpowiednio 31,5%). Ponadto w Poznaniu pieczę zastępczą sprawowały 402 rodziny zastępcze, w których opieką objęto 548 dzieci.

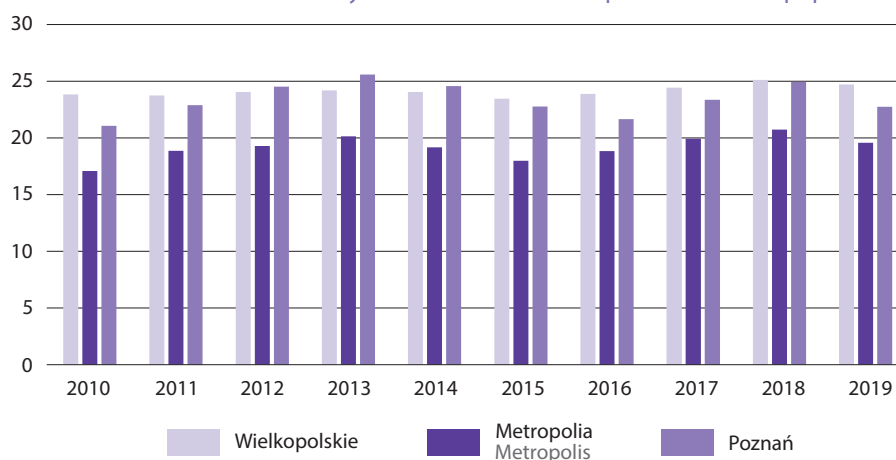
Placówki stacjonarnej pomocy społecznej

Osoby wymagające całodobowej pomocy i opieki mają możliwość skorzystania z systemu wsparcia opieki społecznej, który oferuje miejsca w placówkach opieki stacjonarnej. Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań działało 41 domów i zakładów stacjonarnej pomocy społecznej (27,5% ogólnej liczby tego rodzaju placówek w województwie wielkopolskim), tj. o 10 więcej niż w 2010 r. Wśród instytucji tego rodzaju najliczniejsze były placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (15, tj. 36,6% łącznej liczby zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w Metropolii). Pozostałe instytucje funkcjonujące na obszarze metropolitalnym to domy pomocy społecznej (12), schroniska dla bezdomnych (9), noclegownie (2) oraz jeden dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Najwięcej placówek stacjonarnych pomocy społecznej funkcjonowało w Poznaniu (22).

W 2019 r. działające na terenie badanego obszaru placówki stacjonarnej pomocy społecznej posiadały 2164 miejsca (23,8% łącznej liczby miejsc tego typu w województwie wielkopolskim), tj. o 19,4% więcej w porównaniu z 2010 r. (w województwie wzrost o 7,7%). Placówki dysponowały średnio 53 miejscami (w województwie 61) na koniec badanego okresu wobec 58 w 2010 r. (w województwie 69).

W placówkach (łącznie z filiami) przebywało 2,1 tys. mieszkańców (23,8% łącznej liczby mieszkańców w placówkach tego rodzaju w województwie) i było ich więcej o 20,6% niż w 2010 r. (w województwie wzrost o 5,3%). Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowiły osoby w podeszłym wieku (0,7 tys.), przewlekle somatycznie chore (0,6 tys.) oraz osoby bezdomne (0,5 tys.).

Wykres 3.2. Liczba mieszkańców placówek stacjonarnej pomocy społecznej na 10 tys. ludności
Chart 3.2. Number of residents of stationary social welfare facilities per 10 thousand population

Dostępność do usług oferowanych przez placówki stacjonarnej pomocy społecznej przedstawia m.in. wskaźnik liczby mieszkańców tych instytucji na 10 tys. ludności danego obszaru. W Metropolii Poznań w 2019 r. miernik ten kształtował się na poziomie 19,6 mieszkańców w przeliczeniu na 10 tys. ludności (wobec 17,1 w 2010 r.) i był niższy od wskaźnika dla województwa wielkopolskiego (24,7).

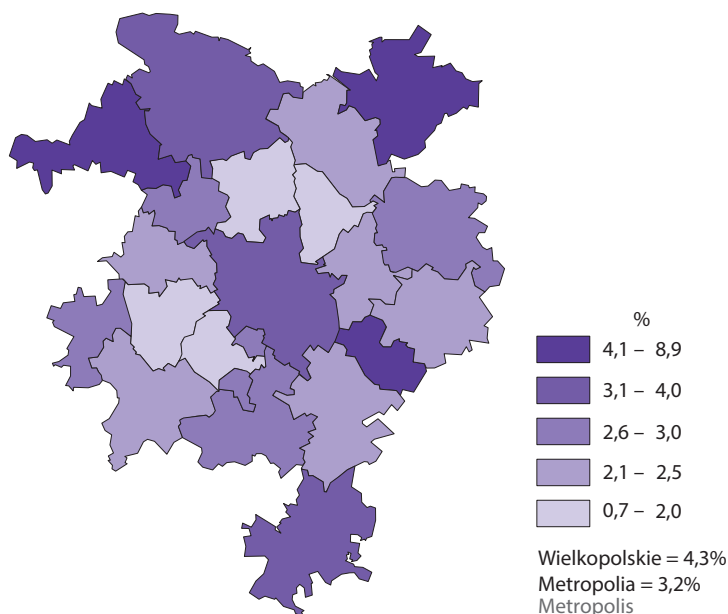
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Oprócz stacjonarnych form pomocy społecznej udzielana jest również pomoc środowiskowa w miejscu zamieszkania. W latach 2010–2019 na terenie Metropolii Poznań liczba korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmniejszała się, z wyjątkiem lat 2012 i 2013 (podobnie jak w województwie). Średnioroczne tempo spadku liczby beneficjentów wyniosło 4,3% (w województwie 6,5%). W końcu 2019 r. liczba korzystających z pomocy środowiskowej ukształtowała się na poziomie 33,2 tys. osób. Beneficjenci pomocy społecznej stanowili 3,2% ogólnej liczby mieszkańców obszaru metropolitalnego (w województwie 4,3%), podczas gdy w 2010 r. udział korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem wyniósł 4,9% (w województwie 8,0%).

Wśród gmin Metropolii najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w Poznaniu (18,9 tys., tj. 57,0% ogólnej liczby takich osób w obszarze metropolitalnym w 2019 r.), a w dalszej kolejności były to gminy: Śrem (1,5 tys., tj. 4,6%), Szamotuły (1,4 tys., tj. 4,2%) i Oborniki (1,3 tys., tj. 4,0%), podczas gdy najmniej – w gminie Komorniki (0,2 tys., tj. 0,6%). Największy zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności, odnotowano w gminach: Skoki (8,9%), Szamotuły (4,6%) i Kleszczewo (4,5%), natomiast najmniejszy w gminie Komorniki (0,7%).

Mapa 3.8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w % ludności ogółem w 2019 r.

Map 3.8. Beneficiaries of social assistance in % of total population in 2019

3.6. Kultura

3.6. Culture

Poziom życia społeczeństwa, podobnie jak indywidualny rozwój człowieka, w dużej mierze zależą od możliwości uczestnictwa w kulturze i dostępności do jej instytucji. W ciągu 9 lat zmniejszyła się liczba bibliotek oraz czytelników przypadających na 1000 ludności, obniżył się również wskaźnik wypożyczeń na 1 czytelnika. Zanotowano wzrost liczby teatrów i instytucji muzycznych oraz przedstawień i koncer-

tów organizowanych w ramach ich działalności, jednocześnie zmniejszyła się liczba widzów i słuchaczy biorących w nich udział oraz frekwencja na przedstawieniach i koncertach. Odnotowano wzrost liczby kin, seansów filmowych oraz ich widzów. Zmniejszyła się liczba muzeów wraz z oddziałami, zaobserwowano natomiast wzrost liczby osób je zwiedzających. Zanotowano wzrost liczby galerii i salonów sztuki, przy jednoczesnym spadku osób je odwiedzających. W stosunku do 2011 r. odnotowano mniejszą liczbę centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Jednocześnie zwiększyła się liczba imprez organizowanych przez te placówki oraz osób w nich uczestniczących.

Zaobserwowano także wzrost liczby placówek zajmujących się działalnością kulturalną, które były przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich z udogodnieniami zarówno wejścia do budynku jak i wewnątrz budynku.

**Tablica 3.7. Instytucje kultury
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 3.7. Cultural institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Biblioteki publiczne ^a	714	689	674	664	Public libraries ^a
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	298 ^b	313	311	314	Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
Teatry ^c i instytucje muzyczne	12	12	15	15	Theatres ^c and music institutions
Kina stałe	38	44	45	45	Indoor cinemas
Muzea i oddziały muzealne	86	91	93	89	Museums and branches
Galerie i salony sztuki	20	18	17	21	Art galleries and salons
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Biblioteki publiczne ^a	143	127	126	124	Public libraries ^a
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	65 ^b	64	60	60	Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
Teatry ^c i instytucje muzyczne	9	9	12	12	Theatres ^c and music institutions
Kina stałe	11	14	14	14	Indoor cinemas
Muzea i oddziały muzealne	33	33	32	32	Museums and branches
Galerie i salony sztuki	9	9	8	10	Art galleries and salons

a Łącznie z filiami. b Dane za 2011 r. c Posiadające własny stały zespół artystyczny.
a Including branches. b Data for 2011. c Possessing own permanent artistic ensemble.

Biblioteki

W końcu 2019 r. na Obszarze Metropolitalnym znajdowały się 124 biblioteki łącznie z filiami (o 19 mniej niż w 2010 r.), które stanowiły 18,7% tego typu obiektów w województwie. Najwięcej bibliotek działało w Poznaniu – 41, tj. 33,1%, a w porównaniu z 2010 r. ich liczba zmniejszyła się o 16. Spośród pozostałych gmin po 7 bibliotek funkcjonowało w Obornikach i Swarzędzu, a po 6 – w: Mosinie, Stęszewie oraz Śremie (w każdej z tych gmin ich liczba nie zmieniła się w ciągu 9 lat). Gminami charakteryzującymi się najmniejszą liczbą takich obiektów były Skoki (w 2010 r. i 2019 r. działała tam 1 biblioteka) oraz Rokietnica, gdzie w ciągu 9 lat zostały zlikwidowane 2 z 3 bibliotek.

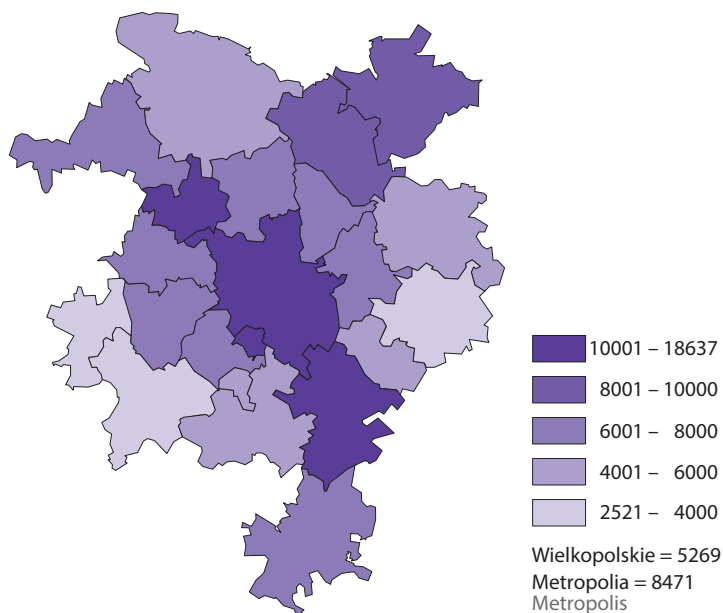
Zwiększa się dostępność bibliotek dla osób z niepełnosprawnościami. W 2019 r. na obszarze Metropolii znajdowało się 70 obiektów przystosowanych dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich z udogodnieniami wejścia do budynku (wobec 38 w 2010 r.) oraz 43 z udogodnieniami wewnątrz budynku (wobec 20). Ponadto funkcjonowały 3 biblioteki przystosowane dla użytkowników niewidzących i słabowidzących (podobnie jak w 2013 r.).

W 2019 r. na 1 placówkę biblioteczną przypadało 8,5 tys. mieszkańców Metropolii, podczas gdy w województwie było to 5,3 tys. (w 2010 r. odpowiednio 7,0 tys. i 4,8 tys.). Najkorzystniej miernik ten wypa-

dał w gminach Buk oraz Stęszew (po 2,5 tys. wobec 2,4 tys. w 2010 r.), a także Kostrzyn (3,7 tys. wobec 3,4 tys.), a jego zmniejszenie na przestrzeni 9 lat zanotowano jedynie w Puszczykowie (z 4,9 tys. do 4,8 tys.). Gminami, w których odnotowano największą liczbę ludności na 1 placówkę były: Rokietnica (18,6 tys. wobec 4,2 tys. w 2010 r., jednocześnie odnotowano tu największy wzrost tego wskaźnika), Kórnik (14,9 tys. wobec 10,5 tys.), Poznań (13,0 tys. wobec 9,7 tys.) oraz Luboń (10,6 tys. wobec 7,4 tys.).

**Mapa 3.9. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 3.9. Number of population per library facility in 2019
As of 31 December

Księgozbiór obejmował 3,1 mln wol. (o 8,7% więcej niż w 2010 r., w województwie spadek o 1,6%), co stanowiło 26,7% jego wielkości w województwie. Ponad połowa księgozbioru (53,5%) znajdowała się w Poznaniu. W przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 2991 wol. wobec 2896 wol. w 2010 r. (w województwie 3363 wol. wobec 3469 wol.). Najwyższe wartości miernik ten przyjmował w gminach: Buk (7257 wol. wobec 6333 wol.), Kleszczewo (5039 wobec 6286) oraz Suchy Las (4493 wobec 3873). Najniższymi wartościami charakteryzowały się natomiast Luboń (1433 wol. wobec 2218 wol.) oraz Dopiewo (1912 wobec 2118).

Liczba czytelników w ciągu 9 lat zwiększyła się o 3,3% i w 2019 r. wyniosła 168,0 tys. (w województwie zanotowano w tym czasie spadek o 7,5%), a blisko połowa z nich (47,6%) zamieszkiwała w Poznaniu. Na 1000 mieszkańców przypadało 161 czytelników, podczas gdy w 2010 r. było ich 163 (w województwie 145 wobec 160). Relatywnie najwięcej czytelników odnotowano w Suchym Lesie (353 na 1000 mieszkańców wobec 238 w 2010 r.), a w dalszej kolejności w Rokietnicy (258 wobec 118, największy wzrost odnotowany w Metropolii) oraz Czerwonaku (223 wobec 128). Najmniejszą ich liczbę odnotowano natomiast w gminach: Kórnik (114 wobec 126), Stęszew (115 wobec 167, największy spadek spośród badanych gmin) oraz Mosina (119 wobec 167).

Zmniejszeniu uległa ogólna liczba wypożyczeń księgozbioru, a także wskaźnik wyrażający wypożyczenia na 1 czytelnika. W 2019 r. w Metropolii Poznań jeden czytelnik wypożyczył 19,0 wol. (wobec 19,9 wol. w 2010 r.), a w województwie 19,7 (wobec 20,3). Gminą, w której zanotowano najwyższą wartość tego miernika było Puszczykowo (27,0 wol. wobec 22,6 wol.), a w dalszej kolejności: Kostrzyn (25,5 wobec 20,6), Kleszczewo (25,1 wobec 22,0) oraz Szamotuły (24,3 wobec 21,0). Największy relatywny wzrost odnotowano w gminie Skoki (z 14,9 wol. do 21,2 wol.). Najmniej wypożyczeń na 1 czytelnika zaobserwowano w gminach: Czerwonak (12,4 wol. wobec 13,7 wol.), Rokietnica (12,6 wobec 34,9, jednocześnie był to największy spadek na obszarze Metropolii), a także Stęszew (13,1 wobec 13,5).

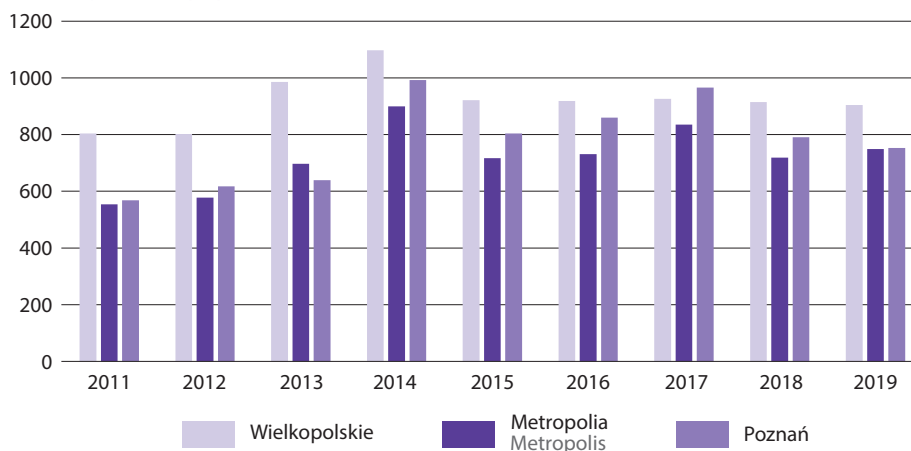
Placówki biblioteczne coraz częściej poszerzają swoją ofertę o możliwość korzystania z komputerów podłączonych do Internetu. W 2019 r. do dyspozycji czytelników udostępnione były 362 komputery, podczas gdy w 2010 r. było 195. Największą ich liczbę odnotowano w Poznaniu – 134 (wobec 61 w początkowym roku badanego okresu), a wśród pozostałych gmin wyróżniały się: Skoki (35 wobec 3, największy przyrost zaobserwowany w Metropolii), Kostrzyn (27 wobec 7), a także Śrem (25 wobec 12). Jediną gminą, w której w 2019 r. biblioteki nie oferowały możliwości korzystania z komputerów podłączonych do Internetu było Dopiewo.

Centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice

Ważną funkcję w działalności kulturalnej pełnią także centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice. W 2019 r. na obszarze Metropolii funkcjonowało 60 takich placówek (wobec 65 w 2011 r.), które stanowiły blisko jedną piątą tego typu jednostek w województwie. W Poznaniu znajdowało się 28 takich podmiotów (wobec 29 w 2011 r.), w Komornikach – 8 (wobec 7), w Czerwonaku – 4 (podobnie jak w 2011 r.), a po 2 w: Tarnowie Podgórnym (wobec 11), Śremie (wobec 1) i Kórniku (w 2011 r. ich nie odnotowano). W pozostałych gminach w 2019 r. działało po 1 jednostce, z wyjątkiem Skoków i Dopiewa, gdzie takie podmioty nie funkcjonowały.

Wykres 3.3. Uczestnicy imprez w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na 1000 ludności

Chart 3.3. Event participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres per 1000 population

W 2019 r. odbyło się 5,6 tys. imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice (wzrost o 36,2% w stosunku do 2011 r.; w województwie o 27,1%), które stanowiły 31,7% tego typu wydarzeń w województwie. Większość z nich odbyła się w Poznaniu – 3,4 tys., tj. 61,1% (wzrost o 16,5%). W imprezach zorganizowanych na terenie Metropolii w 2019 r. uczestniczyło 784,2 tys. osób, tj. blisko 1/4 liczby zanotowanej w województwie i w porównaniu z 2011 r. odnotowano wzrost o 41,3% (w województwie o 13,9%). Ponad połowa uczestników, tj. 403,3 tys. osób, wzięła udział w imprezach w Poznaniu (wzrost o 28,0% w stosunku do 2011 r.). Wśród wydarzeń organizowanych przez te placówki przeważały: koncerty (18,2%), prelekcje, spotkania, wykłady (16,6%), warsztaty (16,1%), imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (11,6%) oraz seanse filmowe (9,1%).

Omawiane placówki w ramach swojej działalności mogą prowadzić różnego rodzaju koła, kluby i sekcje. W 2019 r. działało 666 takich jednostek (wobec 311 w 2011 r.), w tym najwięcej skupiał Poznań (353 wobec 180), a w dalsze kolejności gminy: Suchy Las (51 wobec 9), Murowana Goślina (35 wobec 5) oraz Rokietnica (33 wobec 5). W ich ramach zrzeszonych było 15,4 tys. członków (o 70,4% więcej niż w 2011 r.), w tym w Poznaniu – 8,2 tys. (wzrost o 43,4%). Najwięcej było klubów, kół oraz sekcji plastycznych i technicznych (20,0%), a także: turystycznych i sportowo-rekreacyjnych (19,7%), tanecznych (18,5%), muzycznych (12,3%), seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku (8,4%). Ponadto funkcjonowało także 9 kół gospodyń wiejskich, z czego 7 w gminie Komorniki.

W 2019 r. centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice zorganizowały 264 kursy (58,8% wszystkich kursów w województwie), podczas gdy w 2011 r. – 258. Blisko trzy czwarte z nich odbyło się w Poznaniu. Dużym zainteresowaniem cieszyły się kursy tańca, których odsetek wyniósł 24,6% (spadek o 5,2 p.proc. w stosunku do 2011 r.), a coraz większą popularność zyskiwały kursy języków obcych (22,0%, wzrost o 10,8 p.proc.). Odsetek kursów komputerowych wyniósł 13,6% (spadek o 2,3 p.proc.), nauki gry na instrumentach wyniósł 9,5% (spadek o 6,8 p.proc.), a plastycznych – 6,1% (spadek o 7,5 p.proc.). Kursy ukończyło łącznie 3,9 tys. osób (spadek o 16,1%).

W ramach działalności omawianych placówek w 2019 r. funkcjonowało 245 grup artystycznych (wobec 228 w 2011 r.), których udział w skali województwa wyniósł 18,0%. Największą ich liczbę zanotowano w Poznaniu (93 wobec 100), a w dalszej kolejności w gminach: Tarnowo Podgórne i Szamotuły (po 22 wobec odpowiednio 19 i 13) oraz Komorniki (20 wobec 8). Wśród grup artystycznych przeważały taneczne (65 wobec 42), a także wokalne i chóry (60 wobec 58) oraz muzyczno-instrumentalne (54 wobec 56). Zrzeszały one łącznie 4,5 tys. osób, tj. o 17,6% więcej niż w 2011 r. Największą liczbę członków odnotowano w grupach tanecznych (1,3 tys., wzrost o 26,4%) oraz wokalnych i chórach (1,2 tys., wzrost o 12,0%).

Teatry i instytucje muzyczne

Działalność sceniczna teatrów i instytucji muzycznych posiadających własny zespół muzyczny w największej mierze skupiona była w Poznaniu – w 2019 r. znajdowało się tu 11 spośród 12 tego typu placówek w Metropolii (1 działała w Tarnowie Podgórny), a w całym województwie było ich 15. W ciągu 9 lat ich liczba w Metropolii zwiększyła się o 3, w tym w Poznaniu o 2. W stolicy regionu znajdowały się 3 teatry dramatyczne, 2 teatry muzyczne rozrywkowe (operetki), teatr operowy, chór i filharmonia (liczba tych obiektów nie uległa zmianie w badanym okresie), a także orkiestra symfoniczna i kameralna (od 2017 r.) oraz 2 teatry lalkowe (wobec 1 w 2010 r.). Ponadto teatr lalkowy funkcjonował także w Tarnowie Podgórny (od 2017 r.).

W 2019 r. w teatrach i instytucjach muzycznych w Metropolii Poznań odbyło się 1,6 tys. przedstawień i koncertów w stałej sali widowiskowej (wzrost w ciągu 9 lat o 11,4%), które stanowiły 72,9% wszystkich wydarzeń w województwie. Liczba widzów i słuchaczy zmniejszyła się w stosunku do 2010 r. o 3,9% i wyniosła 381,3 tys., a przeciętna frekwencja na 1 przedstawienie lub koncert wyniosła 237 osób (wobec 275 w 2010 r.). Największą liczbę widzów zgromadziły przedstawienia w teatrach dramatycznych (110,2 tys., wzrost o 4,2%), a także w teatrze operowym (92,1 tys., spadek o 21,7%) oraz operetkach (84,7 tys., wzrost o 17,2%).

Kina

Na obszarze Metropolii Poznań w końcu 2019 r. działało 14 kin stałych (11 w 2010 r.), tj. 31,1% wszystkich tego typu obiektów w województwie. Najwięcej kin znajdowało się w Poznaniu (11 wobec 8 w 2010 r.), a spośród pozostałych gmin po 1 takim obiekcie działało w: Buku, Szamotułach i Śremie (ich liczba w ciągu 9 lat nie uległa zmianie). Kina oferowały 16,3 tys. miejsc (o 2,2% mniej niż w początkowym roku badanego okresu), w tym w Poznaniu 15,8 tys. (o 2,1% mniej), a na 1 miejsce przypadało przeciętnie 65 osób (wobec 60 w 2010 r.), podczas gdy w województwie 128.

W 2019 r. odbyło się 129,9 tys. seansów filmowych (w ciągu 9 lat ich liczba zwiększyła się o 44,9%), które stanowiły 63,0% wszystkich projekcji w województwie. Zwiększyła się również liczba widzów – o 46,1% do 3,6 mln, a ich odsetek w województwie wyniósł 57,8%. Na 1 seans filmowy przypadało przeciętnie 28 widzów (wzrost o 1), a w województwie 30 widzów (wzrost o 3). Największą ich liczbę odnotowano w gminie Szamotuły (62, wzrost o 44), a w dalszej kolejności w gminach Śrem i Buk (55 i 53, wzrost odpowiednio o 14 i 33). W Poznaniu na 1 seans filmowy przypadało natomiast 27 widzów (podobnie jak w 2010 r.).

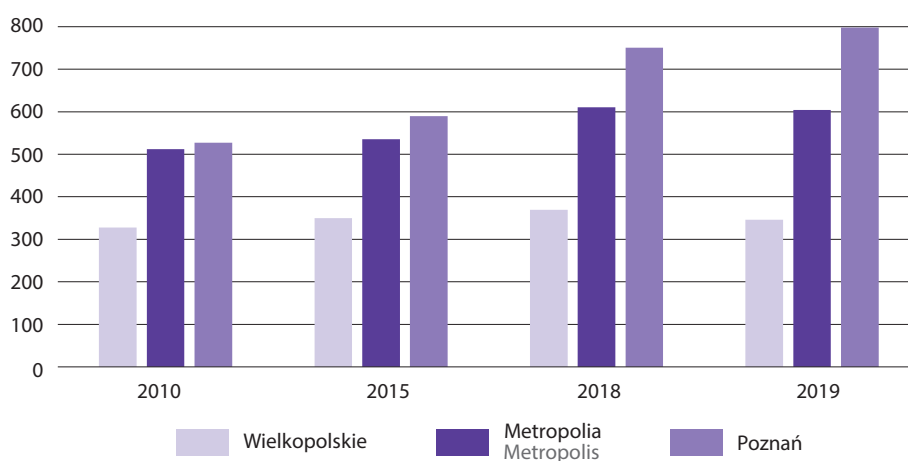
Spośród 14 kin stałych w Metropolii Poznań 11 obiektów przystosowanych było dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich z udogodnieniami zarówno wejścia do budynku jak i wewnątrz budynku, podczas gdy w 2010 r. udogodnienia wejścia do budynku posiadało 10 kin, a wewnątrz budynku – 7.

Muzea i galerie sztuki

Jednostkami realizującymi różnego rodzaju działalność wystawienniczą są muzea oraz galerie i salony sztuki. W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań znajdowały się 32 muzea łącznie z oddziałami muzealnymi (wobec 33 w 2010 r.), w tym 20 – w Poznaniu (wobec 21), a po 2 – w gminach: Mosina (wobec 3), Swarzędz (podobnie jak w 2010 r.) oraz Tarnowo Podgórne (w 2010 r. nie odnotowano tu jednostek prowadzących działalność wystawienniczą). W skali województwa stanowiły one 36,0% takich obiektów. Na obszarze Metropolii znajdowało się 20 placówek przystosowanych dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich z udogodnieniem wejścia do budynku (wobec 14 w 2010 r.), oraz 17 z udogodnieniami wewnątrz budynku (wobec 10).

W muzeach oraz ich oddziałach w końcu 2019 r. znajdowało się 644,7 tys. szt. muzealiów (o 5,6% więcej niż w 2017 r.), tj. 49,1% wszystkich zbiorów w województwie. Największa ich część – 85,6% przypadała na Poznań (wzrost o 3,8%). W ciągu 2019 r. placówki Metropolii Poznań zorganizowały w kraju 80 wystaw stałych (wobec 44 w 2015 r.), 58 wystaw czasowych własnych (wobec 73), a także 23 wystawy obce krajowe i z zagranicy (wobec 19).

Wykres 3.4. Zwiedzający muzea^a na 1000 ludności
Chart 3.4. Museum^a visitors per 1000 population

a łącznie z oddziałami muzealnymi.
a Including museum departments.

W 2019 muzea i oddziały muzealne zwiedziło 631,9 tys. osób (52,2% wszystkich zwiedzających w województwie), tj. o 24,0% więcej niż w 2010 r. Najwięcej osób odwiedzających muzea było w Poznaniu (427,7 tys., wzrost w ciągu 9 lat o 45,8%), a wśród pozostałych gmin wyróżniały się: Mosina (85,2 tys., wzrost o 50,7%), Komorniki (35,3 tys., spadek o 34,6%) oraz Swarzędz (29,4 tys., spadek o 22,0%). Największa liczba widzów na 1 muzeum przypadała w Mosinie – 42,6 tys. (wobec 18,8 tys. w 2010 r.), podczas gdy w Metropolii było to 19,7 tys. (wobec 15,4 tys.). Relatywnie najmniej zwiedzających odnotowano w gminie Śrem – 0,9 tys. (wobec 5,3 tys.).

W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań funkcjonowało 10 galerii i salonów sztuki (o 1 więcej niż w 2010 r.), podczas gdy województwie działało ich 21. Znajdowały się one w Poznaniu – 9 placówek (wobec 8 w początkowym roku badanego okresu) oraz 1 w gminie Mosina (podobnie jak w 2010 r.). W ciągu 2019 r. galerie i salony sztuki zorganizowały w kraju 144 wystawy (wobec 81 w 2010 r.), a także 144 ekspozycje (wobec 84). Liczba zwiedzających je osób w ciągu 9 lat zmniejszyła się o 14,2% i w 2019 r. wyniosła 109,0 tys.

3.7. Turystyka

3.7. Tourism

Metropolia Poznań jest chętnie odwiedzana przez turystów. Przyciąga gości licznymi zabytkami architektury świeckiej i sakralnej, wśród których do najcenniejszych należą unikatowy w Europie zespół renesansowej zabudowy Starego Rynku z Ratuszem w Poznaniu oraz neogotycki zamek w Kórniku. Unikalną propozycją dla turystów jest skansen miniatur w Pobiedziskach oraz 4 szlaki kulturowe: Szlak Piastowski, prowadzący z Poznania do Gniezna, Szlak Cystersów, Szlak Romański oraz Szlak Świętego Jakuba. Atrakcyjnym krajobrazowym terenem jest również Wielkopolski Park Narodowy, który należy do makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego i położony jest w trójkącie miast Luboń – Mosina – Słupca na lewym brzegu Warty.

Według stanu w dniu 31 lipca 2019 r. na terenie Metropolii Poznań funkcjonowało 190 turystycznych obiektów noclegowych (28,1% wszystkich tego rodzaju obiektów w województwie wielkopolskim), w których do dyspozycji gości pozostawało 15,2 tys. miejsc noclegowych (35,3% wszystkich miejsc noclegowych na terenie województwa). W porównaniu z 2010 r. liczba obiektów noclegowych zwiększyła się o 38, a liczba miejsc noclegowych o 2,6 tys. Zdecydowana większość obiektów (95,8%) miała charakter całoroczny, które oferowały 14,6 tys. miejsc noclegowych.

Tablica 3.8. Turystyczne obiekty noclegowe^a według rodzajów obiektów
Stan w dniu 31 lipca

Table 3.8. Tourist accommodation establishments^a by type of facilities
As of 31 July

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Ogółem	625	701	665	676	Grand total
w tym:					of which:
Hotele	209	230	227	225	Hotels
Pensjonaty	17	20	23	20	Guesthouses
Hostele	10	13	15	15	Hostels
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	49	33	32	31	Training-recreational centres
Pokoje gościnne i kwatery prywatne	.	25	21	25	Guest rooms
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Razem	152	173	181	190	Total
w tym:					of which:
Hotele	80	88	94	95	Hotels
Pensjonaty	6	7	8	6	Guesthouses
Hostele	7	9	8	9	Hostels
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	11	5	4	4	Training-recreational centres
Pokoje gościnne i kwatery prywatne	.	3	7	7	Guest rooms

^a W 2010 r. bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych; w latach 2015–2019 dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

^a In 2010 excluding rooms for rent and agrotourism lodgings; in 2015–2018 concern establishments possessing 10 and more bed places.

Najwięcej obiektów przybyło w kategorii hotele (15) oraz inne obiekty hotelowe (14). Baza turystyczna powiększyła się dodatkowo o 2 hostele i 1 szkolne schronisko młodzieżowe. Ubyło natomiast 7 ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, 3 kempingi i pola biwakowe oraz po 1 ośrodku wczasowym i zespole domków turystycznych.

W liczbach bezwzględnych najwięcej miejsc powstało w hotelach (2144), innych obiektach hotelowych (762), szkolnych schroniskach młodzieżowych (113) oraz hostelach (108). Najwięcej miejsc ubyło w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (586), kempingach i polach biwakowych (151) oraz zespołach domków turystycznych (79).

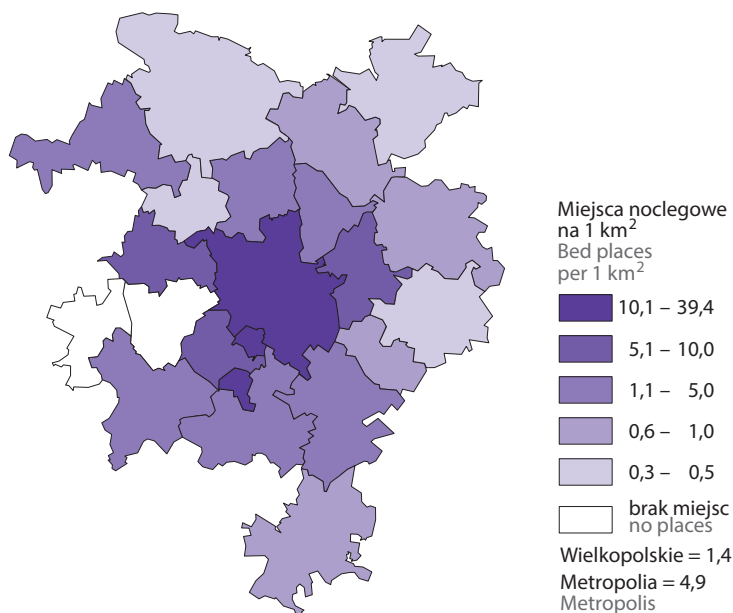
Hotele stanowiły połowę turystycznych obiektów noclegowych znajdujących się na terenie Metropolii Poznań w końcu lipca 2019 r. Znacznie mniejszy udział w bazie turystycznej miały hostele (4,7%), pokoje gościnne i kwatery prywatne (3,7%) oraz pensjonaty i szkolne schroniska młodzieżowe (po 3,2%). Łącznie placówki te oferowały 75,2% miejsc noclegowych. W Poznaniu znajdowało się 68,0% miejsc noclegowych dostępnych na obszarze Metropolii oraz 24,0% miejsc z terenu województwa wielkopolskiego. Zdecydowana większość z nich (72,0%) oferowana była w hotelach. Wśród wszystkich hoteli w Metropolii 59 (62,7%) znajdowało się w Poznaniu.

W 2019 r. ponad połowę hoteli stanowiły obiekty oznaczone 3 gwiazdkami (56,8% ogólnej liczby tych obiektów, 52,3% miejsc noclegowych i 52,5% pokoi we wszystkich hotelach). Udział hoteli najwyższych kategorii (5- i 4-gwiazdkowych) wyniósł odpowiednio 3,2% (4,7% miejsc noclegowych i 5,5% pokoi) oraz 17,9% (28,0% miejsc noclegowych i 27,2% pokoi). W przypadku pensjonatów najwięcej obiektów posiadało kategorię 3-gwiazdkową – 4 obiekty (64,1% miejsc noclegowych i 65,9% pokoi we wszystkich pensjonatach).

W końcu lipca 2019 r. w obiektach noclegowych funkcjonowało 198 placówek gastronomicznych, z tego 116 restauracji, 60 barów i kawiarni, 11 stołówek oraz 11 punktów gastronomicznych (smażalnie, pialnie, lodziarnie itp.). W przeliczeniu na 100 obiektów przypadały średnio 104 placówki gastronomiczne.

**Mapa 3.10. Gęstość bazy noclegowej^a w 2019 r.
Stan w dniu 31 lipca**

Map 3.10. Accommodation facilities density^a in 2019
As of 31 July

a Dane dotyczą obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.
a Data concern establishments possessing 10 and more bed places.

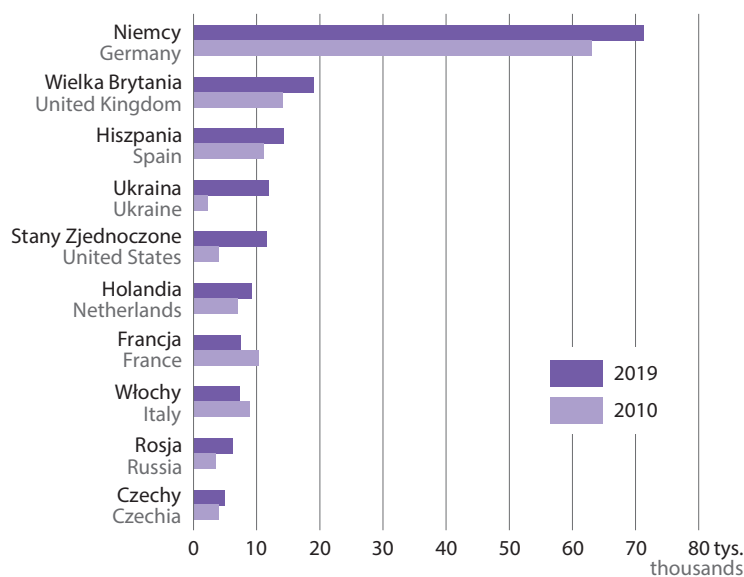
Gęstość bazy noclegowej Metropolii Poznań, wyrażająca się liczbą miejsc noclegowych na 1 km², wyniosła 4,9 (wobec 4,1 w 2010 r.) i była wyższa niż przeciętna dla województwa wielkopolskiego (1,4). Największe zagęszczenie bazy występuje w Poznaniu (39,4 miejsc na 1 km²), a także w gminie Luboń (24,4) i Puszczykowo (13,8). Przeciętnie na 1 turystyczny obiekt noclegowy przypadało 79,8 miejsc noclegowych (przy 63,5 w województwie wielkopolskim) i wobec 82,3 na początku badanego okresu. Najwięcej miejsc w przeliczeniu na 1 obiekt odnotowano w Poznaniu (99,1) oraz w gminach: Komorniki (91,0), Luboń (82,3), Stęszew (82,0) i Tarnowo Podgórne (80,7).

W 2019 r. z noclegów skorzystało 1184,1 tys. turystów. Była to ponad połowa (55,5%) wszystkich turystów korzystających z noclegów na terenie województwa wielkopolskiego. W porównaniu z 2010 r. licz-

ba korzystających z noclegów w obiektach turystycznych zwiększyła się o 55,6% (w województwie wielkopolskim wzrost o 33,4%). Wzrost liczby turystów odnotowano m.in. na polach biwakowych (ponad 5-krotnie więcej), w hostelach (o 88,9% więcej), w hotelach (o 60,0% więcej) i na kempingach (o 25,1% więcej). Mniejsze zainteresowanie odnotowano natomiast m.in. w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (o 55,2% mniej korzystających niż w 2010 r.), ośrodkach wczasowych (o 45,5%), szkolnych schroniskach młodzieżowych (o 44,9%) oraz zespołach domków turystycznych (o 24,6%). Największe natężenie ruchu turystycznego obserwowano od maja do października; z bazy noclegowej w tym okresie skorzystało tu łącznie w 2019 r. 652,9 tys. osób, tj. 55,1% wszystkich turystów.

Wartość wskaźnika rozwoju bazy noclegowej, który obrazuje relację liczby korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych, w 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań wyniosła 78 (o 28 więcej niż dla województwa wielkopolskiego) wobec 61 w 2010 r. Turyści odwiedzający Metropolię w 2019 r. zdecydowanie najczęściej korzystali z noclegów w hotelach – 76,0% (w województwie wielkopolskim 68,0%). Z noclegów w innych obiektach hotelowych skorzystało 7,0% turystów (wobec 10,0% w województwie), a w hostelach – 2,7% (wobec 1,7%).

Wykres 3.5. Turyści zagraniczni korzystający z bazy noclegowej turystyki według wybranych krajów
Chart 3.5. Foreign tourists accommodated in tourist accommodation establishments by selected countries

Turyści zagraniczni stanowili 19,6% wszystkich turystów korzystających z noclegów na terenie Metropolii Poznań oraz 75,6% wszystkich turystów zagranicznych w województwie wielkopolskim. W porównaniu z 2010 r. ich liczba zwiększyła się o 28,3% (w województwie o 21,2%). Najliczniejszą grupę stanowili obywatele Niemiec (30,8%), a w dalszej kolejności byli to turyści z Wielkiej Brytanii (8,2%), Hiszpanii (6,2%), Ukrainy (5,1%), Stanów Zjednoczonych (5,0%) oraz Holandii (4,0%). W latach 2010–2019 największy wzrost zainteresowania turystycznego obserwowano wśród obywateli Ukrainy (ponad 5-krotny przyrost liczby turystów korzystających z obiektów noclegowych) oraz Stanów Zjednoczonych (prawie 3-krotny). Z grupy państw z największym udziałem turystów zagranicznych zwiększyła się również liczba gości z Rosji (o 74,5% więcej), Wielkiej Brytanii (o 34,7%) i Holandii (o 31,2%).

W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań udzielono 1944,8 tys. noclegów, tj. o blisko połowę (46,6%) więcej niż na początku analizowanego okresu (w województwie wielkopolskim wzrost o 27,0%). Największym zainteresowaniem wśród turystów cieszyły się hotele – udzielono tam 73,0% ogółu noclegów (68,4% w 2010 r.). Ponad ¼ udzielonych noclegów w Metropolii dotyczyła obiektów turystycznych zlokalizowanych w Poznaniu, w którym w 2019 r. udzielono 1515,4 tys. noclegów, w tym 376,7 tys. turystom zagranicznym.

Tablica 3.9. Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych^a
 Table 3.9. Nights spent in tourist accommodation establishments^a

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Ogółem w tys.	3060,7	3378,3	3808,2	3887,8	Grand total in thousands
w tym:					of which:
Hotele	1577,5	1998,4	2305,4	2336,1	Hotels
Pensjonaty	29,5	44,4	53,7	44,3	Guesthouses
Hostele	35,9	66,3	71,6	72,7	Hostels
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	378,8	225,9	238,2	263,2	Training-recreational centres
Pokoje gościnne i kwatery prywatne	.	22,8	32,2	36,9	Guest rooms
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Razem w tys.	1326,8	1653,0	1931,3	1944,8	Total in thousands
w tym:					of which:
Hotele	907,0	1216,9	1414,9	1419,5	Hotels
Pensjonaty	12,5	16,4	24,9	16,6	Guesthouses
Hostele	29,4	60,8	60,7	63,6	Hostels
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	79,5	39,7	30,3	30,5	Training-recreational centres
Pokoje gościnne i kwatery prywatne	.	8,3	19,1	21,1	Guest rooms

^a W 2010 r. bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych; w latach 2015–2019 dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

^a In 2010 excluding rooms for rent and agrotourism lodgings; in 2015–2018 concern establishments possessing 10 and more bed places.

W 2019 r. turyści przebywali w obiektach noclegowych na terenie Metropolii Poznań korzystając przeciętnie z 1,6 noclegu (1,7 w 2010 r.), czyli nieco krócej niż średnio w województwie wielkopolskim (odpowiednio 1,8 i 1,9). Najdłuższe pobyty turystów zanotowano w gminach: Rokietnica (4,1 noclegu), Kleszczewo i Skoki (po 3,6), a najkrótsze – w gminie Skoki (1 nocleg) i Komorniki (1,3).

Wykorzystanie turystycznej bazy noclegowej w Metropolii Poznań jest ciągle mniejsze od możliwości w tym zakresie. W 2019 r. stopień wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł tu średnio 37,3%, tj. o 6,9 p.proc. więcej niż w 2010 r. wobec 31,0%; dla całego województwa (o 5,0 p.proc. więcej). Najpełniej miejsca zostały wykorzystane w Poznaniu, gdzie wskaźnik ukształtował się na poziomie 42,0% (33,1% w 2010 r.). Stosunkowo wysokie wartości stopień wykorzystania miejsc noclegowych przyjmował również w gminach: Puszczykowo (35,9%), Swarzędz (35,3%), Tarnowo Podgórne (32,8%) oraz Oborniki (30,2%).

Miarą natężenia ruchu turystycznego jest także wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej ukazujący relację liczby udzielonych noclegów do liczby miejsc noclegowych. W 2019 r. w Metropolii Poznań miernik ten ukształtował się na poziomie 128 (wobec 106 w 2010 r.), a w województwie wielkopolskim – 91 (wobec 71).

3.8. Sport

3.8. Sport

W latach 2010–2018 zwiększyła się liczba klubów sportowych oraz sekcji w nich utworzonych. Wzrosła także liczebność grupy osób ćwiczących oraz ich liczba w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Zwiększyła się zbiorowość trenerów oraz instruktorów sportu, jednocześnie odnotowano spadek liczby ćwiczących przypadającej na 1 trenera. Odnotowano wzrost liczby obiektów sportowych, w tym dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych

Kluby sportowe

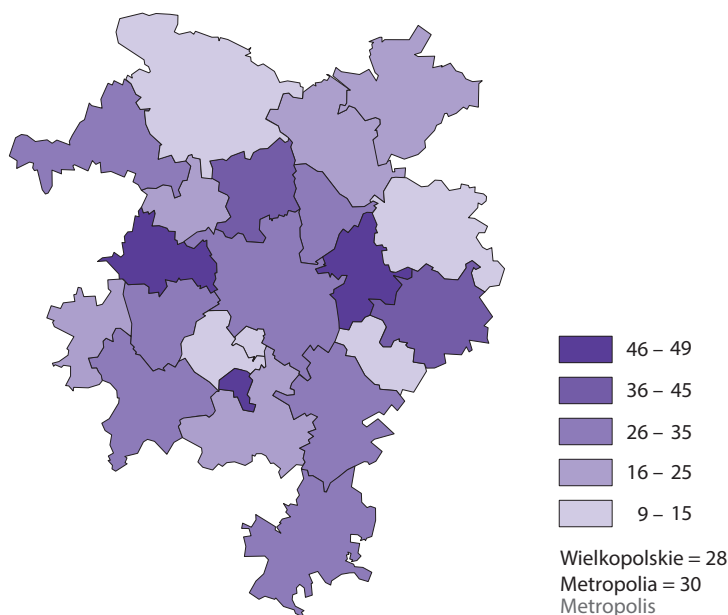
Na terenie Metropolii Poznań w końcu 2018 r. działały się 343 kluby sportowe, tj. o 52 więcej niż w 2010 r. (23,6% wszystkich jednostek w województwie). W Poznaniu funkcjonowały 162 takie placówki (wobec 137 w początkowym roku badanego okresu), a w dalszej kolejności znajdowały się gminy: Tarnowo Podgórne, gdzie działało 17 klubów (wobec 12), Swarzędz i Szamotuły – po 15 (wobec odpowiednio 6 i 16), a także Śrem – 13 (wobec 10). Najmniejszą ich liczbą charakteryzowała się gmina Kleszczewo, gdzie działał 1 klub (wobec 2 w 2010 r.). Omawiane placówki zrzeszały łącznie 31,1 tys. członków, których liczba w ciągu 8 lat zwiększyła się o 37,3%.

W klubach sportowych w końcu w 2018 r. ćwiczyło 31,7 tys. osób i w stosunku do 2010 r. ich liczebność zwiększyła się o 53,9% (stanowiły one 32,3% wszystkich osób ćwiczących w województwie). W omawianej grupie większość stanowili mężczyźni, których odsetek wyniósł 70,7% (wobec 29,3% kobiet), choć ich udział obniżył się w porównaniu z 2010 r. o 3,1 p.proc. W Kleszczewie wśród ćwiczących znajdowali się wyłącznie mężczyźni (w 2010 ich odsetek wyniósł tu 81,4%), a jedyną gminą, w której zaobserwowano przewagę liczebną kobiet był Buk, gdzie ich udział wyniósł 50,2% (wobec 31,6% w 2010 r.).

Ponad połowa ćwiczących (17,6 tys., tj. 55,4%) skupiona była w Poznaniu, a w ciągu 8 lat ich liczebność zwiększyła się o 56,2%. Wśród pozostałych gmin poziom 1000 osób ćwiczących przekroczyły: Swarzędz – 2,4 tys. (2,9-krotny wzrost), Śrem – 1,4 tys. (3,4-krotny wzrost) oraz Tarnowo Podgórne – 1,3 tys. (2,1-krotny wzrost). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przypadało przeciętnie 30 ćwiczących (wobec 21 w 2010 r.), podczas gdy w województwie było ich 28 (wobec 23). Gminami, w których wskaźnik ten osiągnął najwyższy poziom były Puszczykowo i Tarnowo Podgórne (po 49 ćwiczących wobec 29), a także Swarzędz (47 wobec 19, jednocześnie odnotowano tu największy wzrost omawianego miernika) oraz Suchy Las (43 wobec 35). Najniższy jego poziom zanotowano w gminie Pobiedziska (9 wobec 18), a największy spadek w latach 2010–2018 zaobserwowano w gminie Kleszczewo (z 39 do 12).

Mapa 3.11. Ćwiczący w klubach sportowych^a na 1000 ludności w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.11. Persons practising sports in sports clubs^a per 1000 population in 2018
As of 31 December

^a Łącznie z uczniowskimi klubami sportowymi UKS i wyznaniowymi klubami sportowymi.
a Including Students Sports Clubs UKS and Religious Sports Clubs.

Większość spośród ćwiczących to osoby młode, tj. w wieku do 18 lat; ich odsetek w 2018 r. wyniósł w Metropolii Poznań 69,9% (wzrost o 2,7 p.proc. w stosunku do 2010 r.), przy średniej wojewódzkiej na poziomie 71,6% (spadek o 0,9 p.proc.). Relatywnie najwięcej osób młodych ćwiczyło w gminach: Dopiewo (94,0%, wzrost o 9,0 p.proc.), Skoki (93,6%, wzrost o 2,9 p.proc.), Suchy Las (93,4%, wzrost o 8,3 p.proc.) oraz Czerwonak (90,3%, wzrost o 6,7 p.proc.). Najmniejszy odsetek zanotowano natomiast w gminach Szamotuły – 50,1% (spadek o 8,9 p.proc. – największy odnotowany w Metropolii), a także Stęszew – 57,9% (spadek o 3,1 p.proc.). Gminą charakteryzującą się największym przyrostem odsetka młodych osób ćwiczących był Swarzędz (o 40,7 p.proc.), a w 2018 r. ich udział wyniósł tu 77,7%.

W końcu 2018 r. w klubach sportowych zrzeszonych było 996 trenerów, a ich liczba zwiększyła się w ciągu 8 lat o 82,8%. Największą grupę trenerów odnotowano w Poznaniu – 575 (wobec 384 w 2010 r.), a w dalszej kolejności w gminach: Swarzędz (51 wobec 7), Tarnowo Podgórne (39 wobec 14), a także Śrem (33 wobec 8). Na 1 trenera przypadało przeciętnie 32 ćwiczących, tj. o 6 mniej niż w 2010 r., podczas gdy w województwie 35 (o 28 mniej). Najmniejszą liczbę ćwiczących przypadającą na 1 trenera odnotowano w gminach Pobiedziska i Oborniki (po 19, mniej o odpowiednio 22 i 11), a także Puszczykowo – 22 (mniej o 49) oraz Dopiewo – 23 (o 50 mniej). Największą ich liczbę zanotowano natomiast w Rokietnicy (93, mniej o 55). W latach 2010–2018 odnotowano spadek ćwiczących przypadających na 1 trenera w większości badanych gmin, przy czym największy dotyczył Kostrzyna (o 95 osób, do 43 w 2018 r.) oraz Mosiny (o 83 osoby, do 40). Ćwiczący mogą również korzystać z pomocy instruktorów sportowych. Na obszarze Metropolii w końcu 2018 r. taką działalnością zajmowało się 687 osób wobec 615 w 2010 r., w tym w Poznaniu było ich 380 (wobec 315), a wśród pozostałych gmin ich liczbą wyróżniały się: Swarzędz (70 wobec 81), Śrem (34 wobec 14), a także Szamotuły (30 wobec 19).

W ramach klubów sportowych działających w Metropolii Poznań utworzonych było 590 sekcji sportowych (wzrost o 71 w porównaniu z 2010 r.). W Poznaniu działało 325 sekcji (o 50 więcej niż w 2010 r.), a spośród pozostałych gmin znaczącą ich liczbę odnotowano w gminach: Swarzędz – 26 (wzrost o 11) oraz Tarnowo Podgórne i Kostrzyn – po 23 (ich liczba nie uległa zmianie w ciągu 8 lat). W Metropolii Poznań, podobnie jak w województwie, przeciętnie w klubie sportowym utworzone były 2 sekcje (zarówno w 2010 r., jak i 2018 r.).

Obiekty sportowe

W końcu 2018 r. osoby ćwiczące miały do dyspozycji 37 stadionów (bez obiektów przyszkolnych), tj. o 4 więcej niż w 2014 r. W Poznaniu znajdowało się 13 takich obiektów (wobec 5 w 2014 r.), w Szamotułach – 3 (podobnie jak w 2014 r.), a w pozostałych gminach ich liczba nie przekraczała 2, z wyjątkiem gmin: Puszczykowo, Dopiewo, Rokietnica, Suchy Las oraz Tarnowo Podgórne, które nie dysponowały stadionami. Wśród wszystkich tego typu obiektów 26 dostosowanych było do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych (wobec 16) oraz 25 – do potrzeb niepełnosprawnych widzów (wobec 18). Na terenie Metropolii znajdowały się także 183 boiska piłkarskie (wobec 128 w 2014 r.), w tym ich największa liczba w gminach: Poznań – 39 (wobec 15), Szamotuły – 29 (wobec 9), Pobiedziska – 16 (wobec 4), Skoki – 14 (wobec 20), Kleszczewo – 13 (ich liczba nie uległa zmianie), Mosina – 10 (wobec 9). Ćwiczący mogli również korzystać z 75 boisk uniwersalnych-wielozadaniowych (wobec 68), w tym w Poznaniu było 13 takich boisk (wobec 12), w Tarnowie Podgórnym – 8 (wobec 7), a po 6 w gminach: Buk, Komorniki i Murowana Goślina (wobec odpowiednio: 3, 5 i 13). Boisk do koszykówki było 68 (wobec 40), w tym w Poznaniu znajdowało się 26 (wobec 14), w gminach Mosina i Szamotuły po 9 (w Mosinie w 2014 r. nie było takich obiektów, a w Szamotułach były 3), a w Suchym Lesie – 5 (podobnie jak w 2014 r.). Mieszkańcy Metropolii mieli także do dyspozycji 28 boisk do piłki siatkowej (wobec 9) oraz 20 do piłki ręcznej (wobec 5).

Ćwiczący mogli ponadto korzystać z 38 hal sportowych o wymiarach 36x19 m (wobec 35 w 2014 r.), w tym w Poznaniu z 14 (wobec 11), a w Tarnowie Podgórnym z 3 (wobec 6). Spośród tych obiektów 34 dostosowane były do potrzeb niepełnosprawnych ćwiczących (wobec 26), a 25 – do niepełnosprawnych widzów (wobec 20). Na obszarze Metropolii funkcjonowało 116 kortów tenisowych (wobec 84), najwięcej w Poznaniu – 64 (wobec 49), a w dalszej kolejności w gminach Puszczykowo (13 wobec 6) oraz Szamotuły (10, podobnie jak w 2014 r.). Mieszkańcy Metropolii mieli do dyspozycji 12 pływalni krytych (wobec 10), w tym 10 z nich było przystosowanych do niepełnosprawnych ćwiczących (podobnie jak w 2014 r.) oraz 9 – do niepełnosprawnych widzów (wobec 7). Ofertę obiektów sportowych uzupełnia-

ło m.in. 9 strzelnic (podobnie jak w 2014 r.), 6 lodowisk sztucznie mrożonych (podobnie jak w 2014 r.), a także 18 skateparków (wobec 16).

Coraz większą popularnością cieszą się siłownie zewnętrzne, a na obszarze Metropolii Poznań notuje się zwiększenie liczby tego typu obiektów; w latach 2014–2018 odnotowano wzrost z 72 do 192. Najwięcej siłowni zewnętrznych znajdowało się w gminie Śrem – 26, podczas gdy w 2014 r. było ich 4, a w dalszej kolejności w gminach Szamotuły – 19 (wobec 4) oraz Kleszczewo – 16 (wobec 4). Po 14 takich obiektów odnotowano w: Poznaniu (podobnie jak w 2014 r.), Dopiewie (wobec 9) oraz Tarnowie Podgórnym (w 2014 r. nie zanotowano tu siłowni zewnętrznych). W gminach Murowana Goślina i Pobiedziska znajdowało się po 11 takich obiektów (wobec po 1 w 2014 r.), a w gminie Swarzędz – 10 (w 2014 r. nie działały tu omawiane obiekty).

3.9. Bezpieczeństwo publiczne

3.9. Public safety

Požary

Do zagrożeń mających wpływ na bezpieczeństwo publiczne zaliczamy pożary, a także inne niż pożar zdarzenia wynikające z rozwoju cywilizacyjnego, działań człowieka lub naturalnych sił przyrody, stwarzające zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska.

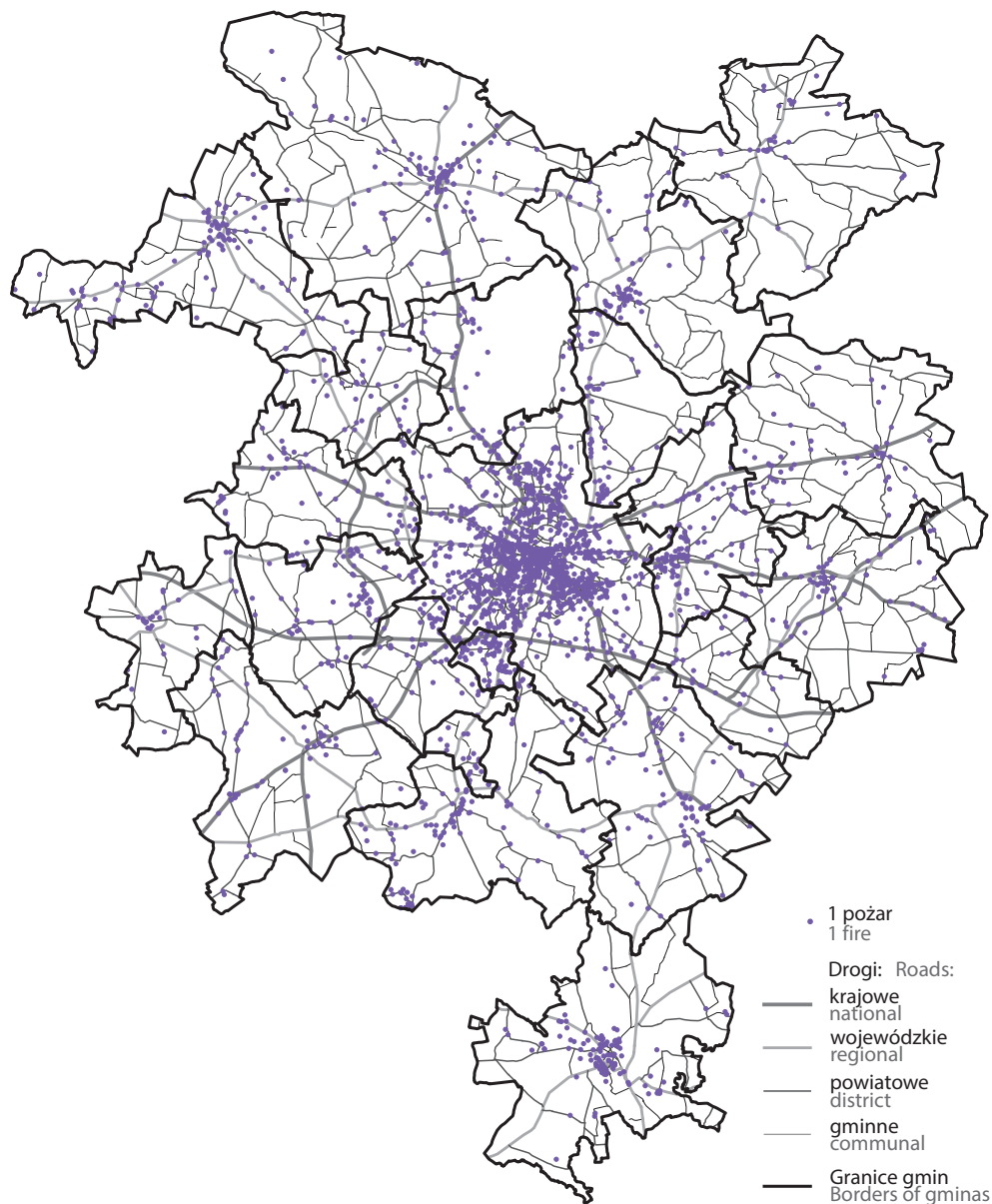
Podmiotami, do których zadań należy ochrona przeciwpożarowa są: jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, zakładowe straże pożarne, zakładowe służby ratownicze, gminne zawodowe straże pożarne, powiatowe (miejskie) zawodowe straże pożarne, terenowe służby ratownicze, ochotnicze straże pożarne, związek ochotniczych straży pożarnych oraz inne jednostki ratownicze.

W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań odnotowano 2954 pożary (o 5 więcej niż w 2018 r.), a w skali województwa stanowiły one 27,3% takich zdarzeń. Połowa pożarów miała miejsce w Poznaniu (1481, spadek w skali roku o 26), a wśród pozostałych gmin znaczącą ich liczbę zanotowano w: Obornikach (135, wzrost o 11), Swarzędzu i Śremie (po 119, odpowiednio: spadek o 19 i wzrost o 1) oraz Szamotułach (107, spadek o 2). Najmniejszą ich liczbę zaobserwowano w gminie Puszczykowo – 20 (spadek o 8). Zdecydowaną większość stanowiły pożary małe, których liczba wzrosła w ciągu roku o 9 i wyniosła 2861 (96,9% wszystkich zdarzeń). Ponadto odnotowano 78 pożarów średnich (o 1 mniej niż przed rokiem), 13 pożarów dużych (podobnie jak przed rokiem), a także 2 pożary bardzo duże, które miały miejsce w gminach Dopiewo i Śrem (wobec 5 w 2018 r.).

W 2019 r., podobnie jak przed rokiem, w przeliczeniu na 1000 ludności przypadały przeciętnie 3 pożary (podobnie jak w województwie). Omawiany wskaźnik przyjął najwyższą wartość w gminie Murowana Goślina, gdzie na 1 tys. mieszkańców przypadało 5 pożarów (wobec 4 przed rokiem). Najniższą wartością tego miernika – przeciętnie po 2 pożary – charakteryzowały się gminy: Luboń, Czerwonak, Komorniki, Rokietnica (w których wskaźnik nie uległ zmianie w ciągu roku), a także Puszczykowo, Buk, Tarnowo Podgórne, Swarzędz (w których obniżył się o 1 w ciągu roku).

Na terenie Metropolii Poznań w 2019 r. zaobserwowano zwiększenie liczby miejscowych zagrożeń związanych z silnym wiatrem – wzrost w porównaniu z 2018 r. odnotowano w 18 z 22 badanych gmin. Zmniejszyła się natomiast liczba zagrożeń spowodowanych opadami deszczu; w stosunku do 2018 r. w 10 spośród 22 gmin odnotowano spadek liczby takich zagrożeń. W 2018 r. w 11 gminach odnotowano zagrożenia związane z opadami śniegu, podczas gdy w 2019 r. – w żadnej z badanych gmin.

Mapa 3.12. Pożary w 2019 r.
Map 3.12. Fires in 2019

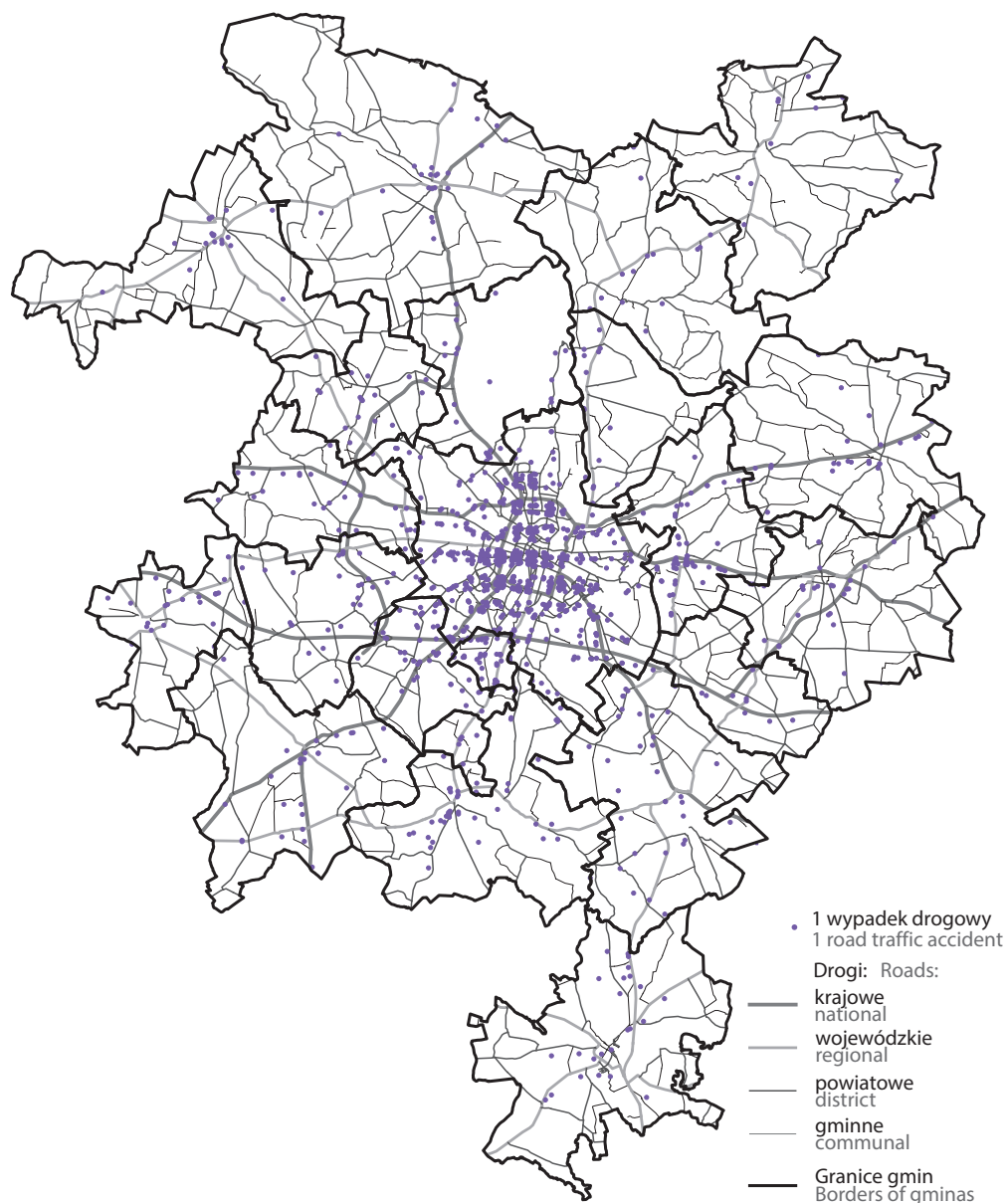

Ź r ó d ł o: dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Poznaniu.
S o u r c e: data of Voivodship Command of State Fire Department in Poznań.

Wypadki drogowe

Na liczbę wypadków drogowych ma wpływ natężenie ruchu oraz gęstość zaludnienia na danym obszarze. Do największej liczby wypadków dochodzi na drogach krajowych oraz wojewódzkich. Zwiększoną ich liczbę obserwuje się na terenach o dużej gęstości zaludnienia – na obszarze Metropolii pod tym względem wyróżniają się gminy Luboń oraz Poznań.

Mapa 3.13. Wypadki drogowe w 2019 r.
 Map 3.13. Road traffic accidents in 2019

Ź r ó d ł o: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu.
 S o u r c e: data of the Voivodship Police Headquarters in Poznań.

W 2019 r. w Poznaniu oraz powiecie poznańskim odnotowano łącznie 1,4 tys. wypadków (o 77,5% więcej niż w 2011 r.), które stanowiły 36,0% wszystkich tego typu zdarzeń w województwie. W wypadkach tych ucierpiało (było rannych lub poniosło śmierć) 1,7 tys. osób, a ich liczba w porównaniu z 2011 r. zwiększyła się o 63,6%.

3.10. Społeczeństwo informacyjne

3.10. Information society

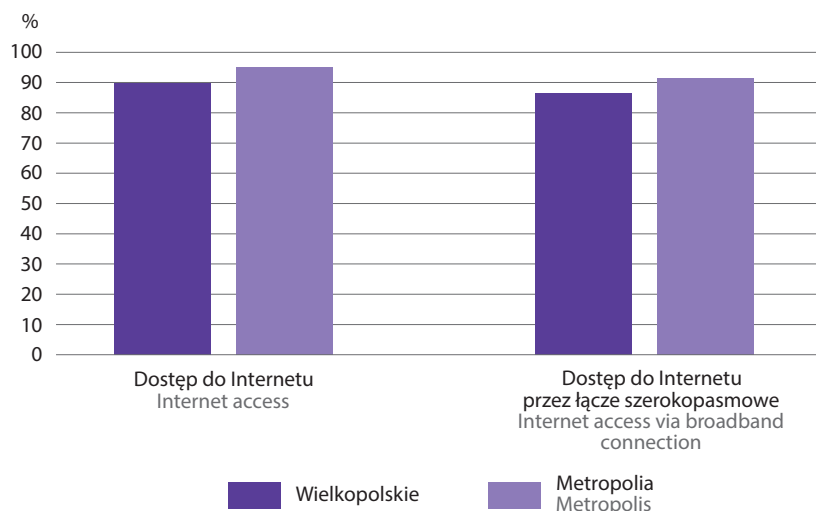
Analiza danych dotyczących posiadania dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych, wskazuje, że w Metropolii Poznań dostęp do Internetu w 2019 r. posiadało 95,3% gospodarstw domowych, w tym poprzez połączenia szerokopasmowe – 91,4%, tj. więcej niż przeciętnie w województwie wielkopolskim (odpowiednio 89,8% i 86,7%).

Powszechne zastosowanie komputerów jako narzędzia pracy, źródła rozrywki i kontaktu z użytkownikami sieci globalnej sprawia, że wskaźnik obrazujący udział osób korzystających z komputera utrzymuje się na wysokim poziomie. W Metropolii Poznań odsetek osób (w populacji w wieku 16–74 lata) korzystających z komputera wyniósł 93,5%, w tym w ciągu ostatnich 3 miesięcy 86,4%.

W Metropolii Poznań 88,9% osób w wieku 16–74 lat korzystało z Internetu. Zdecydowana większość osób korzystających z Internetu robi to w sposób regularny – 82,7% osób robiło to codziennie lub prawie codziennie, z tego kilka razy dziennie – 78,4% (w województwie odpowiednio 66,8% i 61,5%).

Dla coraz bardziej rozwiniętego cyfrowo społeczeństwa, elektroniczne usługi administracji publicznej stają się oszczędnością czasu i finansów. Udział osób korzystających z e-administracji w Metropolii Poznań ukształtował się na poziomie 63,1%, tj. wyżej niż średnio w województwie wielkopolskim – 35,3%. Połowa badanych osób wyszukiwała informacje na stronach administracji publicznej, 47,3% pobierała formularze urzędowe, 46,6% przekazywała wypełnione formularze drogą elektroniczną, a 40,4% wysyłała deklaracje podatkowe.

Wykres 3.6. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu w 2019 r.
Chart 3.6. Households with access to the Internet at home in 2019

3.11. Aktywność społeczna

3.11. Social activity

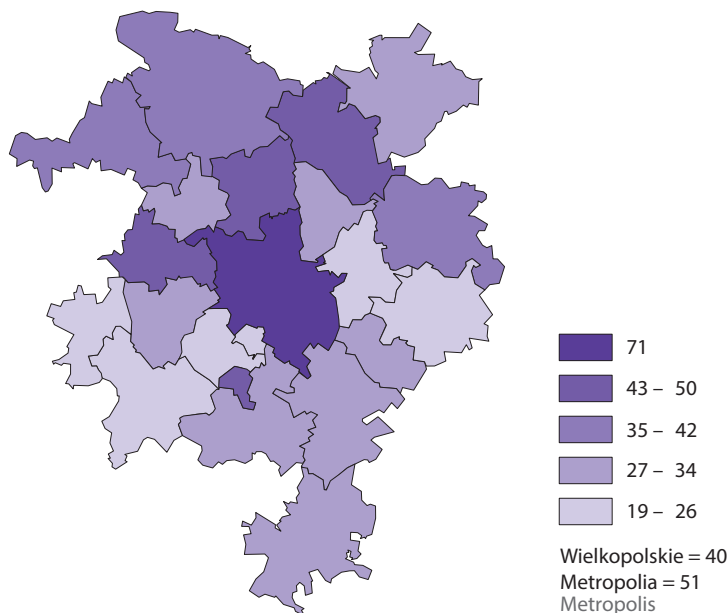
Znamienną cechą mieszkańców Polski jest stosunkowo niski poziom aktywności społecznej rozumianej jako zaangażowanie w dobrowolną pomoc na rzecz innych. Choć przeważają postawy bierne, od kilku lat dostrzega się również załężki obywatelskiej inwencji. Coraz częściej Polacy w różnych dziedzinach przejawiają inicjatywę, poświęcając wolny czas na pracę społeczną.

W 2019 r. w rejestrze REGON dla obszaru Metropolii Poznań wpisane były 5353 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne (38,0% podmiotów tego typu w województwie wielkopolskim), tj. o 55,2%

więcej niż w 2010 r. (w województwie wzrost o 44,9%). W ciągu 9 lat z rejestru wykreślono 795 podmiotów, a zarejestrowano 2893 nowe. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców wynosiła 51 i kształtowała się powyżej średniej dla województwa (40), podczas gdy w 2010 r. wskaźnik przyjął wartość 34 wobec 28 w województwie.

Mapa 3.14. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. ludności w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 3.14. Foundations, associations and social organisations per 10 thousand population in 2019 As of 31 December

W 2018 r. w Poznaniu działało 1,8 tys. organizacji non-profit (zbiorowość odrębna od sektora publicznego i komercyjnego, tzw. sektor trzeci), tj. 18,6% podmiotów tego typu w województwie wielkopolskim, a na 10 tys. mieszkańców przypadało ich 34 (w województwie 28). Najliczniejszą grupę stanowiły stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (1,5 tys., tj. 83,8% ogółu instytucji), w tym fundacje (34,2%), stowarzyszenia sportowe (12,2%), samorząd gospodarczy i zawodowy (2,6%) i społeczne podmioty wyznaniowe (1,9%). Ponadto w Poznaniu funkcjonowało 0,3 tys. związków zawodowych (33,3% z ogółu takich związków w województwie). Aktywne organizacje i stowarzyszenia społeczne zrzeszające osoby fizyczne stanowiły 59,9% ogółu organizacji non-profit. Średnia liczba członków osób fizycznych wynosiła 308 wobec 90 w województwie wielkopolskim. Do głównych dziedzin działalności organizacji non-profit należały: sport, turystyka, rekreacja i hobby (22,7%), kultura i sztuka (18,5%), edukacja i wychowanie, badania naukowe (16,0%), a także pomoc społeczna i humanitarna (9,7%) oraz ochrona zdrowia (8,8%).

3.12. Aktywność obywatelska

3.12. Active citizenship

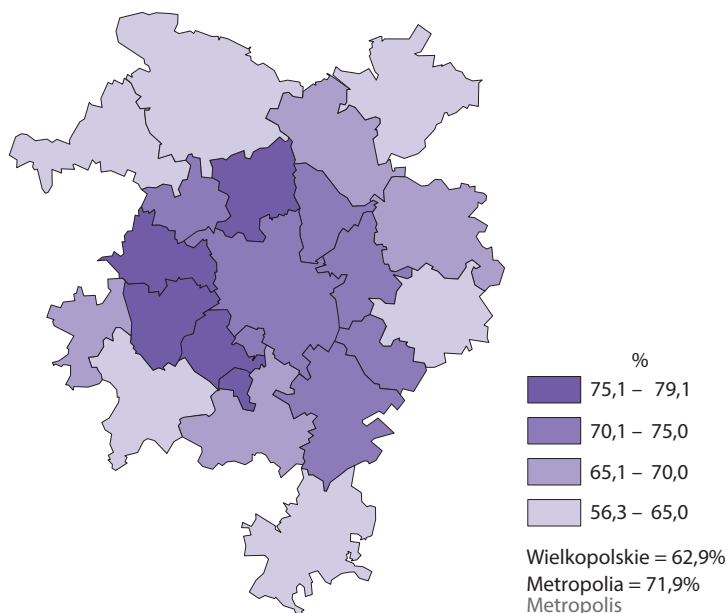
Frekwencja wyborcza

Aktywne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego jest jednym z podstawowych warunków skutecznego rozwoju lokalnego. Aktywność obywatelska postrzegana jest również jako uczestnictwo w wyborach (zarówno poprzez głosowanie, jak i kandydowanie), przynależność do partii politycznych, wysyłanie petycji i zapytań do polityków. W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań 797,6 tys. osób uprawnionych do głosowania, co stanowiło 29,6% mieszkańców województwa wielkopolskiego z prawem głosu.

Frekwencja w wyborach do Sejmu⁵ w dniu 13 października 2019 r. w Metropolii wyniosła 71,9% (przy wskaźniku dla województwa wielkopolskiego wynoszącym 62,9%) i była wyższa niż w wyborach z 2015 r. (59,0% wobec 50,2% w województwie). Największy udział liczby kart ważnych w populacji uprawnionych do głosowania odnotowano w gminach: Suchy Las (79,1%), Dopiewo (77,3%), Tarnowo Podgórne (76,9%) oraz Komorniki (76,3%). Natomiast najniższą frekwencję obserwowano w gminie Skoki (56,3%) i Kostrzyn (61,7%).

Mapa 3.15. Frekwencja w wyborach do Sejmu w dniu 13 października 2019 r.

Map 3.15. Turnout in the election to the Sejm on 13 October 2019

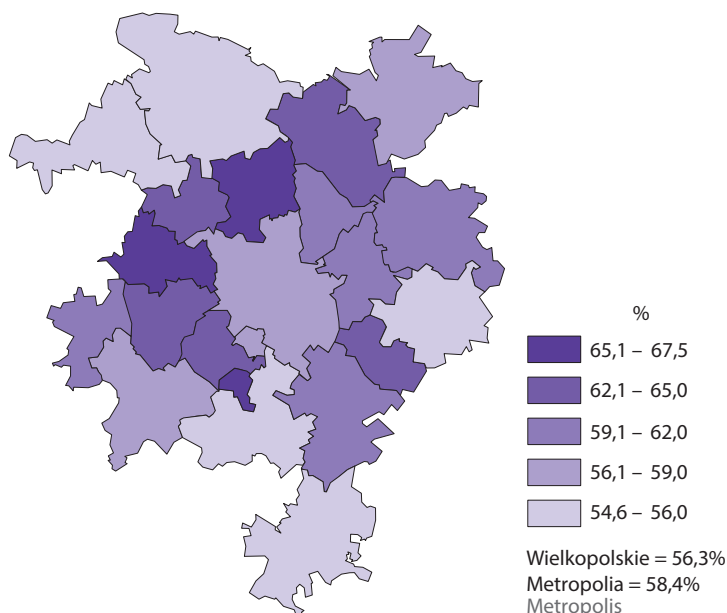
Wybory do Parlamentu Europejskiego, które odbyły się 26 maja 2019 r. zakończyły się na terenie Metropolii Poznań frekwencją na poziomie 54,2% przy 44,9% odnotowanych w województwie wielkopolskim. W głosowaniu najchętniej brali udział mieszkańcy gminy Suchy Las, w której frekwencja wyborcza wyniosła 63,6%, podczas gdy w gminie Skoki było to tylko 36,7%.

Z punktu widzenia lokalnych społeczności istotne są wybory samorządowe, w których mamy możliwość wyboru członków organów samorządu terytorialnego (rad gmin, miast na prawach powiatów, powiatów i sejmików wojewódzkich) oraz od 2002 r. wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Ostatnie wybory samorządowe miały miejsce w 2018 r. Frekwencja wyborcza na terenie Metropolii Poznań wynosiła 58,3% dla sejmików województw (przy przeciętnej 55,9% w województwie wielkopolskim), 59,6% dla rad powiatów (wobec 55,9% w województwie), 58,4% dla rad gmin i miast w miastach na prawach powiatu (wobec 56,3%) oraz 58,4% w I turze wyborów na wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast (wobec 55,9%). Wśród gmin należących do Metropolii Poznań najwyższą frekwencję odnotowano, podobnie jak w przypadku wyborów na szczeblu centralnym, w gminie Suchy Las (średnio 66–67%). Najniższy wskaźnik natomiast obserwowano w gminie Kostrzyn (ok. 54%).

⁵ Na podstawie https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/sejmsenat2019/pl/dane_w_arkuszach, https://pe2019.pkw.gov.pl/pe2019/pl/dane_w_arkuszach

Mapa 3.16. Frekwencja w wyborach do rad gmin i rad miast w miastach na prawach powiatu w dniu 21 października 2018 r.

Map 3.16. Turnout in the election to the gmina councils and city councils in cities with powiat status on 21 October 2018

Budżet Obywatelski

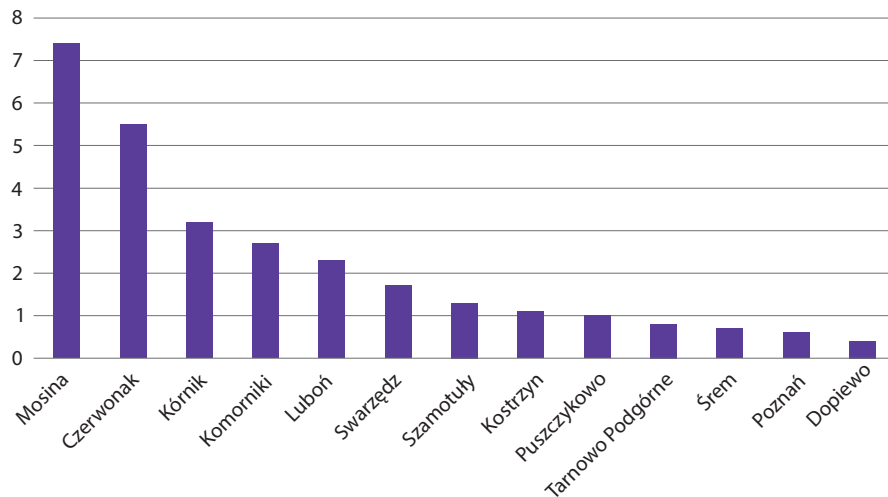
Budżet Obywatelski, zwany również partycypacyjnym, jest demokratycznym procesem, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych w gminie w perspektywie kolejnego roku budżetowego⁶. Pierwszym samorządem w Metropolii Poznań, który wprowadził budżet obywatelski było Miasto Poznań w 2011 r. Rok później budżet obywatelski uchwaliła Rada Miasta i Gminy Kórnik. Idea budżetów obywatelski zyskiwała bardzo dużą popularność wśród mieszkańców i władz Metropolii, dlatego w kolejnych latach powstał m.in. budżet partycypacyjny gminy Tarnowo Podgórne nazywany tutaj Budżetem Inicjatyw Społecznych. Od 2015 r. działa budżet obywatelski w Śremie. Natomiast w 2016 r. budżety obywatelskie wystartowały w Luboniu, Swarzędzu i Dopiewie. Budżet o charakterze partycypacyjnym organizowany jest także w Szamotułach, Kostrzynie, Czerwonaku, Puszczykowie, Mosinie i Komornikach. Budżet obywatelski w ostatnich latach funkcjonował także w Obornikach. W Stęszewie uruchomiono możliwość zgłaszania projektów przez mieszkańców, spośród których do realizacji przeznaczone zostaną przedsięwzięcia wybrane przez radnych.

W 13 gminach Metropolii Poznań (Czerwonak, Dopiewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Poznań, Puszczykowo, Swarzędz, Szamotuły, Śrem i Tarnowo Podgórne) powstały edycje budżetów na rok 2018⁷. W budżetach obywatelskich (BO) organizowanych przez samorządy gminne przeznaczono 24,6 mln zł na projekty obywateli. W głosowaniu uczestniczyło 94,5 tys. osób, tj. 10,8% mieszkańców gmin tworzących BO. Zgłoszono 556 projektów, z których 115 zakwalifikowano do etapu realizacji. Najbardziej aktywnymi wnioskodawcami byli mieszkańcy gmin: Mosina (13,8 projektów na 10 tys. ludności), Komorniki (13,3), Czerwonak (8,1) i Kórnik (7,7).

⁶ Na podstawie <https://www.konsultacje.metropoliapoznan.pl/pagesView,21,Budzet-obywatelski,PL>

⁷ Na podstawie RAPORT BO 2018 Budżety obywatelskie w Metropolii Poznań, <https://www.konsultacje.metropoliapoznan.pl/newsView,20,Publikujemy-najnowszy-Raport-o-budzetach-obywatelskich-w-Metropolii-Poznan,PL>

Wykres 3.7. Liczba wybranych projektów budżetów obywatelskich w 2018 r. na 10 tys. mieszkańców
 Chart 3.7. Number of selected projects of participatory budgets 2018 per 10 thousand inhabitants

Wybrane projekty w głosowaniu obywatelskim najczęściej dotyczyły: placów zabaw, boisk i miejsca integracji (43 projekty), infrastruktury komunalnej – drogi, chodniki, oświetlenie, kanalizacja (20), inwestycji w kapitał ludzki – tzw. projekty miękkie (18). Największą wartość budżetów odnotowano w Poznaniu (18,0 mln zł, tj. 73,0% łącznych Budżetów Obywatelskich w Metropolii). W kolejnych gminach kwoty te wynosiły: 1,5 mln zł (Swarzędz), 0,9 mln zł (Mosina i Czerwonak) oraz 0,7 mln zł (Kórnik i Śrem). W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższy budżet obserwowano w gminach: Czerwonak (33,22 zł), Poznań (33,19 zł), Swarzędz (31,28 zł) oraz Mosina (30,49 zł).

Rozdział 4

Chapter 4

Gospodarka

Economy

4.1. Przedsiębiorczość

4.1. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Istotnym czynnikiem wpływającym na potencjał ekonomiczny regionu są podmioty gospodarki narodowej, których liczebność i struktura determinuje poziom rozwoju regionalnego. Efektem prowadzonej działalności przez przedsiębiorstwa jest stymulowanie wzrostu gospodarczego i w konsekwencji powstawanie nowych miejsc pracy. W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań działało 194,6 tys. podmiotów gospodarki narodowej¹, co stanowiło 43,6% jednostek ujętych w rejestrze REGON dla województwa wielkopolskiego.

Najsilniejszym ośrodkiem przedsiębiorczości w Metropolii jest Poznań, na terenie którego w końcu 2019 r. działało 115,4 tys. podmiotów, tj. ponad połowa wszystkich jednostek z obszaru metropolitalnego. Poza stolicą regionu najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w gminach: Swarzędz – 8,1 tys. (4,2%), Tarnowo Podgórne – 6,1 tys. (3,1%), Komorniki – 5,5 tys. (2,8%) oraz Luboń i Śrem – po 5,2 tys. (2,7%). Najmniejszy ich udział odnotowano w gminach Skoki (0,5%) i Kleszczewo (0,6%).

Liczba podmiotów gospodarki narodowej na obszarze metropolitalnym Poznania w latach 2010–2019 systematycznie rosła, najszybciej w skrajnych latach (w ujęciu rocznym wzrost o 4,6% w 2010 r. i 4,0% w 2019 r.). W ciągu 9 lat ich liczba wzrastała średnio o 2,4% rocznie (w województwie wielkopolskim o 1,9%). W rezultacie w końcu 2019 r. liczba podmiotów okazała się o 23,4% wyższa niż w 2010 r. (w województwie o 18,8%). Na przyrost ten miał wpływ przede wszystkim sektor prywatny, który powiększył się w tym czasie o prawie 21%, podczas gdy w sektorze publicznym ubyło 12% jednostek.

W analizowanym okresie w ujęciu przestrzennym najbardziej znacząco zwiększyła się liczba podmiotów w gminach: Dopiewo (o 90,6%), Kleszczewo (o 87,4%), Rokietnica (o 82,1%) i Komorniki (o 77,8%). Natomiast najmniejszy wzrost odnotowano w gminach Murowana Goślina (o 5,4%) oraz Szamotuły (o 9,0%).

Zdecydowana większość (96,5%) podmiotów należała do sektora prywatnego. W końcu 2019 r. było to 187,8 tys. jednostek, tj. o 20,9% więcej niż w 2010 r. Niemal 70% podmiotów tego sektora stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których liczebność (131,3 tys.) zwiększyła się o 11,9% w porównaniu z 2010 r. Udział tego typu jednostek w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów w poszczególnych gminach wahał się od 61,1% w Poznaniu do 82,4% w Skokach. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie Metropolii Poznań stanowiły 40,2% takich podmiotów w województwie wielkopolskim.

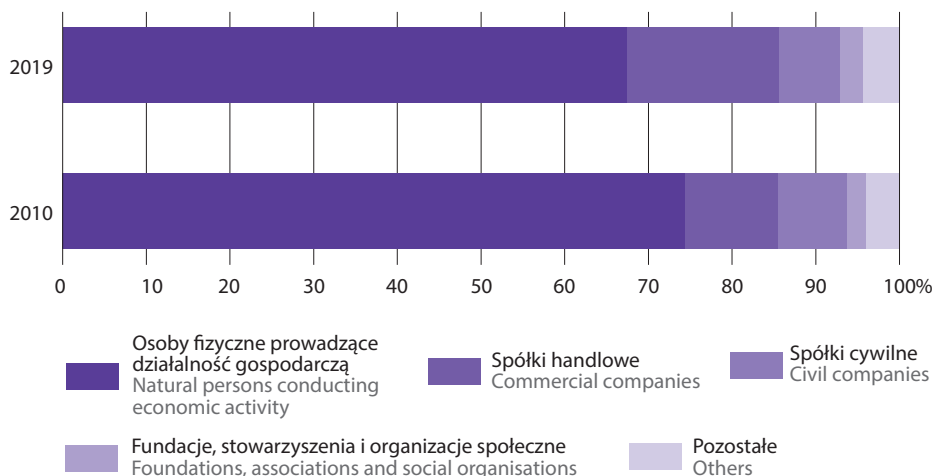
W rejestrze REGON w końcu 2019 r. wpisanych było 35,4 tys. spółek handlowych, co stanowiło ponad 2/3 ogólnej liczby spółek handlowych z województwa wielkopolskiego i 18,2% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej w Metropolii. Spółki te na siedzibę swojej działalności najczęściej wybierały stolicę regionu i jej najbliższe okolice. Najwięcej spółek handlowych zarejestrowano w Poznaniu (26,3 tys., tj. 74,4%), a w dalszej kolejności w gminach: Tarnowo Podgórne (1,4 tys., tj. 4,0%), Swarzędz (1,0 tys., tj. 2,8%) i Suchy Las (0,9 tys., tj. 2,4%). Natomiast najmniej takich podmiotów odnotowano w gminach:

¹ Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie oraz jednostek lokalnych; w podziale według sekcji PKD, sektorów własności i przewidywanej liczby pracujących – bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności, formie własności lub przewidywanej liczbie pracujących nie występuje w rejestrze REGON.

Skoki, Kleszczewo i Murowana Goślina (0,1 tys.). Spółki handlowe rozwijają się bardzo dynamicznie – w latach 2010–2019 na obszarze metropolitalnym Poznania ich liczba podwoiła się, zwiększając się średnio o 8,0% z roku na rok. Największy przyrost obserwowano w gminach: Kleszczewo (ponad 4-krotny) oraz Skoki, Kórnik i Dopiewo (ponad 3-krotny).

Wykres 4.1. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według wybranych form prawnych Stan w dniu 31 grudnia

Chart 4.1. Structure of national economy entities by selected legal forms As of 31 December

W 4,4 tys. spółkach handlowych ulokowany był kapitał zagraniczny (12,4%). Zarejestrowane były one głównie w Poznaniu, a w dalszej kolejności w gminach: Tarnowo Podgórne, Swarzędz i Suchy Las. Najmniej spółek tego typu odnotowano w gminach: Skoki, Kleszczewo i Murowana Goślina. Warto dodać, że wszystkie spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego z obszaru funkcjonalnego Poznania należały do sektora prywatnego (ponadto zaledwie 0,1% takich podmiotów pochodziło z sektora publicznego w samej stolicy regionu).

Liczba spółek cywilnych w końcu 2019 r. wyniosła 14,1 tys. (o 8,3% więcej niż w 2010 r.) i stanowiła ponad połowę wszystkich spółek tego typu w województwie wielkopolskim. Ponadto rejestr REGON dla Metropolii Poznań uzupełniało: 3,8 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych (o 35,5% więcej niż na początku analizowanego okresu), 1,5 tys. fundacji (2,5-krotny wzrost) oraz 1,1 tys. państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego (o 19,7% mniej), a także 343 spółdzielnie (o 106 mniej) i 2 przedsiębiorstwa państwowe (o 9 mniej).

Pod względem przewidywanej liczby pracujących w końcu 2019 r. wśród jednostek zdecydowanie przeważały mikroprzedsiębiorstwa (do 9 pracujących), których było 187,3 tys., tj. 96,3% ogółu. Liczba podmiotów małych (od 10 do 49 pracujących) wyniosła 5,9 tys., tj. 3,0%. Przedsiębiorstw średniej wielkości (od 50 do 249 pracujących) było 1,1 tys., a jednostek dużych (powyżej 250 pracujących) – 0,2 tys. Pomimo, że średniej wielkości i duże podmioty stanowiły zaledwie niewielki odsetek całej zbiorowości (odpowiednio 0,6% i 0,1%), z powodu swoich rozmiarów pełniły istotną rolę gospodarczą w Metropolii (miejsca pracy, relacje z otoczeniem biznesowym). Najwięcej średnich i dużych podmiotów miało swoją siedzibę w Poznaniu (odpowiednio 640 i 154), a także w Tarnowie Podgórnym (78 i 15).

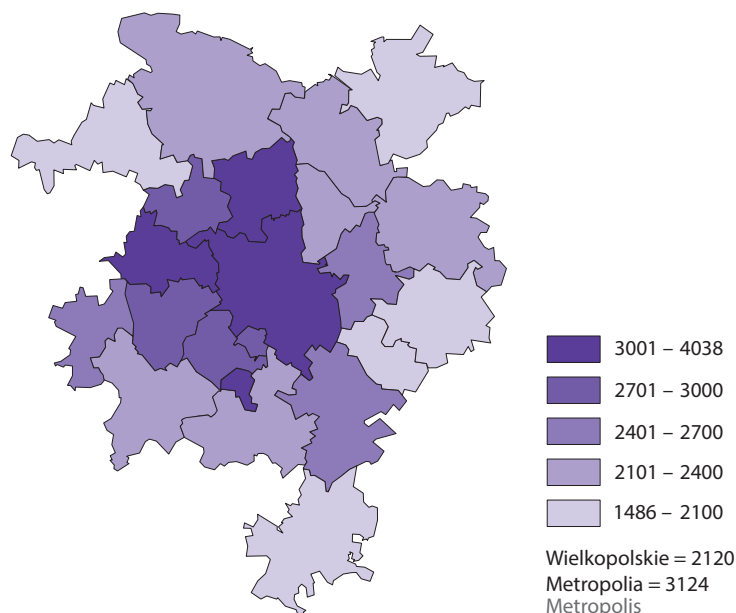
Najliczniejszą grupę podmiotów stanowiły jednostki prowadzące działalność w zakresie: handlu; naprawy pojazdów samochodowych (21,4% ogółu podmiotów w 2019 r.), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (14,5%), budownictwa (11,2%) oraz przetwórstwa przemysłowego (7,8%). Sekcja handel; naprawa pojazdów samochodowych przeważała w prawie wszystkich gminach należących do Metropolii, w największym stopniu w gminach: Buk (27,3% ogółu zarejestrowanych na jej terenie podmiotów), Tarnowo Podgórne (25,9%) i Luboń (24,3%). Budownictwem zajmowała się większość przedsiębiorstw z gminy Skoki (27,2%), a ponadto 21,0% podmiotów z Obornik oraz 20,1% – z Murowanej Gośliny.

W porównaniu z 2010 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej najbardziej zwiększyła się w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (ponad 2-krotnie), informacja i komunikacja (ponad 2-krotnie), obsługa rynku nieruchomości (o 70,9%) oraz administrowanie i działalność wspierająca (o 58,3%). Spadek odnotowano m.in. w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 11,3%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (o 2,5%).

Siłę gospodarczą obszaru metropolitalnego Poznania obrazuje miernik określający liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym. W 2019 r. wyniósł on 3124, tj. znacząco więcej niż przeciętnie w województwie wielkopolskim (2120). W ciągu 9 lat w Metropolii obserwowano również większy przyrost wskaźnika przedsiębiorczości niż w województwie (wzrost odpowiednio o 720 i o 440). W przekroju przestrzennym najbardziej atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej okazała się gmina Suchy Las (4038 podmiotów na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym), Poznań (3717), Tarnowo Podgórne (3682) oraz Puszczykowo (3657). Wyraźnie słabiej pod tym względem wypadały tereny położone skrajnie w stosunku do centrum obszaru metropolitalnego. Najniższe wartości omawiany wskaźnik przyjmował w gminach: Skoki (1486), Szamotuły (1968), Kostrzyn (2016), Śrem (2069) i Kleszczewo (2099).

Mapa 4.1. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

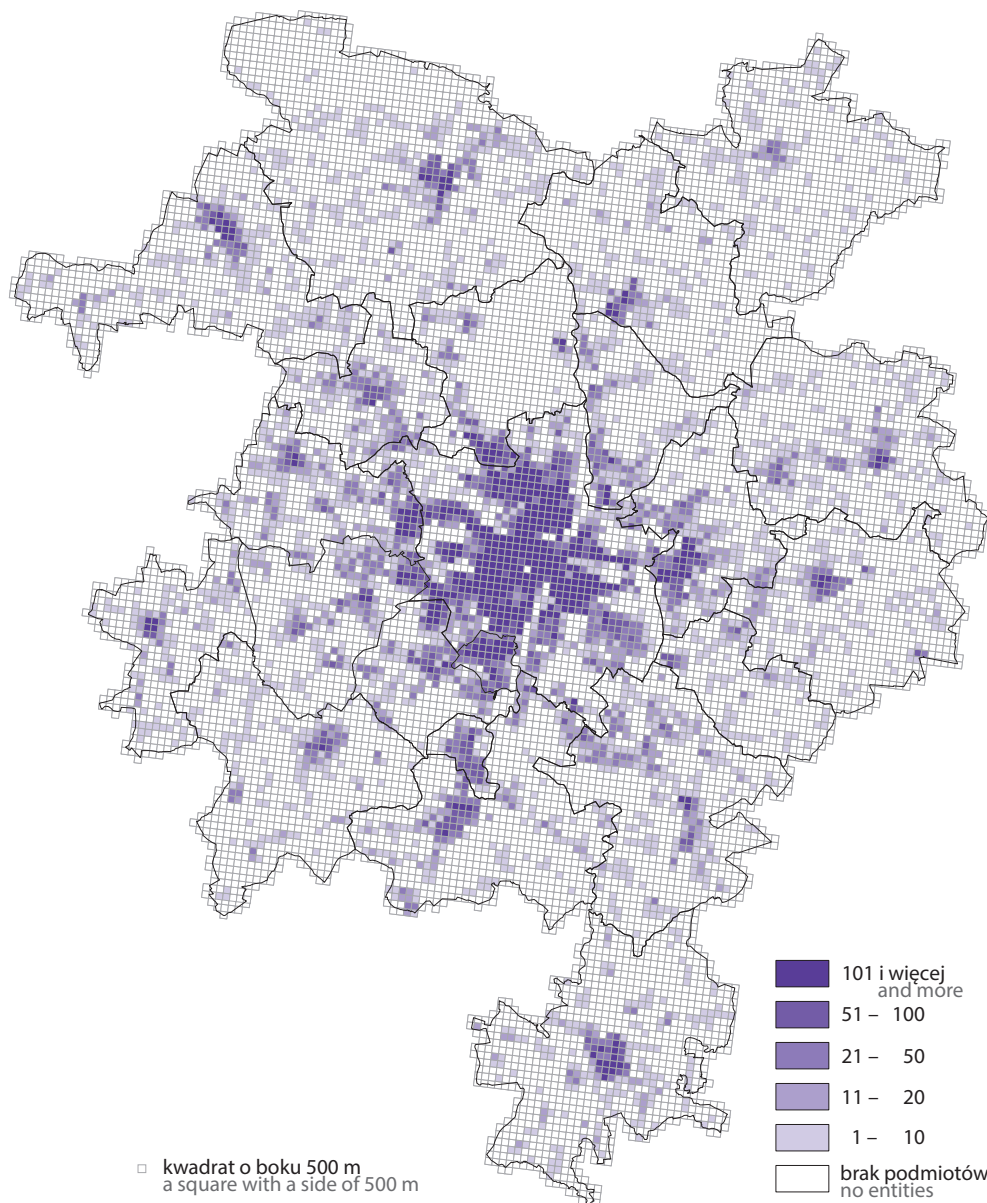
Map 4.1. National economy entities per 10 thousand working age population in 2019
As of 31 December

Największa koncentracja podmiotów gospodarki narodowej, wyrażająca się ich liczbą przypadającą na 1 km², wystąpiła w Poznaniu (441) i Luboniu (388). Stosunkowo wysoką wartość wskaźnika odnotowano jeszcze w gminach: Puszczykowo (126), Komorniki (83) i Swarzędz (80). Najniższym współczynnikiem koncentracji charakteryzowała się gmina Skoki (4), a także Stęszew (11) i Oborniki (13). Średnio na 1 km² powierzchni Metropolii Poznań w końcu 2019 r. przypadają 63 podmioty (o 12 więcej niż 2010 r.), podczas gdy w województwie wielkopolskim wskaźnik ten był ponad 4-krotnie niższy (15).

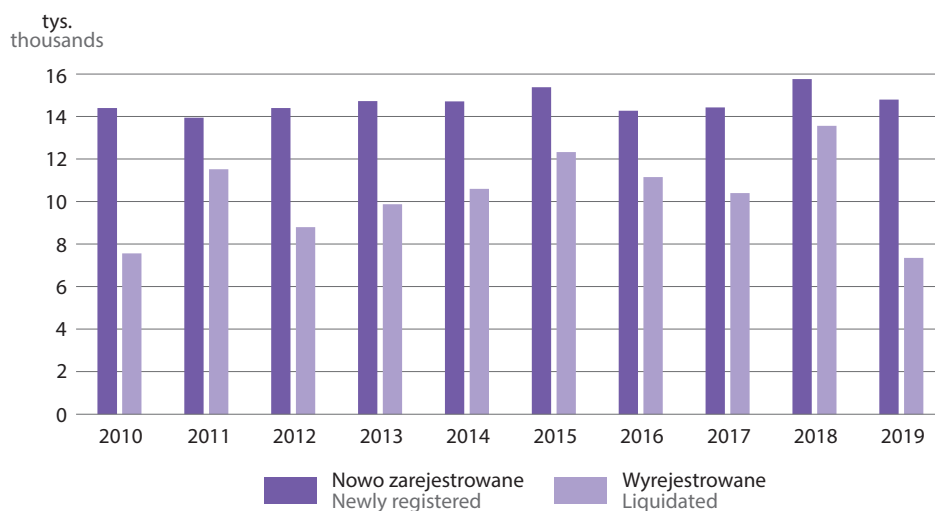

Mapa 4.2. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarki narodowej w 2019 r.
 Map 4.2. Spatial arrangement of entities of the national economy in 2019

Na obszarze Metropolii Poznań w całym analizowanym okresie zarejestrowano 146,8 tys. nowych podmiotów, wśród których przeważały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (107,2 tys., tj. 73,0%). W aktywnych gospodarczo gminach, takich jak Swarzędz, Tarnowo Podgórne, Luboń, Komorniki i Śrem, przedsiębiorczość rozwijała się na podobnym poziomie (od 4,0 tys. do 5,7 tys. nowo założonych podmiotów). Niekwestionowanym liderem był jednak Poznań, na terenie którego zarejestrowano 89,1 tys. nowych jednostek, czyli 60,7% ogółu powstałych w latach 2010–2019 w całej Metropolii.

Wykres 4.2. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane^a
Chart 4.2. Newly registered and liquidated^a entities of the national economy

^a Na wzrost liczby podmiotów wyrejestrowanych w 2011 r. miała wpływ aktualizacja rejestru REGON w oparciu o informacje o osobach zmarłych uzyskane z rejestru PESEL, a w 2018 r. – aktualizacja w oparciu o informacje z Krajowego Rejestru Sądowego o podmiotach wykreślonych z KRS.

^a The increase in the number of liquidated entities in 2011 was influenced by the REGON register actualisation on the basis of information on the deceased persons in PESEL Register and in 2018 – actualisation of entities deleted from the National Court Register.

W latach 2010–2019 wyrejestrowano łącznie 103,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej z obszaru Metropolii Poznań. Wśród wykreślanych jednostek dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (87,3%). Najwięcej zlikwidowanych podmiotów odnotowano w Poznaniu (62,0 tys., tj. 60,1%), w dalszej kolejności plasował się Swarzędz z 4,3 tys. jednostek oraz Luboń i Śrem – po 3,1 tys.

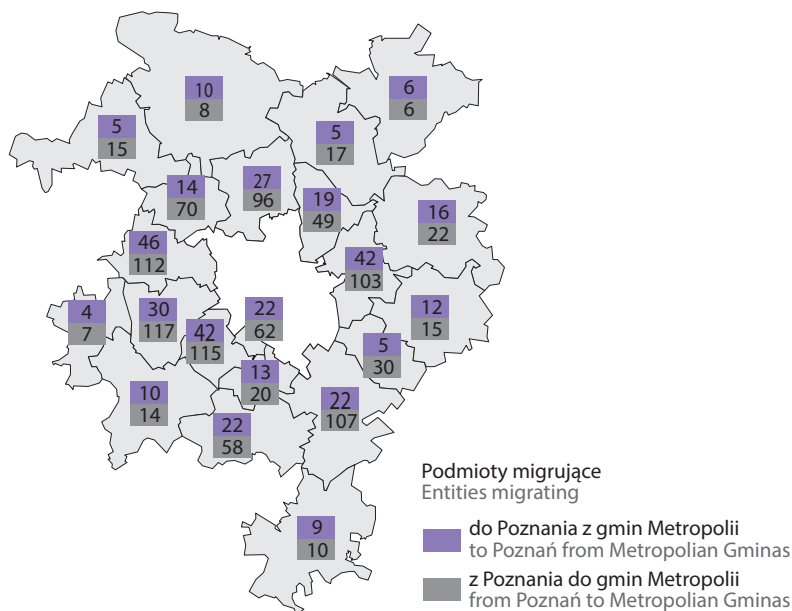
Na każde 100 nowo zarejestrowanych podmiotów przypadało 70 zlikwidowanych w całym badanym okresie. Najkorzystniej w tym aspekcie wypadały gminy: Komorniki (54), Kleszczewo (57) i Dopiewo (58), a słabszy wskaźnik charakteryzował Murowaną Goślinę (88), Puszczykowo (83) oraz Oborniki (82).

Migracje podmiotów gospodarki narodowej

Struktura terytorialna zbiorowości jednostek ujętych w rejestrze REGON ulega modyfikacji również na skutek zmiany lokalizacji podmiotów gospodarki narodowej. W odniesieniu do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oznacza to zmianę adresu siedziby organu zarządzającego, a dla osób fizycznych – zmianę adresu miejsca zamieszkania. Analiza takiego ruchu wędrówkowego podmiotów ma za zadanie ustalenie jakie były kierunki i natężenie ich przemieszczeń poza i do miasta centralnego Metropolii.

W 2019 r. liczba podmiotów migrujących z Poznania wyniosła 1831, tj. o 97 jednostek więcej niż przed rokiem. Ponad połowa z nich (57,5%) przeniosła się do jego obszaru metropolitalnego, a 31,6% poza województwo wielkopolskie. Natomiast 10,9% podmiotów zmieniło swą lokalizację migrując poza Metropolię, ale pozostając na terenie województwa wielkopolskiego. W ramach obszaru funkcjonalnego Poznania podmioty przenosiły swą działalność najczęściej do gmin: Dopiewo (11,1%), Komorniki (10,9%), Tarnowo Podgórne (10,6%), Kórnik (10,2%), Swarzędz (9,8%) oraz Suchy Las (9,1%). Podmioty migrujące z Poznania zajmowały się przede wszystkim działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (19,6%), handlem; naprawą pojazdów samochodowych (15,1%) oraz informacją i komunikacją (12,9%).

Mapa 4.3. Migracje podmiotów gospodarki narodowej z/do Poznania w 2019 r.
 Map 4.3. Migration of the entities of the national economy from/to Poznań in 2019

Do Poznania w 2019 r. migrowało 381 podmiotów z innych gmin tworzących obszar metropolitalny. Najwięcej z nich przeniosło się z gmin: Tarnowo Podgórne (12,1%) oraz Komorniki i Swarzędz (po 11,0%). Dodatkowo do stolicy regionu migrowało 299 jednostek spoza obszaru metropolitalnego oraz 498 z terenu innych województw (w tym najwięcej z mazowieckiego – 93, kujawsko-pomorskiego – 76 i zachodniopomorskiego – 62). W rezultacie większego odpływu podmiotów gospodarki narodowej z Poznania niż napływu na jego teren odnotowano ujemne saldo ich migracji, które wyniosło łącznie 653 jednostki. Ten ubytek migracyjny rekompensowany był jednak przez dodatnie saldo podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych (4483 jednostki).

4.2. Przemysł i budownictwo

4.2. Industry and construction

Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący w przemyśle i budownictwie

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. w rejestrze REGON dla Metropolii Poznań wpisanych było 38,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej, które zadeklarowały prowadzenie działalności w zakresie przemysłu i budownictwa. Stanowiły one 19,6% ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych z terenu Metropolii. W porównaniu z 2010 r. r. ich liczba wzrosła o 36,9 tys., tj. o 23,4% (w województwie wielkopolskim o 18,8%).

Największy udział podmiotów gospodarki narodowej deklarujących prowadzenie działalności w obszarze przemysłu i budownictwa w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON z danej gminy odnotowano w gminach: Skoki (36,2%), Oborniki (33,5%), Stęszew (31,3%) i Murowana Goślina (31,2%). Najmniejszy udział obserwowano w Poznaniu (15,9%), a w dalszej kolejności w gminach Komorniki (20,0%) oraz Dopiewo (20,2%). W porównaniu z 2010 r. we wszystkich gminach Metropolii (z wyjątkiem Puszczykowa) obserwowano wzrost liczby podmiotów zaliczanych do analizowanych sekcji, przy czym największy wystąpił w gminach: Kleszczewo (blisko 2-krotny), Rokietnica (o 71,1%) i Dopiewo (o 64,8%).

W końcu 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było 16,2 tys. podmiotów z terenu Metropolii Poznań deklarujących działalność w zakresie przemysłu, tj. o 0,4 tys. więcej niż w 2010 r. Dominowały podmioty zaliczane do sekcji przetwórstwo przemysłowe (15,1 tys.), które stanowiły 93,2% ogólnej liczby jedno-

stek przemysłowych. Biorąc pod uwagę działy przetwórstwa przemysłowego znaczący udział osiągnęły podmioty zajmujące się produkcją wyrobów z metali (15,7%), naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń (14,0%) oraz produkcją mebli (11,0%). Liczba podmiotów gospodarki narodowej, które prowadziły działalność w ramach budownictwa wyniosła w 2019 r. 21,9 tys., tj. o 3,4 tys. więcej niż w 2010 r. Wśród nich przeważały podmioty zaliczane do działu roboty budowlane specjalistyczne (13,4 tys.), które stanowiły 61,5% ogólnej liczby podmiotów z sekcji budownictwo. Licznie reprezentowane były także podmioty zajmujące się budową budynków (6,8 tys., tj. 30,9%).

Tablica 4.1. Podmioty gospodarki narodowej oraz pracujący^a w przemyśle i budownictwie Stan w dniu 31 grudnia
 Table 4.1. Entities of the national economy and employed persons^a in industry and construction As of 31 December

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w przemyśle i budownictwie:					Entities of the national economy registered in industry and construction:
w tysiącach	88,6	94,1	101,2	107,5	in thousands
w % ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej	23,6	23,0	23,6	24,1	in % of total number of entities of the national economy
Pracujący w przemyśle i budownictwie:					Employed persons in industry and construction:
w tysiącach	341,9	360,7	391,1	394,7	in thousands
w % ogólnej liczby pracujących	40,7	39,7	39,8	39,5	in % of total number of employed persons
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w przemyśle i budownictwie:					Entities of the national economy registered in industry and construction:
w tysiącach	34,3	35,0	36,4	38,1	in thousands
w % ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej	21,8	19,7	19,5	19,6	in % of total number of entities of the national economy
Pracujący w przemyśle i budownictwie:					Employed persons in industry and construction:
w tysiącach	109,8	108,9	116,9	119,2	in thousands
w % ogólnej liczby pracujących	31,7	29,2	29,1	28,9	in % of total number of employed persons

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9.
 a By actual workplace and kind of activity; excluding economic entities employing up to 9 persons.

W końcu grudnia 2019 r. na terenie Metropolii Poznań w przemyśle i budownictwie pracowało łącznie 119,2 tys. osób (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9), tj. 28,9% ogólnej liczby pracujących na obszarze metropolitalnym (w województwie wielkopolskim – 39,5%). W całym badanym okresie średnioroczne tempo wzrostu wyniosło 0,9% wobec 1,6% w województwie wielkopolskim. W rezultacie liczba pracujących okazała się większa o 8,5% niż 2010 r. (w województwie – o 15,5%).

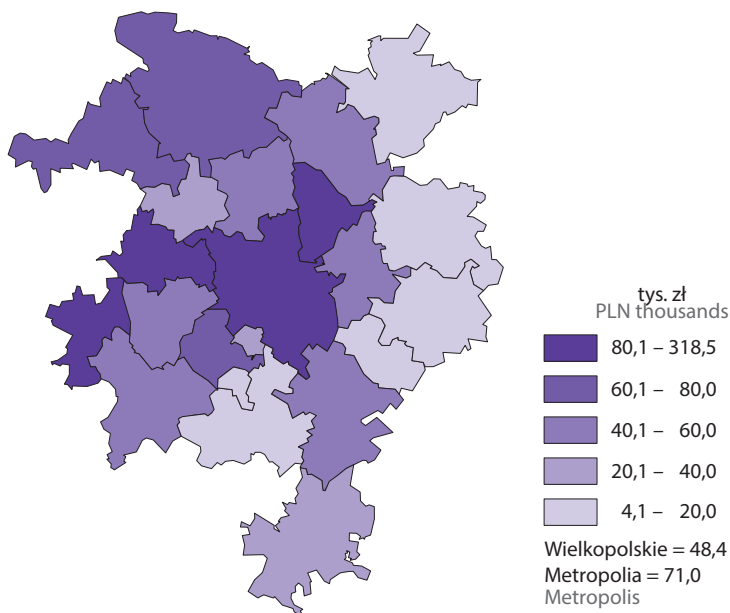
Pracujący w przemyśle i budownictwie przeważali w gminach Czerwonak (69,7% ogólnej liczbie pracujących w 2019 r.), Murowana Goślina (56,1%), Stęszew (52,0%) oraz Oborniki (50,8%). Natomiast najmniejszy ich udział odnotowano w gminie Kleszczewo (19,9%) i Poznaniu (20,3%). W porównaniu z 2010 r. w 17 spośród 22 gmin wchodzących w skład Metropolii Poznań zaobserwowano wzrost liczby pracujących w przemyśle i budownictwie, w tym największy w gminach: Kórnik (o 83,9%), Skoki (o 70,4%) i Komorniki (o 56,0%). Najgłębszy spadek liczby pracujących w analizowanych sekcjach wystąpił w gminie Puszczykowo (o 19,0%) i Kleszczewo (o 13,6%).

Produkcja przemysłowa

W przedsiębiorstwach o liczbie pracujących 10 i więcej z terenu Metropolii Poznań produkcja sprzedana przemysłu w 2018 r. wyniosła 73,7 mln zł (w cenach bieżących) i stanowiła 43,6% ogółu produkcji w województwie wielkopolskim. W porównaniu z 2010 r. jej wartość okazała się większa o 27,3 mln zł, tj. o 58,7%. W strukturze produkcji dominowało przetwórstwo przemysłowe z udziałem 93,8%. Blisko 60% produkcji przemysłowej Metropolii wypracowały podmioty z Poznania. Kolejna gmina (Tarnowo Podgórne) charakteryzowała się udziałem na poziomie 11,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca Metropolii produkcja sprzedana przemysłu zamknęła się w kwocie 71,0 tys. zł wobec 46,7 tys. zł na początku okresu. Najwyższą produkcję per capita wykazano w gminach: Tarnowo Podgórne (318,5 tys. zł), Czerwonak (110,2 tys. zł), Buk (89,4 tys. zł) i Poznań (81,4 tys. zł). Natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w gminie Kleszczewo (4,1 tys. zł) oraz Puszczykowo (5,8 tys. zł).

Mapa 4.4. Produkcja sprzedana przemysłu^a na 1 mieszkańca w 2018 r.

Map 4.4. Sold production of industry^a per capita in 2018

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9.
^a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Budynki i mieszkania oddane do użytkowania

W latach 2010–2019 na obszarze Metropolii Poznań oddano do użytkowania łącznie 5,1 tys. nowych budynków niemieszkalnych, co w skali województwa wielkopolskiego stanowiło 17,0%. W samym 2019 r. powstały 534 budynki tego rodzaju, ale było to o 117 obiektów mniej niż w 2010 r. (w województwie o 532 więcej). Łączna powierzchnia użytkowa nowych i rozbudowanych budynków niemieszkalnych² wyniosła 6022,8 tys. m² (w tym 770,5 tys. m² w 2019 r., czyli ponad 2-krotnie więcej niż w 2010 r.).

W latach 2010–2019 na terenie Metropolii wybudowano 67 nowych hoteli, tj. 23,8% takich obiektów w województwie wielkopolskim. Najwięcej hoteli powstało w Poznaniu (14 obiektów) oraz w Tarnowie Podgórny (13). Łączna powierzchnia użytkowa budynków tego typu wyniosła 69,3 tys. m².

Powstały 263 nowe budynki biurowe, co stanowiło 40,2% takich obiektów w województwie wielkopolskim. Najwięcej wybudowano ich w Poznaniu (102), a w dalszej kolejności w gminach: Tarnowo Podgórne (27), Komorniki (20), Oborniki i Swarzędz (po19). Łączna powierzchnia użytkowa budynków biurowych przekazanych do użytkowania wyniosła 531,1 tys. m².

² Ilekroć w tekście jest mowa o powierzchni użytkowej budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania należy przez to rozumieć sumę powierzchni budynków nowych oraz nowo powstałych części budynków rozbudowanych.

Oddano do użytkowania także 889 nowych budynków handlowo-usługowych, w tym najwięcej w Poznaniu (231), a następnie w gminach: Tarnowo Podgórne (73), Swarzędz (55) i Dopiewo (54). Z terenu Metropolii Poznań pochodziło 23,5% ogólnej liczby obiektów tego typu wybudowanych w województwie wielkopolskim. Łączna powierzchnia użytkowa omawianych budynków wyniosła 1272,1 tys. m².

W analizowanym okresie przekazano do użytkowania 863 nowe budynki magazynowe³. Ich łączna powierzchnia użytkowa wyniosła 2341,0 tys. m² i stanowiła blisko połowę (48,5%) ogólnej powierzchni budynków magazynowych w województwie wielkopolskim. W tym czasie powstało również 149 nowych budynków szkół i instytutów badawczych (z czego najwięcej w Poznaniu – 46 obiektów) o łącznej powierzchni 375,9 tys. m². Wybudowano ponadto 62 nowe budynki kultury fizycznej (najwięcej w stolicy regionu – 23), 44 budynki szpitali i zakładów opieki medycznej (w tym 14 w Poznaniu), 34 ogólnodostępne obiekty kulturalne (najwięcej w gminie Kórnik i Suchy Las – po 5), 14 budynków łączności, dworców i terminali oraz 8 budynków muzeów i bibliotek.

Budownictwo mieszkaniowe na terenie Metropolii Poznań w ostatnich 9 lat rozwijało się dynamicznie. Decydujący wpływ na takie wyniki miał przede wszystkim rozwój budownictwa deweloperskiego oraz indywidualnego. W 2019 r. oddano do użytkowania o 44,6% więcej mieszkań niż 9 lat wcześniej. Średnioroczne tempo wzrostu w całym analizowanym okresie wyniosło 4,2%. Nowe mieszkania w Metropolii stanowiły 48,6% ogółu powstałych mieszkań w województwie wielkopolskim (wobec 55,2% w 2010 r.).

Tablica 4.2. Mieszkania oddane do użytkowania

Table 4.2. Dwellings completed

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Mieszkania	13494	16068	19883	22164	Dwellings
Izby	60726	66991	79956	89118	Rooms
Powierzchnia użytkowa w m ²	1502624	1652942	1868813	2018695	Useful floor area of dwellings in m ²
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	111,4	102,9	94,0	91,1	Average useful floor area per dwelling in m ²
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Mieszkania	7453	8127	9769	10776	Dwellings
Izby	30645	29332	36018	40139	Rooms
Powierzchnia użytkowa w m ²	751751	730753	825044	894406	Useful floor area of dwellings in m ²
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	100,9	89,9	84,5	83,0	Average useful floor area per dwelling in m ²

W porównaniu z 2010 r. przyrost liczby nowych inwestycji osiągnął największą wartość w gminach: Skoki (ponad 3-krotny wzrost), Śrem (prawie 3-krotny) oraz Buk i Swarzędz (2,5-krotny). W czterech gminach przekazano mniej mieszkań niż przed 9 laty, a najgłębszy spadek odnotowano w gminie Komorniki (o 52,9%) i Mosina (o 34,1%).

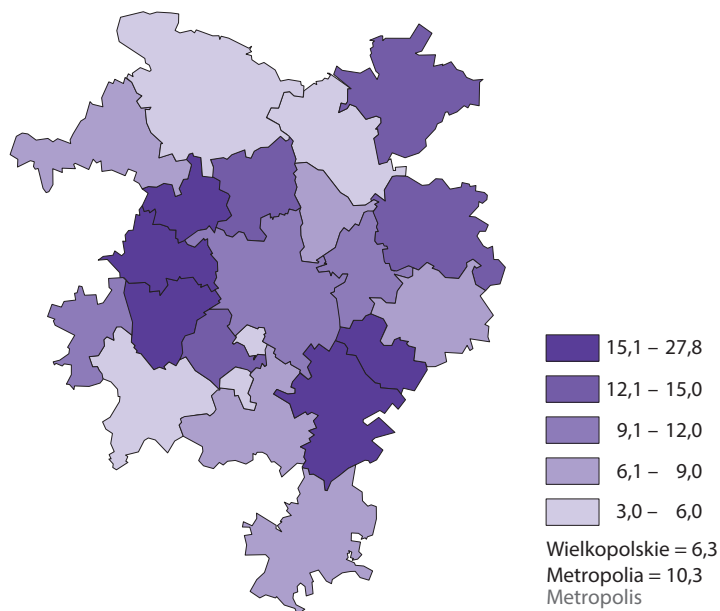
W 2019 r. na obszarze Metropolii oddano do użytkowania łącznie 10776 mieszkań, przy czym większość inwestycji zrealizowano w Poznaniu (5043, tj. 46,8% ogólnej liczby nowo oddanych mieszkań). Na dalších miejscach uplasowały się gminy: Dopiewo (648 mieszkań; 6,0%), Kórnik (555, tj. 5,2%), Rokietnica (506, tj. 4,7%), Swarzędz (504, tj. 4,7%) i Tarnowo Podgórne (503, tj. 4,7%). Natomiast najmniej mieszkań przekazano do użytkowania w gminie Puszczykowo (29, tj. 0,3%).

W Metropolii Poznań w 2019 r. oddano do użytkowania więcej mieszkań na 1000 mieszkańców niż w województwie wielkopolskim (10,3 wobec 6,3). Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności przekazano w gminach: Rokietnica (27,8), Dopiewo (23,6) i Kleszczewo (23,3), natomiast najmniej w gminach: Puszczykowo (3,0), Oborniki (4,5) i Murowana Goślina (4,6). W ciągu 9 lat wskaźnik ten wzrósł w 17 gminach Metropolii, w tym najbardziej w gminie Skoki (o 9,4 pkt.). Natomiast najgłębszy spadek dotyczył gminy Komorniki (o 29,5 pkt.).

³ Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe.

Mapa 4.5. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2019 r.

Map 4.5. Dwellings completed per 1000 population in 2019

Dominujący udział w efektach rzeczowych budownictwa mieszkaniowego w Metropolii Poznań miały mieszkania przeznaczone na sprzedaż i wynajem. W 2019 r. przekazano ich do użytkowania 8011, tj. o 3516 więcej niż na początku analizowanego okresu. Udział budownictwa deweloperskiego zwiększył się z 60,3% w 2010 r. do 74,3% w 2019 r. Odsetek mieszkań przeznaczonych na sprzedaż i wynajem kształtował się na wyższym poziomie niż w województwie wielkopolskim (odpowiednio 42,2% i 59,1%). Najwięcej takich mieszkań (52,2%) powstało w Poznaniu (4182). W kolejnych gminach (Dopiewo, Kórnik, Swarzędz i Rokietnica) oddano do użytkowania po ok. 400 mieszkań, co stanowiło 5% ogółu mieszkań na sprzedaż i wynajem w Metropolii.

W ramach budownictwa indywidualnego w 2019 r. powstało 2201 mieszkań, tj. o 550 mniej niż przed 9 laty. Stanowiły one 20,4% nowo wybudowanych mieszkań (wobec 36,9% w 2010 r.). Udział budownictwa indywidualnego w Metropolii kształtował się na niższym poziomie niż w województwie wielkopolskim (35,3% wobec 53,9%). Inwestorzy indywidualni najwięcej mieszkań wybudowali w Poznaniu (379), a także w gminie Dopiewo (205) i Tarnowo Podgórne (173).

Ponadto wybudowano w 2019 r. 398 mieszkań społecznych czynszowych (zdecydowaną większość w Poznaniu), 120 komunalnych (wszystkie w stolicy regionu) oraz 46 spółdzielczych (całość w gminie Czerwonak).

W latach 2010–2019 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania zmniejszyła się zarówno w Metropolii Poznań, jak i w województwie wielkopolskim. W 2019 r. w Metropolii przeciętna powierzchnia użytkowa nowego mieszkania wyniosła 83,0 m² (wobec 100,9 m² w 2010 r.), a w województwie 91,1 m² (wobec 111,4 m²). Mieszkania o największej powierzchni przekazano do eksploatacji w gminie Puszczykowo (167,1 m²) i Stęszew (130,1 m²), najmniejsze natomiast, co jest charakterystyczne dla dużych aglomeracji, w Poznaniu (62,6 m²).

4.3. Finanse publiczne

4.3. Public finance

Dane zawarte w niniejszym rozdziale dotyczą dochodów i wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Metropolii (21 gmin wraz z miastem na prawach powiatu Poznań)⁴.

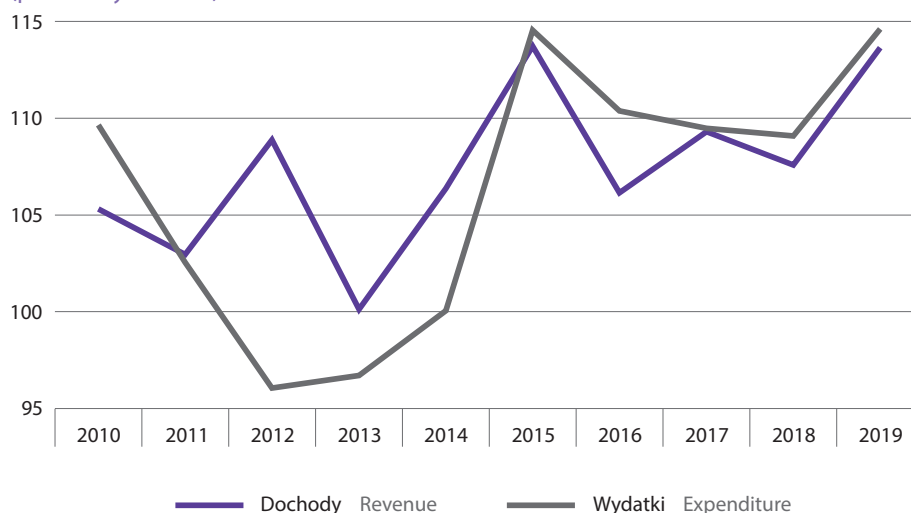
W latach 2010–2019 dochody ogółem budżetów jednostek tworzących Metropolię Poznań zwiększały się z roku na rok. Rosły one najczęściej w wolniejszym tempie niż wydatki (2010 r., 2015–2019). W 2011 r. i 2014 r. tempo wzrostu dochodów było szybsze, a w latach 2012–2013 odnotowano niewielki spadek wydatków. Zagregowany budżet Metropolii w okresach 2010–2013 oraz 2018–2019 wykazał deficyt, natomiast w latach 2014–2017 zamknął się nadwyżką. Relacja wyniku finansowego do dochodów ogółem przyjmowała wartości od +5,8% (2014 r.) do -18,0% (2010 r.). W 2019 r. tylko 8 spośród 22 gmin Metropolii odnotowały nadwyżkę finansową (największą w Kórniku i Pobiedziskach).

Tablica 4.3. Finanse publiczne
Table 4.3. Public finance

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Dochody w mln zł	10347,9	13383,0	17942,5	20148,8	Revenue in PLN millions
na 1 mieszkańca w zł	3007	3852	5140	5764	per capita in PLN
Wydatki w mln zł	11647,7	12860,9	18611,9	20164,9	Expenditure in PLN millions
na 1 mieszkańca w zł	3384	3702	5332	5769	per capita in PLN
Wynik finansowy w mln zł	-1299,8	522,2	-669,4	-16,1	Financial result in PLN millions
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Dochody w mln zł	3709,5	5036,7	6287,0	7145,0	Revenue in PLN millions
na 1 mieszkańca w zł	3727	4932	6051	6829	per capita in PLN
Wydatki w mln zł	4375,5	4777,0	6297,2	7217,2	Expenditure in PLN millions
na 1 mieszkańca w zł	4397	4677	6061	6898	per capita in PLN
Wynik finansowy w mln zł	-666,0	259,7	-10,2	-72,3	Financial result in PLN millions

Wykres 4.3. Dynamika dochodów i wydatków budżetu gmin (rok poprzedni=100)

Chart 4.3. Indices of revenue and expenditure of gminas (previous year=100)

⁴ Dane dla województwa wielkopolskiego dotyczą budżetów gmin łącznie z miastami na prawach powiatu.

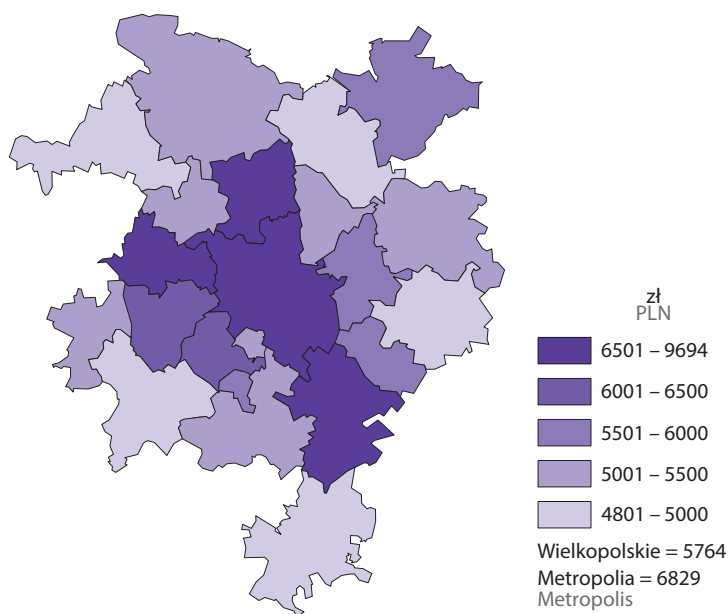
Dochody budżetów gmin

W latach 2010–2019 dochody ogółem budżetów gmin tworzących Metropolię Poznań systematycznie rosły, ale ich udział w skali województwa wielkopolskiego podlegał niewielkim wahaniom i kształtował się na poziomie ok. 35%. W 2019 r. kwota dochodów ogółem zgromadzonych w budżetach Metropolii wyniosła 7145,0 mln zł i była prawie 2-krotnie wyższa od uzyskanych w 2010 r. Największy wzrost dochodów w badanym okresie odnotowały gminy: Komorniki, Rokietnica i Dopiewo (ponad 2-krotny), a najmniejszy Poznań (o 70,4%) i gmina Suchy Las (o 76,7%).

W 2019 r. na 1 mieszkańca Metropolii Poznań z dochodów ogółem przypadało przeciętnie 6829 zł, tj. o 3101 zł więcej niż w 2010 r. (w województwie wielkopolskim 5764 zł, tj. o 2757 zł więcej). Najwyższe dochody ogółem per capita wykazały gminy: Tarnowo Podgórne (9694 zł) i Suchy Las (9139 zł), a także Poznań (7767 zł) oraz Kórnik (7285 zł). Najniższe dochody odnotowano w gminach: Śrem (4801 zł), Murrowana Goślina (4823 zł) i Szamotuły (4862 zł). Dochody budżetów w przeliczeniu na 1 mieszkańca Metropolii były o prawie 1/5 wyższe niż średnie dochody w województwie wielkopolskim, jednak dystans ten zmniejszył się w ciągu 9 lat z 24,0% do 18,5%.

Mapa 4.6. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.

Map 4.6. Revenue of gminas per capita in 2019

Głównym źródłem dochodów gmin wchodzących w skład Metropolii Poznań są dochody własne. W 2019 r. wyniosły one 4314,0 mln zł (o 64,7% więcej niż w 2010 r.) i stanowiły 60,4% dochodów ogółem. Największy udział tej pozycji odnotowano w budżetach gmin: Suchy Las (68,0%), Puszczykowo (64,6%), Tarnowo Podgórne (64,5%), Poznań (63,8%) i Kórnik (62,6%). Natomiast najmniejszy udział dochodów własnych wystąpił w gminie Kleszczewo (43,8%).

W strukturze dochodów własnych największy udział stanowiły wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych (46,5%; o 8,8 p.proc. więcej niż w 2010 r.), podatku od nieruchomości (21,0%; o 0,3 p.proc. mniej), podatku dochodowego od osób prawnych (5,3%; o 0,2 p.proc. więcej), usług (6,8%; o 0,2 p.proc. więcej), dochodów z majątku (4,0%; o 0,8 p.proc. mniej) oraz podatku od czynności cywilno-prawnych (3,0%; o 0,7 p.proc. mniej).

W 2019 r. na rachunki jednostek samorządu terytorialnego Metropolii Poznań przekazane zostały dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) w wysokości 2005,4 mln zł, tj. ponad 2-krotnie wyższe niż w 2010 r. Kolejnym istotnym źródłem dochodów własnych były wpływy z podatku od nieruchomości, które wyniosły 905,4 mln zł, tj. o 61,9% więcej niż na początku okresu.

Dochody z udziału w podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) zostały zrealizowane w kwocie 228,9 mln zł, czyli o 71,7% wyższej. Wpływy z usług osiągnęły wartość 294,8 mln zł, tj. o 71,7% wyższą, a dochody z majątku – 173,1 mln zł, tj. o 38,3% wyższą.

Dochody z PIT największy udział miały w dochodach własnych gmin: Puszczykowo (69,7%), Dopiewo (64,1%) i Kleszczewo (59,8%), a najmniejszy w gminie Skoki (28,1%) i Kórnik (35,2%). Z kolei wpływy z podatku od nieruchomości stanowiły najczęściej w gminach: Buk (40,4%), Kórnik (39,8%) i Skoki (38,6%), a najmniej w gminie Puszczykowo (15,3%) i Poznań (16,4%). Największy udział dochodów z CIT wykazały gminy: Tarnowo Podgórne (7,9%), Kostrzyn (7,5%) oraz Poznań i Komorniki (po 6,6%), podczas gdy w gminie Puszczykowo wynosił on zaledwie 0,2%.

Oprócz dochodów własnych, w 2019 r. na rachunki budżetów gmin Metropolii wpłynęły dotacje w wysokości 1690,8 mln zł, z czego 213,5 mln zł to dotacje przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Dotacje charakteryzowały się najwyższym przyrostem wśród składników dochodów ogółem (4,6-krotny wzrost w porównaniu z 2010 r.; średnioroczny wzrost o 18,2% w całym okresie). Stanowiły one 23,7% ogółu dochodów (wobec 10,0% w 2010 r.). Największy udział dotacji w dochodach budżetów gmin odnotowano w gminach: Kostrzyn (37,8%), Oborniki (37,1%), Śrem (34,5%) oraz Luboń (34,0%), a najmniejszy w Suchym Lesie (18,7%) i Poznaniu (19,6%).

Zasadnicza część dotacji pochodziła z budżetu państwa (82,5% wobec 77,9% w 2010 r.). W 2019 r. zamknęła się ona kwotą 1395,5 mln zł. W ciągu 9 lat wartość tego typu dotacji wzrosła prawie 5-krotnie, co było związane przede wszystkim ze zwiększonymi zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej (m.in. na wypłatę świadczeń wychowawczych przez samorządy gmin w ramach programu Rodzina 500+).

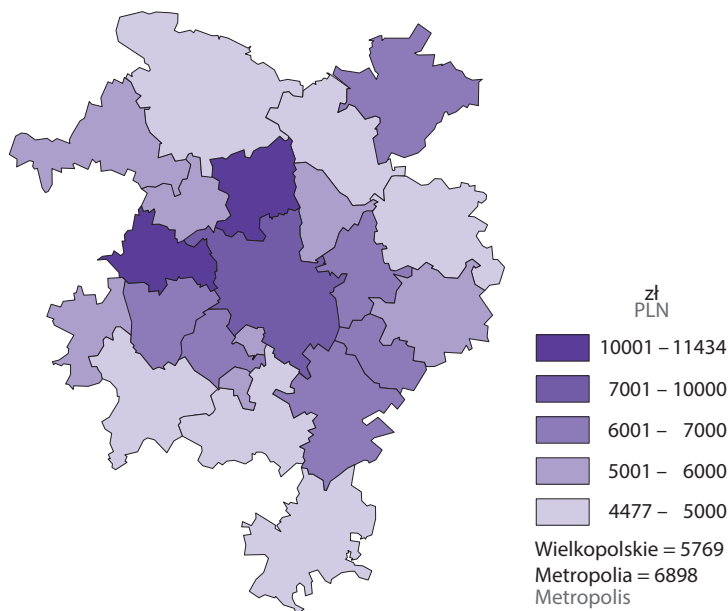
Ponadto jednostki samorządu terytorialnego Metropolii Poznań otrzymały subwencję ogólną z budżetu państwa w wysokości 1140,2 mln zł, tj. o 58,2% więcej niż w 2010 r. Udział subwencji w dochodach ogółem wahał się pomiędzy 10,2% (Puszczykowo) a 25,5% (Kleszczewo). W budżetach 5 gmin Metropolii subwencja ogólna składała się w całości z części oświatowa (Buk, Dopiewo, Luboń, Mosina i Rokietnica), natomiast jej najmniejszy udział odnotowano w gminie Skoki (85,0%).

Wydatki budżetów gmin

Wydatki ogółem gmin Metropolii Poznań w 2019 r. wyniosły łącznie 7217,2 mln zł, tj. o 64,9% więcej niż w 2010 r. Od 2015 r. rosły one szybciej niż dochody, jednak w całym badanym okresie średnioroczne tempo wzrostu wydatków było wolniejsze niż dochodów (5,7% wobec 7,6%). Wydatki budżetów gmin Metropolii stanowiły 35,8% ogółu wydatków budżetów gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu) województwa wielkopolskiego (37,6% w 2010 r.). Największy, bo ok. 3-krotny, wzrost wydatków odnotowano w gminach: Rokietnica, Komorniki oraz Luboń, natomiast najmniejszy ich przyrost obserwowano w Poznaniu (o 42,5%).

Na 1 mieszkańca gminy Metropolii w 2019 r. z wydatków ogółem przypadało średnio 6898 zł (wobec 5769 zł na mieszkańca województwa wielkopolskiego), tj. o 2501 zł więcej niż w 2010 r. Najwyższe wydatki per capita poniosły gminy Suchy Las (11434 zł) oraz Tarnowo Podgórne (10092 zł), a najniższe – Murowana Goślina (4477 zł) i Stęszew (4489 zł).

Mapa 4.7. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 4.7. Expenditure of gminas per capita in 2019

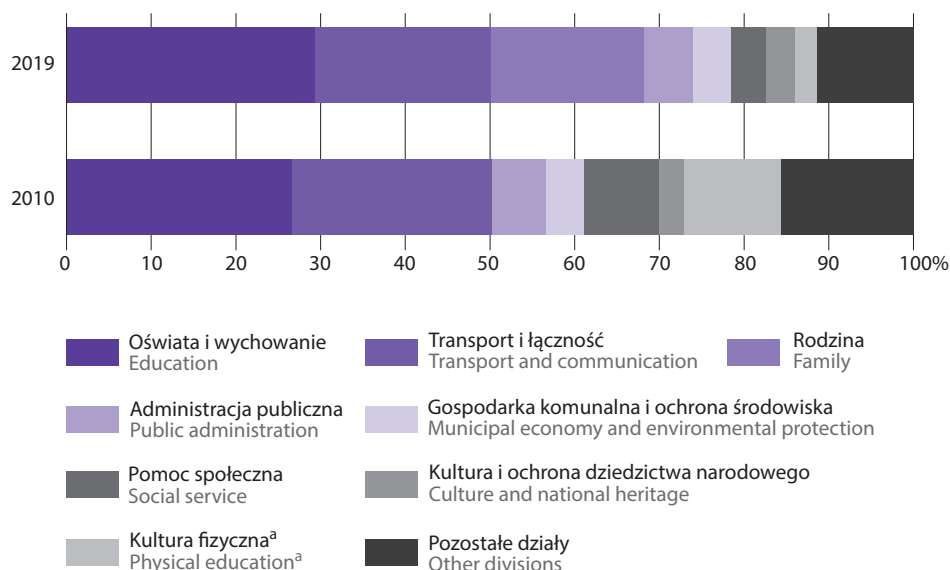
W porównaniu z 2010 r. zwiększył się udział wydatków bieżących (z 70,5% do 82,0%), a zmniejszył udział wydatków majątkowych (z 29,5% do 18,0%). W 2019 r. na wydatki bieżące przekazano 5921,7 mln zł, tj. prawie 2-krotnie więcej niż na początku analizowanego okresu. W wydatkach bieżących przeważały wydatki na wynagrodzenia i ich pochodne, które stanowiły 32,5%, tj. 1927,0 mln zł. Największy udział omawianych wydatków wystąpił w gminach Buk (37,3%) i Stęszew (37,1%). Na zakup materiałów i usług przeznaczono 1483,6 mln zł, co stanowiło 25,1% wydatków bieżących. Największy udział wydatków tego rodzaju odnotowano w Poznaniu (28,5%), natomiast najmniejszy w gminie Komorniki (12,7%). Wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniosły 1283,1 mln zł, tj. 21,7% (od 16,4% w Poznaniu do 34,2% w Rokietnicy).

Wydatki majątkowe w gminach Metropolii Poznań wyniosły łącznie w 2019 r. 1295,6 mln zł i osiągnęły poziom nieznacznie wyższy (o 0,2%) niż w 2010 r. W poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego zmiany były bardziej zróżnicowane – od ponad 5-krotnego przyrostu w gminie Luboń do spadku o 72,5% w gminie Pobiedziska. Na inwestycje przekazano 1226,0 mln zł, tj. prawie całość (94,6%) wydatków majątkowych. Wydatki inwestycyjne w gminach tworzących obszar metropolitalny stanowiły 40,0% ogółu kwot wydatkowanych na takie cele w województwie wielkopolskim (45,9% w 2010 r.). W 8 spośród 22 gmin tworzących Metropolię wydatki inwestycyjne stanowiły 100% wydatków majątkowych. Najmniejszy udział omawianych wydatków odnotowano w gminie Buk (79,6%). W odniesieniu do wydatków ogółem stosunkowo najwięcej inwestowano w gminie Suchy Las (36,0%), a najmniej w gminie Pobiedziska (5,1%).

Gminy Metropolii największe wydatki (według działów klasyfikacji budżetowej) ponosiły na oświatę i wychowanie (29,4%), transport i łączność (20,8%) oraz rodzinę⁵ (18,1%). Wydatki w dziale oświata i wychowanie były największym obciążeniem dla gmin: Rokietnica (40,0%), Dopiewo (38,0%) i Tarnowo Podgórne (37,9%). Transport i łączność zajmował istotną pozycję w wydatkach budżetu Poznania (26,4%) oraz gmin Czerwonak (23,1%) i Suchy Las (22,9%). Wydatki w dziale rodzina największy udział miały w budżetach gmin Oborniki (30%) oraz Stęszew i Śrem (29,3%).

⁵ Środki przeznaczone m.in. na świadczenia związane z realizacją rządowego programu Rodzina 500+, dotyczące Karty Dużej Rodziny oraz ponoszone na tworzenie i funkcjonowanie żłobków.

Wykres 4.4. Struktura wydatków gmin według działów
 Chart 4.4. Structure of expenditure of gminas by division

a W 2010 r. kultura fizyczna i sport.
 a In 2010 physical education.

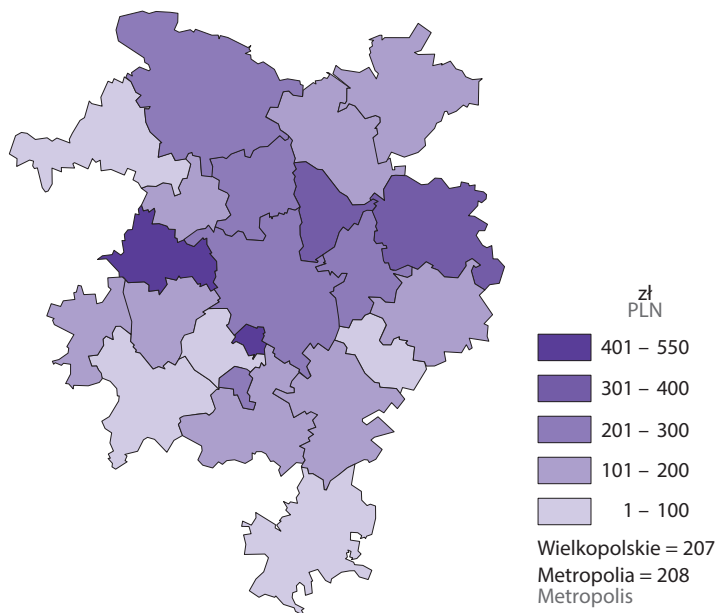
Środki unijne w budżetach gmin

W latach 2010–2019 w budżetach gmin Metropolii Poznań wartość środków na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych wzrosła 2,6-krotnie, a ich udział w skali województwa wielkopolskiego zwiększył się z 27,1% do 30,1%. W 2019 r. uzyskane dochody w kwocie 217,8 mln zł były wyższe niż w poprzednich trzech latach, jednak okazały się niższe niż w 2012 r. i 2015 r. W porównaniu z 2010 r. spadek wartości omawianych środków wystąpił tylko w 2 gminach (Śrem i Kleszczewo). W pozostałych 20 jednostkach Metropolii dochody z tego tytułu były wyższe, przy czym najbardziej wzrosły w gminach: Czerwonak (prawie 60-krotnie), Suchy Las (ponad 40-krotnie) i Luboń (35-krotnie).

Płatności w zakresie budżetu środków europejskich wyniosły 203,8 mln zł (3,6-krotnie więcej niż 2010 r.), środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych – 11,8 mln zł (o 52,3% mniej), a środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE – 2,2 mln zł (1,5-krotnie więcej).

W 2019 r. na 1 mieszkańca gminy Metropolii Poznań przypadało przeciętnie 208 zł dochodów pochodzących ze środków unijnych (wobec 83 zł w 2010 zł). Najwięcej środków per capita wykazano w gminach: Tarnowo Podgórne (550 zł), Luboń (406 zł) i Pobiedziska (311 zł). W województwie wielkopolskim dochody z tytułu środków unijnych kształtowały się na podobnym poziomie jak w Metropolii i wyniosły 207 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy (89 zł w 2010 r.).

Mapa 4.8. Środki unijne w budżetach gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 4.8. EU funds in gminas budgets per capita in 2019

Rozdział 5

Chapter 5

Środowisko

Environment

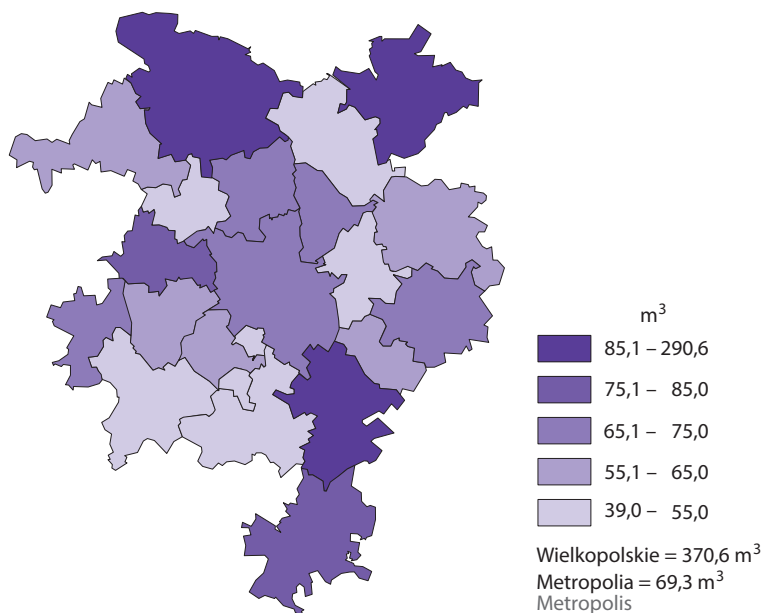
5.1. Zużycie wody. Ścieki przemysłowe i komunalne

5.1. Water consumption. Industrial and municipal wastewater

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na terenie Metropolii Poznań wyniosło w 2019 r. 72,5 hm³, tj. o 2,1 hm³ więcej niż w 2010 r. (w województwie wielkopolskim o 243,8 hm³ mniej). Największy udział miało zużycie wody w ramach eksploatacji sieci wodociągowej (82,8%; w tym w gospodarstwach domowych 58,2%). Zużycie wody w rolnictwie i leśnictwie stanowiło 9,0% całkowitego zużycia wody (najwięcej w gminie Skoki – 86,6%), a w przemyśle – 8,2% (najwięcej w gminie Kórnik – 21,8%). Natomiast w całym województwie najwięcej wody zużyto na cele przemysłowe (78,9%).

Średnie roczne zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w przeliczeniu na 1 mieszkańca Metropolii wyniosło 69,3 m³ (71,0 m³ w 2010 r.) wobec 370,6 m³ w województwie (447,3 m³ w 2010 r.). Biorąc pod uwagę tylko eksploatację sieci wodociągowej na potrzeby gospodarstw domowych, miernik zużycia wody per capita w Metropolii ukształtował się na poziomie 40,3 m³, tj. zbliżonym do wartości wojewódzkiej (o 1,6 m³ wyżej niż na początku analizowanego okresu) i był najwyższy w gminie Tarnowo Podgórne (51,5 m³), a najniższy w gminie Mosina (30,3 m³).

Mapa 5.1. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 5.1. Water consumption for needs of the national economy and population per capita in 2019

W 2019 r. na obszarze Metropolii Poznań bezpośrednio do wód lub do ziemi odprowadzono 53495,5 dm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, co stanowiło 4,5% ogółu takich ścieków w województwie wielkopolskim. Bezpośrednio z zakładów odprowadzono 3075,0 dm³ ścieków (5,7% ogólnej ilości), z czego 10,1% z nich nie wymagało oczyszczania, gdyż były to umownie czyste wody chłodnicze. Natomiast siecią kanalizacyjną odprowadzono 50420,5 hm³ ścieków (94,3% ogólnej ilości).

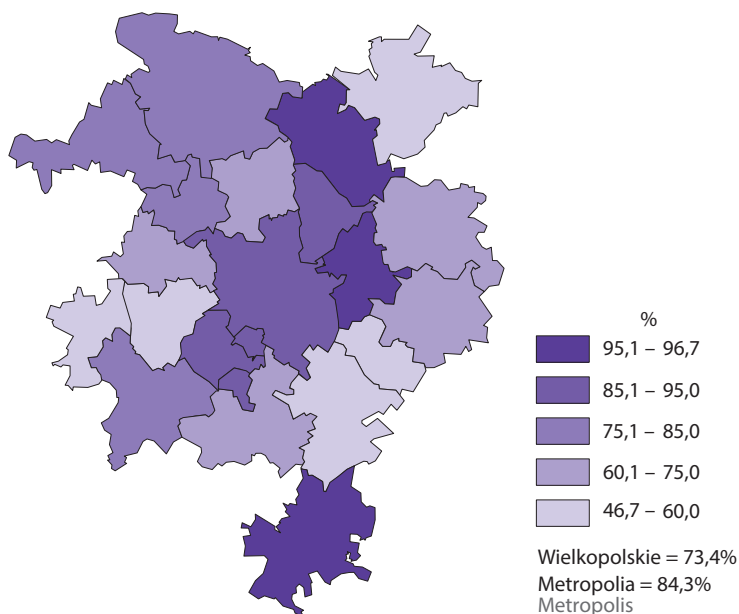
Oczyszczenia wymagało 53185,5 dm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, tj. o 12,2% więcej niż w 2010 r. (w województwie o 3,2% mniej). Łącznie oczyszczono 53144 dm³, tj. 99,9% ścieków wymagających oczyszczenia. Najwięcej ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzono z terenu Poznania (62,9%). Wzrost ilości ścieków odnotowano w większości gmin Metropolii (z wyjątkiem gminy Luboń i Poznań, gdzie ich ilość zmniejszyła się odpowiednio o 6,9% i 0,3%), przy czym największy, bo ponad 3-krotny obserwowano w gminie Buk i Dopiewo.

Zauważalna jest zmiana podejścia do sposobu oczyszczania ścieków, tj. wypieranie metod zorientowanych na mechaniczne usuwanie zanieczyszczeń przez wysokoefektywne technologie oczyszczania ścieków z pogłębionym usuwaniem związków azotu i fosforu. W oczyszczalniach z podwyższonym usuwaniem biogenów oczyszczono – 90,7% ścieków wymagających oczyszczenia (o 4,2 p.proc. więcej niż w 2010 r.; w województwie 53,6%, o 8,6 p.proc. więcej), podczas gdy w biologicznych oczyszczalniach – 5,5% (o 3,7 p.proc. mniej), w mechanicznych – 3,6% (o 0,4 p.proc. więcej) oraz w chemicznych – 0,1% (o 0,1 p.proc. mniej) i były to wyłącznie ścieki przemysłowe. Zaledwie 41,5 dm³ ścieków nie poddano procesowi oczyszczania.

Na terenie Metropolii Poznań działały 44 oczyszczalnie ścieków (wobec 53 w 2010 r.), z tego 32 komunalne oraz 12 przemysłowych. W większości są to oczyszczalnie biologiczne (23 jednostki) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (18). W 2019 r. z oczyszczalni ścieków korzystało 885,6 tys. ludności, tj. 84,3% mieszkańców Metropolii wobec 77,3% w 2010 r. (w województwie wielkopolskim 73,4% wobec 62,5%).

Mapa 5.2. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 5.2. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population in 2019 As of 31 December

5.2. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

5.2. Pollution and protection of air

W 2019 r. za szczególnie uciążliwe dla środowiska uznano 33 zakłady (w 2010 r. – 29). Najwięcej takich zakładów zlokalizowano na terenie Poznania (15) oraz w gminie Czerwonak (4) i Tarnowo Podgórne (3), natomiast w 11 z 22 gmin tworzących Metropolię nie było zakładów emitujących zanieczyszczenia powietrza (Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Puszczykowo, Rokietnica, Stęszew, Suchy Las i Swarzędz).

Zmniejsza się wartość emisji zanieczyszczeń z zakładów uznanych za uciążliwe dla czystości powietrza. W 2019 r. całkowita emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (bez dwutlenku węgla) wyniosła 6682 tony, tj. o 31,8% mniej niż na początku badanego okresu i stanowiła 19,4% ogólnej emisji zanieczyszczeń w województwie wielkopolskim (wobec 11,6% w 2010 r.).

Tablica 5.1. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza

Table 5.1. Emission and reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	Specification
Województwo wielkopolskie Wielkopolskie Voivodship					
Emisja zanieczyszczeń w t:					Emission of pollutants in t
pyłowych	5612	4886	2112	1929	particulates
w tym ze spalania paliw	5032	4084	1441	1208	of which from the combustion of fuels
gazowych	16801325	16305965	11472803	10897868	gases
w tym:					of which:
dwutlenek siarki	30653	28206	10373	8535	sulphur dioxide particulates
dwutlenek węgla	16722208	16229480	11436110	10865424	carbon dioxide
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych:					Pollutants retained in pollutant reduction systems in % of pollutants produced:
pyłowe	99,6	99,7	99,7	99,7	particulates
gazowe	60,7	63,4	71,7	71,3	gases
W tym Metropolia Poznań Of which Poznań Metropolis					
Emisja zanieczyszczeń w t:					Emission of pollutants in t
pyłowych	611	376	221	173	particulates
w tym ze spalania paliw	443	211	109	62	of which from the combustion of fuels
gazowych	1898271	1776915	2108985	1911859	gases
w tym:					of which:
dwutlenek siarki	4122	2045	1075	974	sulphur dioxide particulates
dwutlenek węgla	1889088	1768800	2102469	1905350	carbon dioxide
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych:					Pollutants retained in pollutant reduction systems in % of pollutants produced:
pyłowe	.	99,7	99,8	99,8	particulates
gazowe	38,6	32,1	53,1	53,1	gases

Łączna emisja zanieczyszczeń pyłowych z terenu Metropolii Poznań wyniosła 173 tony (o 71,7% mniej niż w 2010 r.) i stanowiła 9,0% pyłów, które trafiły do atmosfery w województwie wielkopolskim. W przeliczeniu na 1 km² powierzchni Metropolii wielkość emisji kształtowała się, podobnie jak w województwie, na poziomie 0,06 tony. Ze spalania paliw pochodziło 35,8% zanieczyszczeń (wobec 72,5% w 2010 r.). Najwięcej zanieczyszczeń pyłowych wyemitowały zakłady działające na terenie Poznania (65,9%) oraz gminy Śrem (22,0%).

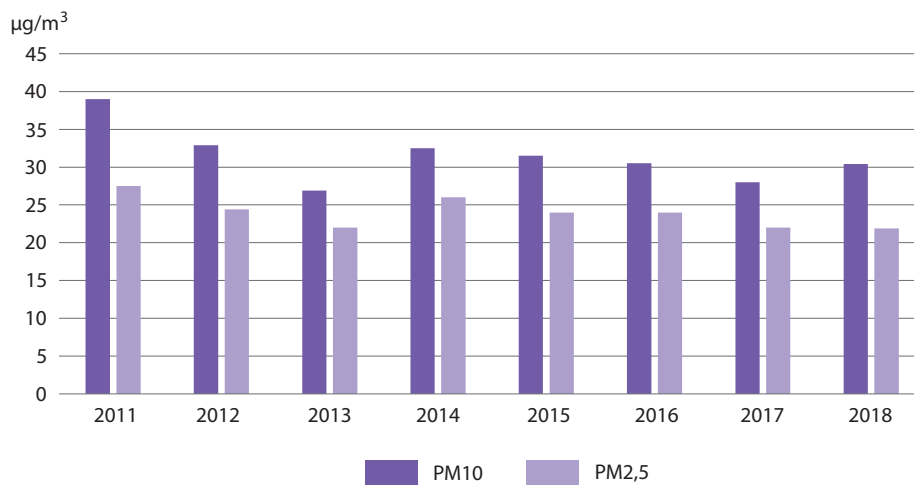

W końcu 2019 r. urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych posiadało 19 zakłady, tj. 57,6% jednostek uciążliwych dla czystości powietrza. W zainstalowanych urządzeniach zatrzymano 99,8% wytworzonych pyłów (w województwie 99,7%), a najwyższe wskaźniki redukcji odnotowano w gminie Luboń (100,0%) oraz w Poznaniu (99,9%).

W okresie jesienno-zimowym obserwujemy powtarzające się zjawisko występowania wysokich stężeń pyłu zawieszonego w powietrzu, zwane potocznie smogiem. Pomimo zmniejszania emisji prekursorów pyłów (zwłaszcza dwutlenku siarki) oraz działań podejmowanych na rzecz redukcji stężeń pyłu zawieszonego w powietrzu, wysokie stężenia drobnych frakcji pyłu zawieszonego (PM10 i PM2,5) pozostają jednym z najistotniejszych problemów dotyczących jakości powietrza w regionie i całym kraju.

Średnie roczne stężenie pyłu zawieszonego PM10 na terenie Metropolii Poznań w 2018 r. wyniosło $30,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (przy dopuszczalnym poziomie $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) wobec $38,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$ notowanym w 2010 r. Najwyższe wartości wskaźnika średniego narażenia na pył PM10 stwierdzono w aglomeracjach: rybnicko-jastrzębskiej, krakowskiej i górnośląskiej. Natomiast niższe stężenia niż w Metropolii Poznań obserwowano w aglomeracjach: szczecińskiej, trójmiejskiej i białostockiej. Stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 na obszarze Metropolii Poznań w 2018 r. osiągnęło średnioroczną wartość $21,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (norma $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$) i było mniejsze od odnotowanego w 2011 r. ($27,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Wykres 5.1. Stężenia średnie roczne pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5
Chart 5.1. Annual mean concentration of suspended particulate PM10 and PM2,5

Emisja zanieczyszczeń gazowych na obszarze Metropolii w 2019 r. kształtowała się na poziomie 1911,9 tys. ton (o 0,7% więcej niż w 2010 r.), tj. 17,5% ilości wyemitowanej w województwie wielkopolskim, w tym bez dwutlenku węgla – 6,5 tys. ton (o 29,1% mniej niż przed 9 laty). Średnio na 1 km² powierzchni województwa przypadało 620,3 ton zanieczyszczeń gazowych (w województwie 365,4), w tym bez dwutlenku węgla – 2,1 tony (w województwie 1,1). Emisja dwutlenku siarki wyniosła 1,0 tys. ton (o 76,4% mniej niż w 2010 r.), tlenków azotu w przeliczeniu na NO₂ – 2,4 tys. ton (o 26,5% mniej), a dwutlenku węgla – 1905,4 tys. ton (o 0,9% więcej). Ponadto do atmosfery trafiło 0,2 tys. ton metanu (o 29,3% więcej) oraz 1,8 tys. ton tlenku węgla (o 84,0% więcej). Największą ilość gazowych zanieczyszczeń powietrza wyemitowały zakłady zlokalizowane w Poznaniu (86,3% łącznej emisji w Metropolii).

Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych zostały zainstalowane w 6 zakładach, tj. w 18,2% zakładów uciążliwych dla czystości powietrza i zatrzymano w nich 53,1% zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wyemitowanych do atmosfery (w województwie 71,3%). W najwyższym stopniu został zredukowany dwutlenek siarki, który został zatrzymany i zneutralizowany w 87,3% w stosunku do wytworzonej ilości (w województwie w 90,3%). Najwyższa redukcja zanieczyszczeń gazowych została odnotowana na terenie gminy Luboń – 94,8% wytworzonej ilości oraz w Poznaniu – 63,2%.

5.3. Odpady przemysłowe i komunalne

5.3. Industrial and municipal waste

W końcu 2019 r. na składowiskach własnych zakładów na terenie Metropolii Poznań nagromadzono 105,6 tys. ton odpadów uciążliwych dla środowiska (z wyłączeniem odpadów komunalnych), które stanowiły zaledwie 0,2% odpadów w województwie wielkopolskim. W porównaniu z 2010 r. masa odpadów zmniejszyła się o 38,6%. Średnio na 1 km² powierzchni Metropolii przypadało 34,3 ton nagromadzonych odpadów (55,8 ton w 2010 r.) wobec przeciętnej dla województwa wynoszącej 2,1 tys. ton. Powierzchnia niezrekultywowanych terenów składowania wyniosła 2,0 ha i zlokalizowana była w gminie Śrem.

W 57 zakładach wytwarzających odpady na terenie Metropolii w 2019 r. powstało 513,3 tys. ton odpadów uciążliwych dla środowiska (z wyłączeniem odpadów komunalnych), tj. ponad 2-krotnie mniej niż w 2010 r. W całym badanym okresie ilość wytworzonych odpadów zmniejszała się o 8,5% rocznie. Przeważającą część, tj. 98,0% wytworzonych odpadów przemysłowych wytwórcy przekazali innym odbiorcom, poddali odzyskowi we własnym zakresie 0,8%, a pozostałe 1,2% magazynowali czasowo. Najwięcej odpadów wytworzyły zakłady zlokalizowane na obszarze Poznania (62,2%), w dalszej kolejności w gminie Czerwonak (14,0%) i Śrem (5,5%). Na 1 km² powierzchni Metropolii Poznań przypadało średnio 166,6 ton wytworzonych odpadów (wobec 371,2 w 2010 r.), podczas gdy w województwie było to 119,0 ton (wobec 173,4).

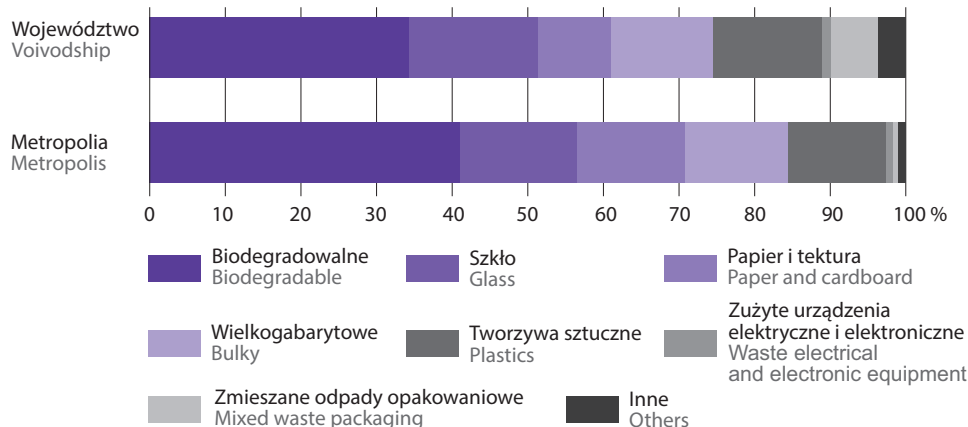
Odpady komunalne, powstałe w wyniku działalności bytowo-gospodarczej ludności, uciążliwe dla środowiska, gromadzone są na składowiskach kontrolowanych. W końcu 2019 r. na terenie Metropolii Poznań znajdowało się 7 czynnych składowisk (o 4 mniej niż w 2010 r.) o powierzchni 30,1 ha.

Usługę odbierania i zbierania odpadów komunalnych świadczyły 83 zakłady, które łącznie zebrały 433,8 tys. ton odpadów, tj. 35,0% masy odpadów zebranych w województwie wielkopolskim. Większość odpadów, tj. 81,5% pochodziła z gospodarstw domowych, natomiast z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) – 18,5%. Przeciętnie na 1 mieszkańca Metropolii przypadało 414,6 kg zebranych odpadów komunalnych (w województwie 354,8 kg), w tym z gospodarstw domowych – 338,0 kg (w województwie 299,5 kg). Najwięcej odpadów odebranych z gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w gminach: Tarnowo Podgórne (494,3 kg), Pobiedziska (449,7 kg) oraz Dopiewo (447,7 kg), a najmniej w gminie Kostrzyn (211,6 kg) i Czerwonak (225,6 kg).

Zakłady oczyszczania zlokalizowane na terenie Metropolii zebrały 295,6 tys. ton odpadów zmieszanych (o 9,5% mniej niż 2010 r.) oraz 138,3 tys. ton odpadów wyselekcjonowanych. Odpady zebrane selektywnie stanowiły 31,9% ogólnej ilości odpadów (w województwie 29,0%). Na 1 mieszkańca Metropolii przypadało 282,5 kg zebranych odpadów zmieszanych (w województwie 251,8 kg) oraz 132,2 kg odpadów zebranych selektywnie (w województwie 103,0 kg). W okresie 2010–2019 masa odpadów zmieszanych przypadająca na 1 mieszkańca Metropolii zmalała średnio o 45,9 kg (w województwie wzrost o 13,3 kg), w tym najbardziej w gminie Swarzędz (o 158,0 kg do 307,4 kg) i w Poznaniu (o 106,1 kg do 269,3 kg). Najwięcej odpadów zebranych selektywnie w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w gminie Tarnowo Podgórne (239,8 kg) i Pobiedziska (198,5 kg), a najmniej w gminie Mosina (24,1 kg).

W ogólnej ilości odpadów zebranych selektywnie w 2019 r. na terenie Metropolii Poznań (138,3 tys. ton) przeważały odpady biodegradowalne (41,1% wobec 34,3% w województwie), a w dalszej kolejności było to szkło (15,4% wobec 17,0%), papier i tektura (14,3% wobec 9,7%), odpady wielkogabarytowe (13,6% wobec 13,4%) oraz tworzywa sztuczne (13,0% wobec 14,5%).

Wykres 5.2. Odpady komunalne zebrane selektywnie w 2019 r.
 Chart 5.2. Municipal waste collected separately in 2019

W latach 2010–2019 na obszarze Metropolii Poznań zlikwidowano 11,4 tys. dzikich wysypisk (w tym w ciągu 2019 r. 1,2 tys.), z których łącznie zebrano 9,9 tys. ton (w 2019 r. 0,9 tys. ton) odpadów komunalnych. Na koniec 2019 r. odnotowano istnienie 13 nielegalnych wysypisk.

5.4. Ochrona przyrody. Lasy

5.4. Nature protection. Forests

Obszary chronionego krajobrazu wraz z parkami narodowymi, rezerwatami przyrody oraz parkami krajobrazowymi odgrywają one ważną rolę w przestrzennym układzie form ochrony przyrody. Tereny te są objęte ochroną ze względu na wyróżnianie się walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi oraz zróżnicowanymi ekosystemami, odznaczającymi się niewielkim stopniem zniekształcenia środowiska przyrodniczego, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.

W końcu 2019 r. powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona na obszarze Metropolii Poznań wyniosła 55,3 tys. ha (o 1,7% więcej niż 2010 r.) i stanowiła 18,0% ogólnej powierzchni aglomeracji oraz 6,3% prawnie chronionej powierzchni województwa wielkopolskiego. Największy udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni posiadały gminy Suchy Las (65,9%) i Mosina (51,2%). Na terenie 4 gmin Metropolii nie ustanowiono powierzchni prawnie chronionych (Buk, Kleszczewo, Swarzędz i Szamotuły).

Na 1 mieszkańca Metropolii Poznań przypadało 527 m² powierzchni obszarów prawnie chronionych (w województwie 2524 m²), tj. o 18 m² mniej niż w 2010 r. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w gminie Suchy Las (4226 m², o 936 m² mniej niż w 2010 r.) i Murowana Goślina (3675 m²; o 92 m² mniej), zaś najniższą – w gminie Luboń i Oborniki (po 1 m²).

Najwyższą pozycję wśród form ochrony przyrody zajmują parki narodowe. W końcu 2019 r. ich powierzchnia na terenie Metropolii Poznań wyniosła 7,6 tys. ha (z czego największa część położona była w gminie Sęszew – 3,4 tys. ha) i stanowiła 2,5% ogólnej powierzchni Metropolii.

Spośród pozostałych obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych na terenie Metropolii odnotowano: rezerваты przyrody o powierzchni 0,4 tys. ha (najwięcej w gminie Mosina – 0,2 tys. ha), parki krajobrazowe – 27,8 tys. ha (najwięcej w gminach Mosina – 7,3 tys. ha i Murowana Goślina – 6,2 tys. ha) oraz obszary chronionego krajobrazu – 18,0 tys. ha (najwięcej w gminach Kórnik – 7,9 tys. ha i Suchy Las – 7,6 tys. ha).

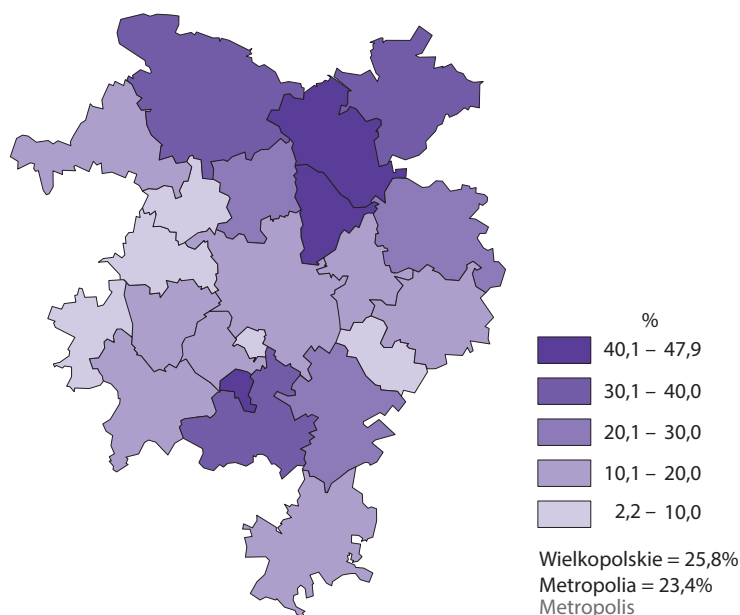
Ponadto na obszarze Metropolii Poznań w końcu 2019 r. znajdowało się 107 pomników przyrody (tj. o 53 mniej niż w 2010 r.), przy czym najwięcej zanotowano ich w gminach: Oborniki (103), Murowana Goślina (89) i Tarnowo Podgórne (74).

W końcu 2019 r. powierzchnia gruntów leśnych na terenie Metropolii wyniosła 74,5 tys. ha, co stanowiło 9,4% ich ogólnej powierzchni w województwie wielkopolskim. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia gruntów leśnych w Metropolii zwiększyła się o 235 ha, tj. o 0,3% (w województwie wzrost o 0,6%).

W latach 2010–2019 wskaźnik lesistości, przedstawiający udział powierzchni lasów w ogólnej powierzchni, kształtował się na poziomie od 23,3% do 23,5%, tj. nieco niższym niż w całym województwie, gdzie wynosił od 25,6% do 25,8%. Wśród gmin wskaźnik ten był bardzo zróżnicowany. W 2019 r. najwyższy odnotowano w gminach: Puszczykowo (47,9%), Murowana Goślina (46,0%) i Czerwonak (40,1%), podczas gdy najniższy wystąpił w gminach: Kleszczewo (2,2%), a także Luboń i Buk (po 3,6%).

**Mapa 5.3. Lesistość w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Map 5.3. Forest cover in 2019
As of 31 December

Lasy na terenie Metropolii Poznań w 2019 r. zajmowały obszar 72,3 tys. ha i stanowiły 9,4% ich ogólnej powierzchni w województwie wielkopolskim. W strukturze własnościowej lasów zdecydowanie przeważały lasy publiczne (92,6%; w województwie 88,9%), a wśród nich – lasy znajdujące się pod zarządem Lasów Państwowych (96,8%). Największy obszar lasów odnotowano w gminach: Oborniki (13,1 tys. ha), Murowana Goślina (7,9 tys. ha) oraz Skoki (7,2 tys. ha).

5.5. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej

5.5. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

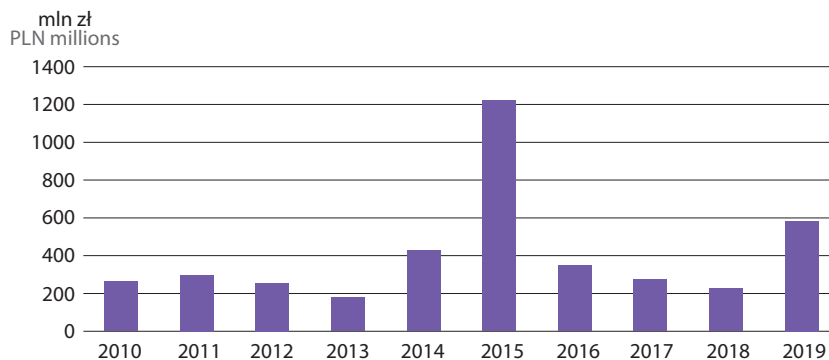
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w Metropolii Poznań ponoszone od 2010 r. do 2015 r. charakteryzowały się tendencją wzrostową, za wyjątkiem spadku notowanego w latach 2012–2013. Znaczący spadek inwestycji wystąpił w 2016 r. Wynikał on z zakończenia w 2015 r. wielu dużych, kosztownych inwestycji, finansowanych z kończącej się unijnej perspektywy na lata 2007–2013 oraz z faktu, iż w 2016 r. środki z nowej perspektywy finansowej, na lata 2014–2020, nie zostały jeszcze w pełni zainwestowane. Ponowny wzrost zaobserwowano w roku 2019.

Wartość nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska w latach 2010–2019 r. na terenie Metropolii Poznań wyniosła łącznie 4080,1 mln zł i stanowiła 40,4% ogółu tego rodzaju nakładów w województwie wielkopolskim. Wartość tego rodzaju nakładów w 2019 r. w Metropolii zamknęła się w kwo-

cie 583,3 mln zł, tj. ponad 2-krotnie wyższej niż w 2010 r. (w województwie wzrost o 33,2%). Biorąc pod uwagę kierunki inwestowania w ochronę środowiska, największe nakłady poniesiono na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 316,5 mln zł (54,3% ogółu nakładów służących ochronie środowiska na terenie Metropolii) oraz gospodarkę ściekową i ochronę wód – 237,5 mln zł (40,7%). Na gospodarkę odpadami przeznaczono 3,9 mln zł (0,7%). W porównaniu z 2010 r. najwyższy wzrost nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska zaobserwowano w przypadku nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (154-krotny). W 2019 r. nakłady na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 558 zł (wobec 329 zł w województwie) i było o 292 zł wyższe w porównaniu z zanotowanymi w 2010 r.

Wykres 5.3. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska

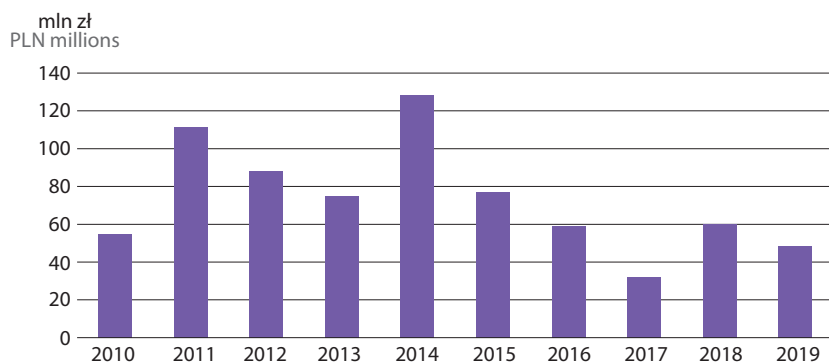
Chart 5.3. Outlays on fixed assets for environmental protection

Na obszarze Metropolii Poznań w całym analizowanym okresie skumulowana wartość nakładów na środki trwałe służących gospodarce wodnej wyniosła 734,8 mln zł, tj. 39,1% takich nakładów z terenu województwa wielkopolskiego. W 2019 r. poniesione nakłady osiągnęły wartość 48,3 mln zł, tj. o 12,0% niższą w stosunku do zanotowanych w 2010 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca Metropolii wyniosły one 46 zł (w 2010 r. 55 zł). W strukturze nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej dominowały nakłady na ujęcia i doprowadzenie wody (89,0% ogółu).

Wykres 5.4. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej

Chart 5.4. Outlays on fixed assets for water management

Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania do użytku inwestycji związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną w latach 2010–2019 w Metropolii Poznań to m.in. 6 oczyszczalni ścieków – o łącznej przepustowości 17,4 tys. m³/dobę, 88 przydomowych oczyszczalni ścieków – o łącznej przepustowości 118 m³/dobę, sieć kanalizacyjna odprowadzająca ścieki – o długości 566,8 km oraz odprowadzająca wody opadowe – 254,4 km, ujęcia wodne – o wydajności ok. 3 tys. m³/dobę, stacje uzdatniania wody – o wydajności ok. 5 tys. m³/dobę oraz ok. 435 km sieci wodociągowej.

Uwagi ogólne

1. Informacje o województwie oraz w podziale na miasta i wieś – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano w każdorazowym podziale administracyjnym. Przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.

2. Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251 poz. 1885 z późniejszymi zmianami).

W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

3. Do przedstawienia procesów starzenia się społeczeństwa w układzie terytorialnym zastosowano typologię powiatów uzyskaną przy wykorzystaniu trójkąta Osanna.

Trójkąt Osanna zbudowano w układzie współrzędnych, którego osiami są boki trójkąta równobocznego charakteryzujące jedną z cech. Osie wyskalowane od 0% do 100%. W przypadku analizy starzenia się społeczeństwa wykorzystano udziały ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem danej jednostki terytorialnej. W efekcie charakter struktury wieku danej jednostki terytorialnej wyraża położenie odpowiadającego jej punktu, który znajduje się w miejscu przecięcia trzech linii równoległych do trzech boków trójkąta. Trójkąt ten podzielono na sześć typów określających etapy rozwoju struktury wieku ludności. Dla każdego powiatu jako kryterium podziału ludności zastosowano przeciętne udziały poszczególnych grup wiekowych osób (położenie punktu wewnątrz trójkąta informuje o udziale poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności). Typy wieku ludności pogrupowano klasyfikując powiaty według struktur wieku ludności jako młode demograficznie, stabilne demograficznie, starzejące się demograficznie.

4. Typologia demograficzna według J.W. Webba jest sposobem uporządkowania jednostek przestrzennych przy uwzględnieniu dwóch czynników rozwoju, tj. przyrostu naturalnego (PN) i salda migracji (SM).

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego oraz salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

I. Typy rozwojowe (przyrost liczby ludności):

- typ A: $+PN > |-SM|$ – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- typ B: $+PN > +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- typ C: $+PN < +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- typ D: $|-PN| < +SM$ – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny;

II. Typy regresyjne (spadek liczby ludności):

- typ E: $|-PN| > +SM$ – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- typ F: $|-PN| > |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- typ G: $|-PN| < |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- typ H: $+PN < |-SM|$ – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

Typ badanej jednostki określa się odczytując relację obu zmiennych przy wykorzystaniu układu współrzędnych (oraz dodatkowo wprowadzonych przekątnych), w którym oś rzędnych odpowiada wartościom współczynnika przyrostu naturalnego, a oś odciętych wartościom współczynnika salda migracji stałej w badanym okresie.

5. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarki narodowej.

Analizą objęto zbiorowość podmiotów wpisanych do rejestru REGON według stanu 31 grudnia 2019 r. Podmiotom przypisano współrzędne geograficzne, co umożliwiło przedstawienie wyników w siatce kwadratów o wymiarach 500x500 m. W procesie integracji przypisano współrzędne dla 85,4% punktów adresowych. Dla pozostałych podmiotów przypisanie współrzędnych geograficznych było niemożliwe ze względu na brak pełnej informacji o adresie w rejestrze REGON.

6. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

7. Do przeliczeń danych według liczby ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjęto liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania, opracowaną metodą bilansową.

Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.

8. Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

9. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

10. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

11. Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki znajdują Państwo w serii Metodologia badań statystycznych dostępnych na stronie <https://stat.gov.pl/metainformacje/zeszyty-metodologiczne/> oraz w publikacjach tematycznych – <https://stat.gov.pl/publikacje/publikacje-a-z/>

General notes

1. Information on voivodship as well as by urban and rural area – unless otherwise indicated – is presented according to administrative division in a given period.

The term “urban area” is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while a “rural area” is understood as rural gminas and rural area in urban-rural gminas.

2. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1 January 2008 by the decree of the Council of Ministers, dated 24 December 2007 (Journal of Laws No. 251 item 1885 with later amendments).

The item “Industry” was introduced, including NACE Rev. 2 sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply” and “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”, as an additional grouping.

3. For presenting ageing processes of the population in a territorial layout, the typology of powiats with Osann’s triangle was used.

The Osann’s triangle was built in a coordinate system, which axes are sides of equilateral triangle characterising one of the features. Axes were scaled from 0% to 100%. In the case of the analysis of population ageing, the shares of economic age groups in the total population of a given territorial unit were used. As a result, the age structure of a territorial unit is expressed by the position of the corresponding point at the intersection of three lines parallel to the three sides of the triangle. This triangle is divided into six types, which define the stages of development of the age structure of the population. For each powiat average shares of particular age groups of persons were used as a criterion of a division of the population (a place of a point in the triangle indicates a share of particular age groups in total number of the population). Types of age of the population were grouped classifying powiats by structures of age of the population as demographically young, demographically stable and demographically ageing.

4. Typology of demographic by J.W. Webb is the way to organize spatial units, taking into account two factors of development, i.e., the natural increase (NI) and net migration (NM).

Webb’s method classifies surveyed territorial unit into one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of natural increase and net migration for permanent residence per 1000 population. Webb’s classification distinguishes:

I. Types of development (population growth):

- type A: $+NI > |-NM|$ – positive natural increase exceeds negative net migration,
- type B: $+NI > +NM$ – positive natural increase is higher than positive net migration,
- type C: $+NI < +NM$ – positive natural increase is lower than positive net migration,
- type D: $|-NI| < +NM$ – positive net migration compensates with surplus negative natural increase;

II. Types of regression (population decline):

- type E: $|-NI| > +NM$ – negative natural increase is not compensated by positive net migration,
- type F: $|-NI| > |-NM|$ – population loss is caused to a greater extent by negative natural increase than negative net migration,
- type G: $|-NI| < |-NM|$ – population loss is caused to a greater extent by negative net migration than negative natural increase,
- type H: $+NI < |-NM|$ – negative net migration is compensated by positive natural increase.

If absolute values of the rate of natural increase and the rate of net migration for permanent residence are equal or when the value of one of the rate is zero – additional (temporary) types are introduced.

Type of surveyed unit is determined by reading the relation of both variables using a coordinate system (as well as additionally introduced diagonal lines), where the axis of ordinates corresponds to values of

the rate of natural increase and the axis of abscissa – values of the rate of net migration for permanent residence in surveyed period.

5. Spatial arrangement of entities of the national economy.

The analysis covered the group of entities registered in the REGON register as of 31 December 2019. Geographic coordinates were assigned to each entity, which enabled to present the results in a 500x500 metre grid. In the integration process, coordinates were assigned to 85.4% of address points. For the remaining entities assigning geographic coordinates was impossible due to the lack of complete information about the address in the REGON register.

6. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

7. For the purpose of calculating data by population number, unless otherwise indicated, the population number according to the national definition of residence, compiled using the balance method, was adopted.

When computing per capita data (1000 population, etc.) as of the end of a year, the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year – as of 30 June.

8. Data – unless otherwise indicated – do not include the budgetary units conducting activity within the scope of national defence and public safety.

9. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item “total”.

10. Statistical information originating from sources other than the Statistics Poland is indicated in the appropriate note.

11. Extended explanations regarding specific areas of statistics the you will find in the series Methodology of statistical surveys available at <https://stat.gov.pl/metainformacje/zeszyty-metodologiczne/> and in thematic publications – <https://stat.gov.pl/en/publications/>